

**ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ  
ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

**ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**КАФЕДРА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**Надія Чубоха**

**ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА**

**ПРАКТИКУМ**

*Навчальний посібник*

Луцьк  
Вежа-Друк  
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою  
Волинського національного університету імені Лесі Українки  
(протокол № 7 від 31 травня 2024 р.)*

**Рецензенти:**

**Книш С. В.** – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки.

**Савич С. С.** – кандидат юридичних наук, доцент, директор Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Ч-81      **Чубоха Н. Ф. Цивільне право. Загальна частина** : практикум /  
навчальний посібник / Луцьк : Вежа-Друк, 2024. 179 с.

Навчальний посібник «Цивільне право. Загальна частина : практикум» складено відповідно до силабусу освітнього компоненту «Цивільне право» (загальна частина) і сприятиме отриманню здобувачами освіти практичних навичок застосування норм цивільного законодавства до конкретних життєвих ситуацій. Під час вирішення задач розвиватиметься логічне мислення здобувача освіти, вміння пошуку та застосування нормативних актів, їх тлумачення, навички обґрунтування власного висновку.

Видання рекомендоване для використання здобувачами освіти з курсу «Цивільне право» спеціальності 081 Право, освітньо-професійної програми Право, а також може бути корисним для магістрів, аспірантів, викладачів, учнів і всіх, хто вивчає цивільне право.

**УДК 347.1**

## Зміст

Перелік умовних позначень .....	4
Передмова .....	5
Тема 1. Цивільне право як галузь права .....	7
Тема 2. Цивільні правовідносини .....	9
Тема 3. Джерела цивільного права .....	12
Тема 4. Фізичні особи як суб'єкти цивільного права .....	16
Тема 5. Юридичні особи як суб'єкти цивільного права .....	20
Тема 6. Організаційно-правові форми юридичних осіб .....	29
Тема 7. Держава та інші суб'єкти публічного права як учасники цивільних правовідносин .....	34
Тема 8. Об'єкти цивільних прав .....	36
Тема 9. Здійснення цивільних прав та інтересів .....	38
Тема 10. Захист цивільних прав та інтересів .....	40
Тема 11. Правочини .....	45
Тема 12. Недійсні правочини .....	49
Тема 13. Представництво. Довіреність .....	57
Тема 14. Строки та терміни у цивільному праві .....	63
Тема 15. Відповідальність у цивільному праві .....	67
Тема 16. Особисті немайнові права фізичних осіб .....	72
Тема 17. Загальні положення про право власності .....	78
Тема 18. Право спільної власності .....	18
Тема 19. Право власності на окремі види майна .....	86
Тема 20. Захист права власності та речових прав .....	90
Тема 21. Речові права на чуже майно .....	95
Тема 22. Право інтелектуальної власності .....	99
Тема 23. Авторське право і суміжні права .....	101
Тема 24. Право промислової власності .....	106
Тема 25. Загальні положення про зобов'язання .....	110
Тема 26. Забезпечення виконання зобов'язань .....	114
Тема 27. Припинення зобов'язань .....	117
Тема 28. Відповідальність за порушення зобов'язань .....	119
Тема 29. Договір у цивільному праві .....	122
Практика Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду .....	127
Список рекомендованих джерел .....	162

## Перелік умовних позначень

АЗС – автозаправна станція  
АРЄ – Арабська Республіка Єгипет  
АТП – автотранспортне підприємство  
БТІ – бюро технічної інвентаризації  
ВГСУ – Вищий господарський суд України  
ВЗО – вищий заклад освіти  
ДП – державне підприємство  
ДТП – дорожньо - транспортна пригода  
ЖБК – житлово-будівельний кооператив  
ЖЕК – житлово-експлуатаційна контора  
ЗНО – зовнішнє незалежне оцінювання  
НБУ – Національний банк України  
ООН – Організація Об'єднаних Націй  
ПАТ – публічне акціонерне товариство  
ПП – приватне підприємство  
ПрАТ – приватне акціонерне товариство  
РАЦС – реєстрація актів цивільного стану  
ТДВ – товариство з додатковою відповідальністю  
ТзОВ – товариство з обмеженою відповідальністю  
ЦК України – Цивільний кодекс України

## ПЕРЕДМОВА

Цивільне право – це одна з основних фундаментальних навчальних дисциплін, яка вивчається у закладах вищої освіти на юридичних факультетах. Цивільні правовідносини – це найпоширеніші суспільні відносини, з якими кожна людина зустрічається та реалізує протягом всього життя щоденно. Участь у цих відносинах реалізується через можливість мати, здійснювати та захищати цивільні інтереси та права. Ці знання набуваються у процесі вивчення навчальної дисципліни «Цивільне право», де здобувач вищої освіти набуває знань не лише системи актів цивільного законодавства, але й відповідних теоретичних положень і практики, без яких неможливо досконально зрозуміти та тлумачити цивільно-правові категорії.

З метою кращого засвоєння знань, а також вироблення у студентів умінь застосовувати їх у практичній діяльності, підготовлено навчальний посібник «Цивільне право. Загальна частина : практикум». Практикум розроблений відповідно до силабусу освітнього компоненту і базується на структурі цивільного законодавства, враховує досягнення науки цивільного права, нотаріальної та судової практики, певні навчально-методичні вимоги, які відображають специфіку предмета вивчення.

Практикум «Цивільне право. Загальна частина» складається із задач і завдань до кожної теми, а також зі списку основних нормативно-правових актів, необхідних для правового аналізу запропонованих казусів. Вміщені у навчальному посібнику тлумачення правових норм, висловлені у постановках Пленуму Верховного Суду та Об'єднаною палатою Касаційного цивільного суду при розгляді конкретних справ, сприятимуть правильному застосуванню студентами цивільного законодавства до правовідносин, зазначених у запропонованих задачах.

Вирішення практичних задач (казусів) покликане забезпечити повноцінне засвоєння матеріалу, вміння реалізовувати положення законодавства у конкретних життєвих ситуаціях, формування та розуміння процесу реалізації правових норм на практиці.

Під час розв'язання задач здобувачі вищої освіти мають керуватися наведеним нижче порядком дій:

- з'ясування спірних обставин або тих, що порушують інтереси чи права осіб;
- кваліфікація зазначених обставин відповідно до норм чинного цивільного законодавства;
- попереднє розв'язання проблеми відповідно до цивільного законодавства;
- встановлення порядку захисту порушених прав чи інтересів (цивільна відповідальність, адміністративна відповідальність, цивільний позов у кримінальній справі);
- встановлення форми захисту (позовна заява, скарга, заява тощо);
- перевірка дотримання строку позовної давності;
- визначення винної особи та особи, яка має право на звернення;
- визначення підвідомчості та підсудності спору.

Результатом вирішення є попередній висновок за кожним порушенням права чи інтересу та підсумковий висновок – відповідь на питання задачі.

Необхідною передумовою оволодіння навичками правильного застосування норм цивільного законодавства при вирішенні конкретних життєвих ситуацій (задач, казусів), сформульованих у вигляді навчальних завдань, є детальне вивчення студентами рекомендованих у практикумі нормативно-правових актів, судової практики та літературних джерел.

Практикум сприятиме отриманню здобувачами освіти практичних навичок застосування норм цивільного законодавства до конкретних життєвих ситуацій. Під час вирішення задач розвиватиметься логічне мислення здобувача освіти, вміння пошуку та застосування нормативних актів, їх тлумачення, навички обґрунтування власного висновку.

Видання рекомендоване для використання студентами з курсу «Цивільне право» спеціальності 081 Право, освітньо-професійної програми Право, а також може бути корисним для аспірантів, викладачів, учнів і всіх, хто вивчає цивільне право.

## Тема 1. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ЯК ГАЛУЗЬ ПРАВА

### Задача 1.

Визначте, до яких з названих нижче суспільних відносин можна застосувати норми цивільного права:

1) Завод передав організації-перевізнику для доставки покупцеві – заводу «Богдан» свою продукцію. При перевірці вантажу на станції одержувача виявилась нестача цього вантажу на суму 800 тис. грн.;

2) Петлюк О., який працював механіком на підприємстві, з необережності пошкодив інструмент, переданий йому для налагодження верстата, у результаті чого завдав підприємству збитків на суму 5 тис. грн.;

3) Відповідно до наказу Міністра оборони України підприємство, підпорядковане цьому міністерству, повинне було передати безоплатно одному із заводів цього ж міністерства устаткування, але воно вирішило продати це устаткування іншому підприємству;

4) На зборах колективу підприємства Антонюк В. заявив, що керівник лабораторії Володін С. – аморальна людина, руйнує сім'ю, тощо. Після зборів Володін С. звернувся в суд з позовом, у якому вимагав, щоб суд своїм рішенням зобов'язав Антонюка В. принести йому вибачення на чергових зборах і компенсувати моральну шкоду в сумі 5 тис. грн.;

5) Робітник будуправління при виконанні робіт пошкодив прокладений під землею кабель, у результаті чого Луцькій міській телефонній станції завдав збитків на суму 30 тис. грн.;

6) Перчак А., мешканець Луцька, перебуваючи у Кишиневі, позичив гроші Вавруху П. Останній борг не повернув.

### Задача 2.

Завідуючий відділом Коновалюк Р. прийшов на роботу і не привітався з колегами. Головний інженер вголос та в критичній формі висловився стосовно виховання Коновалюка Р. і манер його поведінки в колективі, внаслідок чого виникла сварка. Більшість працівників пересварилися між собою, іншим був зіпсований настрій, а у відділі встановилася нестерпна обстановка. Окремі працівники вважали, що внаслідок сварки була порушена їх гідність і звернулися до роботодавця з вимогою навести належний порядок і створити умови для належної праці.

*До якої галузі права відносяться такі правовідносини?*

*Надайте консультацію учасникам конфлікту.*

### **Задача 3.**

Іванченко П. звернувся до господарського суду з позовною заявою про стягнення завданої майнової шкоди за пошкодження його паркану сусідом Ткаченком М. при розвантажуванні дров. Господарський суд відмовив у прийнятті такого позову, вмотивовуючи тим, що це питання повинен розглядати суд загальної юрисдикції, у зв'язку з тим, що предметом цього спору є особисті немайнові та майнові права позивача.

*Чи правомірна відмова господарським судом у розгляді цієї справи?*

*Чи є предметом цивільного права відносини щодо права власності?*

*Надайте характеристику предмета цивільного права.*

### **Задача 4.**

Романів О. порушив правила обгону, пошкодив автомобіль «Мерседес» (зіпсовано крило, пошкоджене фарбування, стояк дверей, розбите переднє вітрове скло та ксенонова фара), яким керував Гапонюк С. – працівник поліції. На вимогу відшкодувати завдану шкоду Романів О. відповів, що грошей, необхідних на ремонт, у нього немає, іншого майна також, і нічого робити він не буде, а натомість запропонував Гапонюку С. забрати його автомобіль Фольксваген 2009 року випуску. Більше того, Романів О. заявив, що якщо Гапонюк С. наполягатиме на своєму, то він звернеться до інспекції з особового складу зі скаргою про незаконні вимоги і погрози. На вимогу Гапонюка С. факт ДТП було оформлено, складено схему та інші документи. Проведена автотоварознавча експертиза встановила розмір заподіяних збитків – 170 тис. гривень. В інспекції з особового складу потерпілому порадили пред'явити свої претензії до правопорушника.

*Які відносини виникли у зазначеній ситуації?*

*Яке правове становище працівника поліції в цій ситуації?*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 5.**

Овдіюк П. останні три роки за договором підряду передавав виготовлені ним на своєму підвір'ї та в своїй власній печі гончарні вироби приватному підприємцю Найдюк Т. Відповідно до усної домовленості за кожну передану партію товару Овдіюк П. отримував



визначену суму грошей. У зв'язку із настанням пенсійного віку, Овдіюк П. звернувся до Найдюка Т. з проханням видати довідку про отриману заробітну плату і видати трудову книжку. Найдюк Т. йому відмовив і сказав, що як покупець та приватний підприємець, який працює на єдиному податку, не вів записів, а оскільки в нього немає найманих працівників, то не вів і трудових книжок. Він порадив Овдіюку П. звернутися до податкової інспекції і отримати довідку про сплачені ним податки і таким чином вирішити питання про розмір облікової суми для визначення розміру пенсії. Але з'ясувалось, що Овдіюк П. як безробітний перебував на обліку у бюро працевлаштування і майже рік отримував допомогу по безробіттю. Податки він не сплачував і декларації про отримані доходи не подавав.

*Які відносини виникли між сторонами ?*

*Проконсультуйте Овдіюка П. з приводу галузевої приналежності його відносин з Наумовим, правового становища та можливого врегулювання ситуації.*

### **Задача 6.**

Виберіть з наведених юридичних фактів ті, на які поширюються норми цивільного законодавства:

- 1) укладання договору підряду між фізичною та юридичною особами;
- 2) отримання страхової суми у разі настання страхового випадку;
- 3) прийняття спадщини;
- 4) укладання трудового договору між роботодавцем та робітником;
- 5) надання довіреності на представництво особи в суді;
- 6) відшкодування шкоди, заподіяної незаконними діями органами суду;
- 7) отримання авторського гонорару;
- 8) обрання народних депутатів сільської ради;
- 9) сплата штрафу за порушення правил дорожнього руху;
- 10) несплата податків фізичними та юридичними особами.

## **Тема 2. ЦИВІЛЬНІ ПРАВОВІДНОСИНИ**

### **Задача 7.**

Виходячи з житлового будинку на тренування Дудай Г., професійний футболіст, послизнувся і зламав ногу. Внаслідок цього

він протягом тривалого часу перебував на лікуванні, пропустив футбольний сезон і за контрактом втратив свій гонорар.

*Який характер носять відносини, що виникли?*

*Що б ви порадили Дудаю Г., якби з'ясувалося, що:*

*а) східці спеціально були вимазані слизькою рідиною малолітніми «жартівниками», що проживають у тому ж будинку;*

*б) східці не були очищені двірником від льоду;*

*в) східці ненароком були вимазані сметаною, яка витекла із розірваного пакета сусідки, а коли та пішла за ганчіркою, щоб прибрати розлите, сталася пригода?*

### **Задача 8.**

Повнолітня студентка вищого закладу освіти посварилася зі своїм батьком через особисту неприязнь його до її друга. Батько заборонив їй виходити з дому і запрошувати до себе як своїх подруг, так і друга. Він наказав їй вести домашнє господарство, поратися на кухні та інше. В разі відмови пригрозив нанесенням тілесних ушкоджень та тим, що взагалі вижене з хати на вулицю. Одночасно він розірвав договір на навчання із закладом, де вчилася донька, і відмовився у подальшому сплачувати за її навчання.

*Визначте правову приналежність відносин.*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 9.**

До суду звернувся Коротчук О. з позовом до Сойко В. про відшкодування шкоди, завданої відмовою від шлюбу. З матеріалів справи стало відомо, що донька Коротчука О. та син Сойко В. подали до органів РАЦСу заяву про реєстрацію шлюбу. За домовленістю сторін було призначено дату вінчання та весілля, розпочато приготування до весільної церемонії. За тиждень до дати призначеного весілля наречений отримав інформацію про непристойну поведінку нареченої, яка зустрічалась одночасно з іншим чоловіком та за плату надавала послуги інтимного характеру. На його думку, це робило неможливим реєстрацію шлюбу і компрометувало його. Внаслідок цього наречений відмовився від реєстрації шлюбу, про що повідомив батька нареченої та РАЦС. Батько нареченої надав докази про те, що ним витрачені кошти на підготовку проведення церемонії реєстрації шлюбу,

закуплені продукти, внесений завдаток власнику кафе, де мало проходити святкування весілля.

*Які правовідносини виникли між сторонами ?*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 10.**

Працівник поліції, виступаючи на чергових зборах батьків 9 класу, сказав, що учениця цього класу Зотова О. веде аморальне життя, спілкується з сумнівними особами, веде співжиття за гроші як зі своїми однолітками, так і з іншими чоловіками, розпиває спиртні напої, була затримана в підвалі, де знаходився притон і неодноразово нецензурно висловлювалась на дискотеці. При цьому працівником були наведені конкретні приклади й надані копії рішень про притягнення Зотової О. до адміністративної відповідальності. Мати Зотової О. заявила, що це наклеп, і почала вимагати, щоб оперуповноважений не тільки вибачився перед нею і донькою, але й відшкодував заподіяну їй та доньці моральну шкоду. Перевіряючи наведені факти за позовом матері, суддя зробив запит матеріалів із поліції, заведених на Зотову.

*Визначте правову приналежність відносин.*

*Чи виникають у даному випадку цивільні правовідносини?*

*Зробіть аналіз наведеного.*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 11.**

Викладач одного із вищих закладів освіти Гончаренко Я. пообіцяв своєму приятелю Дубову Т. посприяти у вступі до закладу його доньки для навчання за бюджетні кошти шляхом вирішення питання щодо ЗНО. Після того, як були подані документи у вказаний Гончаренком Я. заклад вищої освіти м. Суми, він своєї обіцянки не виконав. Дубова С. вступних іспитів ЗНО не склала і до закладу вищої освіти не вступила. На вимогу про недотримання обіцянки та відшкодування затрат на репетитора, дорогу, перебування в м. Сумах та передані подарунки Гончаренко Я. відповів, що внаслідок нагального свого відрядження реальної змоги посприяти у вступі на навчання він не мав. До того ж обіцянка не є підставою для виникнення його обов'язку. Гончаренко Я. також пояснив, що під час зустрічей з Дубовим Т. він також витрачав гроші: пригощав, коли той приїздив, приймав у себе вдома, придбавав та висилав літературу для

підготовки до вступу. Після того, як Дубов Т. йому пригрозив зверненням до прокуратури, Гончаренко Я. сплатив йому частину коштів. Оскільки Дубов Т. вимагав більше, то Гончаренко Я. звернувся із заявою до поліції, а потім до суду про повернення переданих під впливом погрози Дубову Т. грошей.

*Визначте правову приналежність відносин.*

*Які виникли правовідносини?*

*Якими нормами права варто керуватися при вирішенні спору?*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 12.**

Приватна будівельна фірма «Будівельник» (замовник) і комбінат «Росава» (підрядник) домовились про будівництво цеху. Згідно з укладеним договором підряду замовник повинен передати підрядчику проектно-кошторисну документацію і рішення місцевої адміністрації про відведення землі під забудову, а підрядник повинен побудувати цех із своїх матеріалів і передати його замовнику в термін, визначений договором.

*Визначте, що є об'єктом зазначених правовідносин.*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 13.**

Дмитрук С. в магазині купив кольоровий телевізор. Проте через три місяці після придбання телевізор згорів. В результаті цього Дмитруку С. були заповдіяні збитки в розмірі 30 тис. грн. Дмитрук С. звернувся до заводу-виробника з вимогою про відшкодування збитків. Проте завод ці вимоги не визнав, оскільки, він з Дмитруком С. в договірних відносинах не перебуває, а тому збитки компенсувати відмовляється.

*Які особливості виникнення цивільних прав і обов'язків у цьому випадку?*

*Як варто вирішити цю справу?*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

## **Тема 3. ДЖЕРЕЛА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА**

### **Задача 14.**

Тимошук В. пред'явив позов до готелю «Лучеськ» про відшкодування вартості пальто, костюма та сумки, які були у нього

вкрадені під час його проживання в готелі. Відповідач заперечував проти позову, посилаючись на те, що відповідно до розпорядження адміністрації готелю Тимошук В. повинен був здати свої речі на зберігання до камери схову, яка працює цілодобово. У іншому випадку адміністрація не несе відповідальності за зникнення речей. Адвокат Тимошука В. звернув увагу суду на те, що розпорядження адміністрації готелю не є нормативним актом і суперечить Цивільному кодексу України, згідно з яким готель відповідає за збереження майна особи, яка проживає в ньому. У свою чергу, представник готелю послався на затверджені місцевою владою Правила проживання в готелях міста, де, зокрема, сказано, що готель не відповідає за втрату речей, не зданих до камери схову.

*Поясніть правила співвідношення законів та підзаконних нормативних актів.*

*Визначте систему цивільного законодавства.*

*Вирішіть справу по суті.*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 15.**

У результаті ДТП, що сталася у м. Кракові, з вини водія АТП, яке знаходилося в м. Кишиневі, жителю м. Ковеля Волинської області Миколайчуку Д. завдано шкоди (розбитий автомобіль «Мерседес», заподіяні тілесні ушкодження, внаслідок чого він став особою з інвалідністю 2-ї групи). Потерпілий звернувся до суду м. Кракова позовною заявою про відшкодування завданої шкоди.

*Вказати, законодавство якої держави повинно застосовуватися у зазначеному випадку?*

*Надайте правову консультацію по ситуації.*

### **Задача 16.**

Інспектор поліції в серпні 2023 року зупинив автомобіль із польськими реєстраційними номерами, яким керував житель м. Харкова Варавко М. на підставі довіреності, виданої його батьком. Довіреність була без нотаріального посвідчення.

*Вказати, законодавство якої держави повинно застосовуватися у зазначеному випадку?*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 17.**

У 2022 р. господарське ТзОВ “Сенергія” уклало договір оренди земельної ділянки строком на 25 років. Щомісячна орендна плата складала 2 тис. 500 грн. У вересні 2023 р. Управління земельних ресурсів Луцької міської ради надіслало ТзОВ листа, в якому було запропоновано із січня 2024 р. підвищити орендну плату до 3 тис. 200 грн в місяць. Підставою для цього стало прийняття у березні 2023 р. сесією міської ради рішення про підвищення плати за землю. Директор ТзОВ звернувся до юриста за консультацією з приводу правомірності такої вимоги.

*Чи регулюються відносини, які виникли між ТзОВ “Сенергія” та органами місцевого самоврядування, цивільним законодавством?*

*Охарактеризуйте дію актів цивільного законодавства у часі та порядок набрання ними чинності.*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 18.**

Валігура А. після одержання каліцтва на одному з підприємств м. Ковеля, переїхав на постійне проживання у м. Ригу і там пред’явив позов до підприємства про відшкодування шкоди.

*Вирішіть справу по суті.*

*Закон якої держави необхідно застосувати при вирішенні цього спору?*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 19.**

Овчаренко Б. , який мав житловий будинок у м. Луцьку, постійно проживав у м. Кишиневі. У поточному році він трагічно загинув у м. Баку. Спадкоємці для вирішення спору звернулися до Луцького міськрайонного суду.

*Вирішіть справу по суті.*

*Закон якої держави необхідно застосувати при вирішенні цього спору?*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 20.**

Ісаєв Г., громадянин Молдови, вирішив придбати собі квартиру в курортному містечку Алушта. Для цього він звернувся на біржу по торгівлі нерухомістю, де знайшов однокімнатну квартиру в самому

центрі за ціну, яка його влаштує. Власником цієї квартири назвався Зубач П. і був укладений договір купівлі-продажу. Через деякий час з'явився Миколайчук О., який почав стверджувати про свої права власника на цю квартиру. Він подав позовну заяву про визнання недійсним договору купівлі-продажу.

*Вирішіть справу по суті.*

*Законодавство якої держави необхідно застосувати при вирішенні даної справи?*

### **Задача 21.**

У 2022 році Жуков К. вирішив продати квартиру в будинку ЖБК, в якій він проживав, Матвееву П. Сторони прийшли до нотаріуса для з'ясування питання щодо документів, які вони повинні надати для укладення договору. Втім нотаріус заявив Жукову К., що той не вправі продати квартиру у зв'язку з тим, що вона не належить йому на праві власності. Квартира, на думку нотаріуса, становить власність ЖБК, членом якого є Жуков К. Останній заявив, що він повністю вніс пайовий внесок за квартиру ще у 1988 році і відповідно до положень чинної на той час ст. 15 Закону України «Про власність» став її власником. Нотаріус погодився з тим, що особа, яка повністю сплатила пайові внески в ЖБК, дійсно набуває право власності на квартиру. Але це стосується лише випадків, коли внески сплачуються після набрання чинності законом України «Про власність», тому на випадок з Жуковим К. він не поширюється.

*Поясніть на цьому прикладі дію актів цивільного законодавства у часі, у просторі і за колом осіб.*

*Вирішіть справу.*

*Надайте правову консультацію по ситуації.*

### **Задача 22.**

Староста групи одного з професійно-технічних училищ за згодою учнів групи на зароблені під час групової практики гроші придбав лотерейні квитки, які зберігалися у нього. На один з лотерейних квитків випав виграш. Староста відмовився поділити його з іншими одногрупниками, мотивуючи тим, що такий договір не передбачено чинним законодавством.

*Визначте правову приналежність відносин.*

*Проаналізуйте чинне законодавство.*

*Надайте правову консультацію.*

## **Тема 4. ФІЗИЧНІ ОСОБИ ЯК СУБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА**

### **Задача 23.**

Шевченко М. дала своєму чоловікові Івану розписку в тому, що під час складання заповіту вона зробить пряму вказівку про усунення від спадщини свого старшого сина Петра. Після смерті Шевченко М. з'ясувалося, що у заповіті її старший син Петро вказаний як спадкоємець. Іван Шевченко звернувся до суду з позовом про визнання заповіту недійсним, посилаючись на письмове зобов'язання своєї померлої дружини.

*На які питання розрахована ця задача?*

*Яке рішення винесе суд?*

*Обґрунтуйте відповідь посиланням на відповідні норми чинного законодавства..*

### **Задача 24.**

Тринадцятирічний Сашко за участі у телевізійних передачах отримав винагороду у сумі 15 тис. грн. За ці гроші він купив планшет (9 тис. грн.) і мобільний телефон (5 тис. грн.). Батьки Сашка вирішили, що він нерозумно витратив гроші, оскільки в сім'ї є вже кілька планшетів і телефонів. Вони віднесли покупки до крамниці, вимагаючи від директора повернення грошей. Директор відмовився задовольнити їх вимогу, пояснюючи це тим, що хлопчик зробив покупки за власні гроші, якими неповнолітні особи в праві розпоряджатися самостійно.

*Вирішіть справу.*

*Надайте юридичну консультацію малолітньому.*

*Обґрунтуйте відповідь посиланням на відповідні норми чинного законодавства.*

### **Задача 25.**

Гончаренко Н. здійснювала приватну нотаріальну діяльність. Її брат, один із засновників ТзОВ «Надія», запропонував їй працювати в ньому юристом, на що Гончаренко Н. погодилась і приступила до роботи. Дізнавшись про це, прокурор району висунув вимогу про звільнення Гончаренко Н. з роботи у ТзОВ на підставі того, що нотаріуси не мають права займатися підприємницькою діяльністю. На це Гончаренко Н. відповіла, що, по-перше, вона працює, за



трудоим договором у ТзОВ, отже підприємницькою діяльністю не займається. По-друге, у зв'язку з тим, що вона є приватним, а не державним нотаріусом, на неї не поширюються вимоги заборони; і взагалі заборона працівникам нотаріату займатися підприємницькою діяльністю є обмеженням їх цивільної правоздатності.

*На яке коло питань розраховане завдання?*

*Вирішіть справу.*

*Надайте юридичну консультацію по задачі.*

### **Задача 26.**

Василенко К. за рішенням суду у 16 років вступила у шлюб. Через три місяці вона з чоловіком вирішила переїхати на проживання до іншого міста, а перед від'їздом вирішила продати будинок, який їй належав на праві власності. Довідавшись про наміри дочки, її батько вважаючи себе законним представником неповнолітньої, заявив нотаріусу, що він не дасть згоди на продаж будинку. Нотаріус, погоджуючись з батьком, на підставі ст. 32 ЦК України відмовив у посвідченні договору купівлі-продажу будинку. Василенко К. звернулася до суду зі скаргою на дії нотаріуса.

*На яке коло питань розраховане дане завдання?*

*Вирішіть справу.*

*Надайте юридичну консультацію Василенко К.*

### **Задача 27.**

Середній заробіток 17-річного Алексійчука Р., який працював у ПрАТ, складав 7500 грн. на місяць. Він вирішив придбати розумний годинник, а для цього продати куплений раніше мобільний телефон. Алексійчук Р. продав телефон покупцеві, який зобов'язався заплатити через 10 днів погоджену суму грошей. Дізнавшись про цей правочин, мати Алексійчука Р. заявила вимогу про його розірвання і повернення телефону. При цьому вона вказала, що такий договір суперечить інтересам її сина, оскільки той взагалі може не отримати грошей від покупця. Покупець заявив, що мати не може втручатися в справи свого сина, бо той працює, а телефон був куплений останнім за власні кошти і є його приватною власністю.

*На яке коло питань розраховане завдання?*

*Вирішіть справу.*

### **Задача 28.**

Татарченко Д. придбав у магазині музичних інструментів концертний рояль. Наступного дня до директора магазину прийшла його дружина з вимогою прийняти рояль назад і повернути отриману магазином грошову суму. При цьому вона пояснила, що чоловік хворіє на шизофренію, перебуває на обліку у психоневрологічному диспансері, а вона найближчим часом збиралася звернутися до суду із заявою про визнання його недієздатним. Продавець, який оформляв купівлю рояля, повідомив, що поведінка Татарченка Д. не свідчила про його психічні вади. Навпаки, останній при випробуванні інструменту виконав на високому професійному рівні декілька технічно складних уривків із творів Бетховена і Чайковського. На це дружина Татарченка Д. надала медичну довідку, в якій зазначалось, що Татарченко Д. протягом кількох років страждає періодичними нападами шизофренії, які за останні місяці почастишали, але в проміжках між ними він здатний усвідомлювати свої дії і керувати ними.

*Чи є підстави для визнання правочину недійсним?*

*Надайте правову консультацію по ситуації.*

### **Задача 29.**

Лінчик Г. продав своєму знайомому Демиденку Т. фотоапарат за 4 тис. грн. Наступного дня до Демиденка Т. звернулася дружина Лінчика Г., яка пояснила, що її чоловік обмежений у дієздатності внаслідок зловживання спиртними напоями і тому не мав права самостійно укладати цивільний правочин, а вона не давала згоди на його укладення. Демиденко Т. зауважив, що від Лінчика Г. він дізнався, що той виграв фотоапарат по лотерейному білету і може самостійно ним розпоряджатися.

*На яке коло питання розраховане завдання?*

*Як потрібно вирішити спір?*

*Обґрунтуйте відповідь посиланням на відповідні норми чинного законодавства.*

### **Задача 30.**

Кредитори приватного підприємця звернулися в юридичну консультацію з наступними запитаннями: чи несе останній відповідальність як підприємець по договорах, укладених ним до реєстрації у статусі підприємця; чи застосовуються нормативно-

правові акти, що регулюють підприємницьку діяльність юридичних осіб, до підприємницької діяльності фізичних осіб; чи може фізична особа-підприємець бути визнана банкрутом і які правові наслідки цього; на яке майно може бути звернено стягнення за боргами фізичної особи підприємця?

Варто врахувати, що за місяць до звернення кредиторів з позовом до господарського суду приватний підприємець подарував автомобіль «Ніссан-Максіма», а також котедж своїй дружині.

*Чи може на це майно бути накладено арешт з метою забезпечення позову?*

*Дайте відповіді на запитання.*

### **Задача 31.**

Вороненко С. уклав 3-місячний контракт з американською будівельною компанією і виїхав на роботу до Нью-Йорка. Під час трагедії, що сталася 11 вересня 2001 р., Вороненко С., за свідченням працівників компанії, знаходився на 81 поверсі Всесвітнього торговельного центру, де виконував роботи в одному з офісів електронної компанії «Майкрософт». Після трагедії він більше не телефонував своїй дружині. На її запити уряд США повідомив, що серед поранених, а також загиблих Вороненка С. не знайдено. Дружина Вороненка С. звернулася до суду з заявою про встановлення факту смерті її чоловіка, оскільки їй і дітям повинна бути призначена пенсія у зв'язку з втратою годувальника. Також це необхідно для отримання страхової суми за договором особистого страхування, що був укладений її чоловіком.

*На яке коло питань розраховане завдання?*

*В чому полягає відмінність між встановленням факту смерті та оголошення фізичної особи померлою?*

*Надайте правову консультацію по ситуації.*

### **Задача 32.**

Монастирський Я., будучи власником приватного підприємства, значну частину свого прибутку використовував на представницькі цілі, організацію розважальних заходів для своїх контрагентів і для себе, своїх працівників (відпочинки на свіжому повітрі, відвідування ресторанів, казино тощо). Переживаючи за справу і майбутнє фінансове та матеріальне становище підприємства, контрагенти і

дружина Монастирського Я. подали заяви про визнання Монастирського Я. обмежено дієздатним (марнотратником).

*Проаналізуйте викладені обставини і визначте, чи наявні підстави для задоволення заяви.*

*Яка відмінність між підставами і наслідками визнання особи обмежено дієздатною?*

*Надайте правову консультацію по ситуації.*

### **Задача 33.**

Козак Ю. систематично зловживав спиртними напоями і 23 червня поточного року рішенням суду був обмежений у дієздатності. Піклувальником була призначена його дружина. Заперечуючи проти рішення суду, Козак Ю. звернувся у прокуратуру зі скаргою з таких питань:

1) заробіток дружини значно перевищує його особистий, у зв'язку з чим неможливо погодитися з рішенням суду, що він ставить сім'ю у тяжке матеріальне становище;

2) призначення дружини піклувальником позбавляє його можливостей заявити позов про розірвання шлюбу, оскільки дружина, як піклувальник, заперечує проти такого позову.

*Чи підлягає скарга задоволенню?*

*Дайте відповідь скаргнику.*

## **Тема 5. ЮРИДИЧНІ ОСОБИ ЯК СУБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА**

### **Задача 34.**

Козачук К. і Севрюков П. направили документи державному реєстратору для державної реєстрації приватного підприємства. Державний реєстратор залишив заяву громадян без розгляду, посилаючись на те, що ЦК України не передбачено такої організаційно-правової форми, як підприємство, крім того, до заяви було додано лише два екземпляри Положення про приватне підприємство, чого, по-перше, мало, а, по-друге, такого установчого документа ЦК України не передбачено. Громадяни оскаржили дії державного реєстратора в суді.

*Яке рішення повинен прийняти суд?*

*Якими нормативно-правовими актами регулюються такі відносини?*

*Які документи необхідно подати для державної реєстрації юридичної особи?*

**Варіант 2.** Державний реєстратор відмовив у державній реєстрації підприємства Давидюку О. на підставі того, що назва підприємства не відповідає вимогам законодавства стосовно кількості знаків.

*Чи обґрунтована така відмова?*

*Якими нормативно-правовими актами регулюється це питання та які вимоги щодо назви юридичної особи ним встановлені?*

### **Задача 35.**

ПАТ звернулося з касаційною скаргою до ВГСУ на рішення Господарського суду м. Києва за позовом ТзОВ до ПАТ про визнання не дійсними актів, виданих ПАТ. ВГСУ встановив, що рішенням Господарського суду м. Києва задоволено позов ТзОВ про визнання недійсним з моменту прийняття п. 9.18 Статуту ПАТ в частині функцій президента, яким передбачено, що президент ПАТ представляє його інтереси без довіреності у відносинах з юридичними та фізичними особами як в Україні, так і за її межами, а також п. 7 рішення загальних зборів акціонерів ПАТ в частині обрання Максимука О. президентом і членом спостережної ради ПАТ. У касаційній скарзі ПАТ наполягало на тому, що Голова спостережної ради є президентом ПАТ, поряд із правлінням наділений виконавчими функціями і має право представляти інтереси товариства без довіреності, підписувати договори та будь-які інші юридично значимі для товариства документи. Таке положення Статуту ПАТ відповідає вимогам законодавства.

*Чи підлягає касаційна скарга задоволенню?*

*Обґрунтуйте свої висновки посиланням на нормативно-правові акти.*

**Варіант 2.** Загальними зборами ПАТ, що були скликані за ініціативою спостережної ради, останній делегувалося право призначати склад правління, а правлінню – приймати рішення про створення філій, представництв та дочірніх підприємств товариства.

*Чи є правомірним таке рішення?*

*Які питання входять до виключної компетенції загальних зборів?*

*У якому порядку приймається рішення цими зборами?*

### **Задача 36.**

Засновники ПрАТ, основним предметом діяльності якого мало бути збирання та переробка брухту чорних та кольорових металів, 20 червня 2022 року звернулися до державного реєстратора із заявою про державну реєстрацію товариства. Листом від 28 червня 2022 року державний реєстратор повідомив заявників, що у державній реєстрації товариства відмовлено з мотивів: а) відсутність ліцензії на здійснення товариством зазначеної діяльності; б) подані установчі документи суперечать чинному законодавству, оскільки містять положення про те, що засновники ПрАТ зобов'язані бути держателями 25 відсотків емітованих акцій протягом не менше 2 років і ними викуплено на момент реєстрації саме таку кількість емітованих акцій.

*Чи правомірна відмова державного реєстратора?*

*Які вимоги до реєстрації акціонерних товариств чинним законодавством встановлено?*

*Чи є якісь колізії з цього питання?*

*Які дії засновників товариства забезпечать захист їх права на реєстрацію ПрАТ?*

*Обґрунтуйте відповідь посиланням на відповідні норми.*

### **Задача 37.**

До складу навчального інституту, який є недержавним навчальним закладом, входять декілька факультетів, наукових лабораторій та навчальних центрів. В рамках нової структурної політики керівництво інституту вирішило надати окремим структурним підрозділам статусу юридичної особи для того, щоб вони набули фінансової незалежності будучи у складі інституту. Реєстраційний орган засумнівався у можливості існування у складі однієї юридичної особи інших самостійних юридичних осіб і звернулася за роз'ясненнями до консультанта.

*Надайте юридичну консультацію по цій ситуації.*

*Обґрунтуйте відповідь посиланням на відповідні норми чинного законодавства та судової практики.*

### **Задача 38.**

ПАТ «Форпост» було реорганізовано шляхом поділу його на два самостійні підприємства: ПрАТ «Старт» і ПАТ «Пошук». Кредитори товариства не були своєчасно повідомлені про реорганізацію і

дізналися про припинення тільки з газет. Договори, укладені ними з ПАТ, не були виконані товариством, в результаті чого кредитори понесли значні збитки. правонаступники «Форпосту» у відповідь на претензії кредиторів заявили, що на момент реорганізації ніяких боргів ПАТ перед кредиторами не існувало, тому у розподільчому балансі які-небудь зобов'язання перед кредиторами відсутні. Крім того, за пройдений час із складу ПрАТ «Старт» виділилось товариство «Імперіал», яке отримало велику частину активів «Старту». Тому ПрАТ «Старт» не в змозі відшкодувати кредиторам збитки, завдані його право попередником. Потерпілі звернулись до юриста із питанням про можливі способи захисту їх прав.

*Дайте відповідь на поставлене запитання.*

*У якому порядку повинна проводитись реорганізація юридичної особи?*

*Які наслідки настають, якщо такий порядок порушений?*

*Надайте правову консультацію по справі.*

### **Задача 39.**

Комаренко Л. і Сахарук П. вирішили створити ТзОВ. Кожен з них на момент державної реєстрації товариства вніс 50 % вкладу. Розмір статутного капіталу – мінімальний, визначений законом для ТзОВ. Розміри часток обох учасників ТзОВ – по 50 %. Через 6 місяців після створення товариства загальними зборами учасників було прийнято рішення про надання учасникам відстрочки щодо внесення решти суми вкладів на 1 рік. На наступних зборах прийнято рішення про звільнення учасників від внесення ними решти суми вкладів і ухвалено зміни до статуту, яким передбачено зменшення розміру статутного капіталу.

*Проаналізуйте ситуацію.*

*Дайте правову оцінку рішенням загальних зборів учасників.*

*Окресліть можливі варіанти розвитку цієї ситуації.*

### **Задача 40.**

Приватний підприємець Герасименко С. подав заяву до господарського суду про ініціювання процедури банкрутства ПрАТ «Грабове». Свої вимоги Герасименко С. підкріпив фінансовими документами про несплату йому з боку ПрАТ «Грабове» 200 тис. гривень протягом п'яти місяців за договором на поставку лісу-кругляку. Свої зобов'язання Герасименко С. виконав своєчасно, про

що надав акт приймання-передання товару, підписаний сторонами. Суддя відмовився ініціювати процедуру банкрутства й не прийняв заяву, оскільки недостатньою є сума боргу. Крім того, фізична особа не може ініціювати процедуру банкрутства.

*Проаналізуйте ситуацію.*

*Чи вірними є доводи суду?*

*Надайте правову консуальтацію по справі.*

#### **Задача 41.**

Непідприємницьке товариство Волинська благодійна організація «Милосердя» (далі – організація), виходячи з того, що законодавством їй дозволяється здійснювати підприємницьку діяльність, прийняло рішення про створення товариства однієї особи «Сприяння», діяльність якого передбачає, зокрема, торгівлю товарами широкого вжитку. Організація, керуючись ст. 86 ЦК України, прийняла рішення про розширення кола своєї діяльності та уклала декілька договорів купівлі-продажу галантерейних товарів, чоловічого та жіночого одягу. Луцька державна податкова інспекція, здійснюючи перевірку діяльності організації, поставила питання про незаконність вказаних дій, зазначивши, що організація не може займатися будь-яким видом підприємницької діяльності, включаючи торгівлю, доки не буде внесено змін до її статуту. Крім цього, зайняття торговельною діяльністю передбачає, відповідно до законодавства, наявність патенту. Голова правління, заперечуючи проти висновків Луцької державної податкової інспекції, вказав, що організація займається підприємницькою діяльністю виключно з метою отримання додаткових коштів, які планується розподіляти між особами з інвалідністю – засновниками цієї організації. Між тим у подальшому організація згодна внести зміни до свого статуту і вказати певні види підприємницької діяльності як види своєї безпосередньої діяльності. Що стосується вимог про патентування, то закон України щодо патентування деяких видів підприємницької діяльності, не розповсюджується на діяльність їх організації. Голова правління хоче також з'ясувати, чи можуть засновники – особи з інвалідністю у випадку припинення діяльності організації розподілити між собою залишки грошових сум і майна організації.

*На яке коло питань розраховане це завдання?*

*Поясніть доводи сторін і вирішіть справу.*

*Надайте правову консуальтацію по справі.*



### **Задача 42.**

ТзОВ «Оберіг», ПрАТ «Власта», що складається з однієї особи, а також Полуниця В., Волков Г. та Джуно С вирішили створити господарське товариство, основною діяльністю якого буде будівництво житлових будинків. Засновників цього товариства цікавить ряд питань: чи можуть вони створити господарське товариство у формі ПрАТ; чи потрібно укласти між собою договір, які його форма і зміст; чи несуть засновники ПрАТ відповідальність перед третіми особами за зобов'язаннями, що виникають до реєстрації ПрАТ і яка ця відповідальність; в яких випадках ПрАТ буде нести відповідальність за зобов'язаннями, що пов'язані з його створенням: які потрібні установчі документи ПрАТ та який їхній зміст; як утворюється статутний капітал ПрАТ, як відбувається його збільшення та зменшення; які органи управління створюються в ПрАТ і які їхні функції: в якому порядку ПрАТ здійснює розповсюдження своїх акцій; які права й обов'язки акціонерів?

*Дайте відповіді на усі запитання.*

*У яких ще формах можуть створюватися підприємницькі товариства?*

*Надайте правову консультацію по справі.*

### **Задача 43.**

Громадяни України Кудря О. та Вороненко Д., а також громадянин Німеччини Полячок Е. вирішили створити страхову компанію у формі ТзОВ. Керуючись ст. 91 ЦК України, засновники виходили з того, що страхова компанія може здійснювати будь-який з видів підприємницької діяльності, а особисте страхування, майнове страхування, страхування відповідальності, перестрахування та фінансову діяльність пов'язану з формуванням, розміщенням страхових резервів та їх управлінням – тільки після отримання відповідних ліцензій. Це і знайшло відображення в статуті. Проте їм було відмовлено у реєстрації страхової компанії.

*На яке коло питань розраховане це завдання?*

*Роз'ясніть зазначеним особам порядок створення страхової компанії.*

### **Задача 44.**

ТзОВ «Юність» було зареєстровано за адресою одного з його засновників, який пізніше вибув з числа учасників ТзОВ. У зв'язку з

цим останнє було змушено укласти договір оренди жилого приміщення з Іванюком П., де і розмістило свій орган управління. Інші підрозділи ТзОВ були розташовані в інших місцях. За одним із договорів підряду ТзОВ не виконало своїх зобов'язань і контрагент направив претензію ТзОВ на адресу, за якою знаходився орган управління останнього. Не отримавши у певний строк відповіді на претензію, контрагент вирішив звернутися з позовом до господарського суду.

*На яке питання розраховане це завдання?*

*Яку постанову має прийняти апеляційний господарський суд?*

*Надайте правову консультацію по справі.*

#### **Задача 45.**

Письменний Т. – голова правління ПрАТ «Світлана» – здійснив відчуження одного з приміщень, яке належало ПрАТ на праві власності, уклавши договір купівлі-продажу з фізичною особою – підприємцем Осиповим І. ПрАТ звернулося з позовною заявою до господарського суду про визнання цього договору недійсним, мотивуючи це тим, що відповідно до статуту ПрАТ Письменний не мав належно оформлених повноважень щодо укладення цього договору. Вирішення питань про відчуження приміщень є виключною компетенцією загальних зборів ПрАТ. Рішенням господарського суду договір купівлі-продажу приміщення ПрАТ було визнано недійсним. Осипчук І. не погодився з прийнятим рішенням і має намір звернутися зі скаргою до апеляційного господарського суду.

*На яке коло питань розраховане це завдання?*

*Яку постанову має прийняти апеляційний господарський суд?*

*Надайте правову консультацію по справі.*

#### **Задача 46.**

ТзОВ «Явір», яке було створено в м. Луцьку у 2022 р. і займалося виробництвом меблів, вирішило створити в м. Люботині, де в нього були контрагенти, відокремлений підрозділ, який би представляв і захищав його інтереси і здійснював би всі або певну частину його функцій. На загальних зборах учасників ТзОВ рішення стосовно того, що це буде, філія чи представництво, прийнято не було і вирішення цього питання передали генеральному директору ТзОВ. Останній розробив положення про представництво ТзОВ, вказавши в ньому,

що останнє є відокремленим структурним підрозділом ТзОВ, не є юридичною особою і має право виступати в інтересах і від імені ТзОВ, здійснюючи правочини та інші юридичні акти на підставі цього Положення. Крім того, в Положенні було зазначено, що воно здійснює представництво перед контрагентами, несе самостійну відповідальність, бо ТзОВ передає йому у власність частину свого майна. Юрисконсульт ТзОВ, отримавши Положення, зробив зауваження, з якими генеральний директор не погодився і звернувся за роз'ясненням до незалежного фахівця.

*Яке роз'яснення треба надати?*

*Чи поширюються на представництво юридичної особи правила ст. 243 ЦК України «Комерційне представництво»?*

*Надайте правову консультацію по справі.*

#### **Задача 47.**

Товариство однієї особи «Магноз» звернулося до господарського суду з позовною заявою до ПрАТ «Лінос» про стягнення неустойки і відшкодування збитків за невиконання зобов'язань за договором переробки сирої нафти, який був укладений з Дрогобицьким нафтопереробним заводом, який у процесі приватизації перетворився на ПАТ. Представники товариства вважають, що хоча договір укладався не з ПАТ, останнє є правонаступником Дрогобицького нафтопереробного заводу. Представники ПАТ вважають, що воно не несе відповідальності за вказаним договором, бо Дрогобицький нафтопереробний завод припинив свою діяльність, а товариство не зверталось до правління ПАТ з вимогою переукласти вказаний договір.

*На яке питання теми розраховане це завдання?*

*Як повинна бути вирішена справа?*

*Надайте правову консультацію по справі.*

#### **Задача 48.**

Луцька державна податкова інспекція звернулася до господарського суду з позовною заявою до виконавчого комітету Луцької міської ради і до ТДВ «Алюмікс» про ліквідацію останнього за здійснення діяльності з неодноразовим та грубим порушенням податкового законодавства України. З матеріалів справи вбачається, що ТДВ є товариством однієї особи, зареєстровано у встановленому законом порядку і діє на підставі статуту, затвердженого Коробчуком

Р. Починаючи з 01 січня 2022 року ТДВ не представляє в податкові органи необхідні для нарахування та сплати податків документи та відомості, що є неодноразовим та грубим порушенням законодавства. Окрім цього, ТДВ не може продовжувати свою діяльність, бо єдиний учасник товариства Коробчук Р. помер, а спадкоємці відмовилися від прийняття спадщини.

*На яке питання теми розраховане це завдання?*

*Як повинна бути вирішена справа?*

*Надайте правову консультацію по справі.*

#### **Задача 49.**

ТзОВ «Мета» уклало договори підряду, відповідно до яких зобов'язувалося виготовляти жіночі куртки та передавати їх замовникам. Отримавши від останніх певну суму грошей як попередню оплату за виконання роботи, ТзОВ не змогло налагодити виробництво. Замовники (виробничий кооператив «Дружба», ТДВ «Мрія», фізична особа-підприємець Соколюк П.) звернулися до ТзОВ з вимогою негайно розірвати договори, виплатити неустойку та повернути отримані кошти. ТзОВ визнало вимоги кредиторів, але задовольнити їх не змогло через відсутність коштів на поточному рахунку. Кредитори звернулися до господарського суду з вимогою порушити справу про банкрутство. ПАТ «Престиж», яке здійснює пошив верхнього жіночого одягу, дізнавшись про неспроможність ТзОВ розрахуватися по боргах, виявило згоду за власні кошти задовольнити вимоги кредиторів ТзОВ, якщо на його баланс будуть переведені всі матеріальні та товарні цінності, які залишились у ТзОВ, а також з ним буде переукладено довгостроковий договір оренди на право користування торговельним залом по вул. Журавлиній, 104 м. Луцька, який до цього був укладений з ТзОВ.

*Проаналізуйте запропоновані ситуації.*

*На яке питання розраховане завдання?*

*Вирішіть справу.*

#### **Задача 50.**

Суботенко І., Дорошенко Д., Вересень К., Критюк Т., Абрамов В., Сквотий О. та Цимбалюк Р. вирішили зайнятися ремонтом автомобілів і створити для цього виробничий кооператив «Автомобіліст». На загальних зборах вони прийняли рішення розробити статут кооперативу і, виходячи з того, що їх сумісних

пайових внесків було недостатньо для придбання необхідного обладнання, запросити прийняти участь у роботі кооперативу товариство однієї особи «Авто», яке займалося таким же видом діяльності і мало необхідне обладнання. Обговорюючи питання стосовно участі у роботі кооперативу, Вересень К. та Цимбалюк Р. зажадали внести лише майнові пайові внески, мотивуючи це тим, що в них немає вільного часу на роботу в кооперативі, бо вони є державними службовцями. Після суперечок було вирішено звернутися за роз'ясненнями до фахівців.

*На які питання теми розраховане це завдання?*

*Чим відрізняється виробничий кооператив від господарського товариства?*

*Надайте правову консультацію по справі.*

## **Тема 6. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ**

### **Задача 51.**

Хомацький О. є акціонером ПрАТ «Волінвест». Оскільки ПрАТ тривалий час працювало без прибутків і Хомацький О., як акціонер, не одержував дивідендів, він вирішив вийти з нього. Для цього Хомацький О. звернувся до правління ПрАТ із заявою про вихід і вимагав, щоб йому взамін акцій, якими він володіє, виплатили вартість його частки у майні ПрАТ, пропорційно до кількості належних йому акцій.

Голова правління відмовив у задоволенні заяви Хомацькому О. і повідомив, що зазначені питання вирішуються зборами акціонерів.

*Здійсніть правовий аналіз ситуації.*

*Чи підлягають вимоги Хомацького О. задоволенню?*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 52.**

В юридичну консультацію звернувся голова виробничого кооперативу «Меркурій» за роз'ясненнями щодо таких питань, які виникли в процесі виробничої діяльності зазначеного кооперативу:

1) загальними зборами членів кооперативу було прийнято рішення – розпочати здійснення нового виду господарської діяльності – роздрібної торгівлі кондитерськими виробами. Проте такий вид діяльності не передбачений в статуті кооперативу, у зв'язку з чим

*виникло питання щодо можливості здійснення цього виду діяльності без внесення відповідних змін до статуту;*

2) один із членів кооперативу Кравчук С. заявив про свій вихід з кооперативу і вимагає повернення йому вступного внеску – 35 тис. грн. та виплати йому вартості паю. Голову кооперативу цікавить питання, які саме виплати, в якому розмірі і порядку мають бути проведені у разі виходу члена з кооперативу;

3) до голови кооперативу звернувся один із членів кооперативу Романюк О. із заявою про звільнення його від трудової участі в діяльності кооперативу. Замість трудової участі Романюк О. готовий здійснити додатковий пайовий внесок. *Чи підлягає заява Р. задоволенню?*

4) до голови кооперативу надійшли заяви від 15-річного Вавилюка П. та від ТзОВ «Горизонт» про вступ до кооперативу.

*Чи можуть вказані особи бути прийняті в члени кооперативу?*

*Дайте обґрунтовану відповідь по кожному з наведених правових питань.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 53.**

Жупнюк І. вирішив особисто створити ТзОВ: підготував його статут, сплатив реєстраційний збір й звернувся до державного реєстратора з проханням про реєстрацію. Державний реєстратор відмовив Жупнюк І. у прийнятті документів з таких причин: по-перше, одна особа не може бути засновником ТзОВ, має бути щонайменше дві особи, одна з яких – юридична; по-друге, крім статуту, має бути подано засновницький договір; по-третє, немає документа з банку про формування статутного фонду. по-четверте, немає заяви з проханням про держреєстрацію ТзОВ.

*Чи вірною є відмова у прийнятті документів за переліченими підставами?*

*Надайте правову консультацію по кожній із обставин ситуації.*

### **Задача 54.**

Член ЖБК «Мрія» Дарчич М. вирішив продати квартиру, в якій він проживав, Палюху С. Державний нотаріус, до якого сторони звернулись з посвідченням договору купівлі-продажу, відмовився зробити це і пояснив, що власником квартири, яка знаходиться в

будинках ЖБК, є сам кооператив. Дарчич М., вважаючи, що саме він є власником квартири, оскаржив дії нотаріуса.

*Як потрібно вирішити цю справу?*

*Надайте правову консультацію по ситуації.*

### **Задача 55.**

Мешканці 148-квартирного будинку приватизували квартири, котрі вони наймали. Потім було створено об'єднання співвласників багатоквартирного будинку.

*Чи можуть вони вважатися власниками всього будинку?*

*Яке майно перебуває у спільній сумісній власності співвласників, а яке – у спільній частковій?*

*Чи можливе виділення частки в натурі у спільній сумісній власності при відчуженні приміщення в жилу будинку?*

*Надайте правову консультацію мешканцям.*

### **Задача 56.**

Зареєстрована політична партія «Любителів природи» вирішила внести до свого статуту додаткові положення про створення фірмової пивоварні, яка б входила до складу самої партії і за рахунок якої можна було б поповнювати партійний бюджет. Окрім цього, як було встановлено правоохоронними органами, партія одержала організаційну та фінансову допомогу від аналогічних партій Словаччини і Чехії та частину анонімних пожертвувань. На чергових зборах партії було прийнято також рішення про заснування свого ілюстрованого видання, де мали б рекламуватися зникаючі види фауни та флори, а також розмішуватися реклама охорони навколишнього середовища.

*Чи правомірні такі дії керівництва партії любителів природи?*

*Які особливості об'єднань громадян як юридичних осіб?*

*Яким чином повинні вноситися зміни до статуту об'єднань громадян?*

*Надайте правову консультацію учасникам правовідносин.*

### **Задача 57.**

Громадянин Німеччини звернувся до адвоката за консультацією про найбільш сприятливу форму ведення страхового бізнесу в Україні. Фірма, яку вона хоче створити, повинна забезпечити: а) максимальний контроль за діяльністю керівництва фірми; б)

обмеження відповідальності засновника за зобов'язаннями фірми; в) інвестицію у максимальному розмірі до 10 тис. євро г) можливість вільного переказу прибутків у Німеччину.

*Яку Ви порадите організаційно-правову форму підприємництва? Надайте правову консультацію.*

### **Задача 58.**

Громадська організація «Спілка ветеранів освіти» спільно з ТзОВ та підприємцем Горинем С. вирішили організувати ломбард.

*Чи може громадська організація бути учасником господарського товариства?*

*Який вид товариства вони повинні створити для надання ломбардних послуг?*

*Яке буде повне найменування цього товариства?*

### **Задача 59.**

Командитне товариство «Самсонюк і компанія» протягом двох років здійснювало роботи по ремонту та обслуговуванню комп'ютерної техніки. За спільною згодою повних учасників було прийнято рішення про зміну основних напрямків діяльності товариства і здійснення в подальшому торговельної діяльності.

Проте відповідні зміни не були внесені до засновницького договору товариства, і через деякий час податкова інспекція виявила розбіжності між діяльністю товариства і видами діяльності, що були зафіксовані в договорі, та прийняла рішення про стягнення прибутків товариства від торговельної діяльності до державного бюджету, як незаконних. Самсонюк Т., якому відповідно до засновницького договору було доручено ведення справ товариства, пояснив, що засновницький договір містить фразу: «Товариство має право займатися всіма видами діяльності, які не заборонені законом», – тому вони не вважали за необхідне вносити зміни у договір.

Один із вкладників товариства, Мусій О, довідавшись про це, вимагав скликання зборів усіх повних товаришів і почав заперечувати проти зміни напрямку діяльності товариства, посилаючись на те, що це вже призвело до зменшення прибутку товариства. Інший вкладник, Петренко І., розповів, що один з повних товаришів Мамчур Д. став учасником повного товариства «Манусенко і компанія». У відповідь на це Мамчур Д. нагадав Петренко І., що той взагалі не може



вказувати йому, як себе поводити, бо не зробив ще в повному обсязі вклад до складеного капіталу товариства.

*На яке коло питань розраховане завдання?*

*Дайте відповідь на ці запитання.*

*Чому командитне товариство ще називають товариством на довірі?*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 60.**

Виконком міської ради звернувся до господарського суду з позовом про визнання недійсною державну реєстрацію змін до статуту ТзОВ «Дружба». В обґрунтування своїх вимог позивач посилався на те, що зміни до статуту були пов'язані зі зменшенням статутного капіталу товариства, що відбулися без згоди кредиторів. Відповідач (ТзОВ) проти позову заперечував, оскільки на момент державної реєстрації змін до статуту єдиним кредитором ТзОВ був позивач (заборгованість виникла за користування земельною ділянкою). На думку відповідача, реєструючи зміни до статуту, виконком тим самим погодився зі зменшенням статутного фонду.

*Яке рішення повинен прийняти господарський суд?*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 61.**

Панчук В., Гарачук К. та Шклярський О. заснували в січні 2022 р. ПрАТ. Через рік Шклярський О. заявив про вихід з числа акціонерів і звернувся до загальних зборів із заявою про виділ йому в натурі вкладу, який він вніс у повному обсязі до статутного фонду товариства.

Загальні збори відмовили Шклярському О. в задоволенні його вимог, мотивуючи тим, що акціонер не має права вимагати виділу вкладу. Вони порадили йому передати свій вклад іншій особі, яка сплатить йому вартість вкладу. Шклярський О. не погодився з таким рішенням і звернувся до суду.

*Як потрібно вирішити справу?*

*Надайте правову консультацію позивачу.*

### **Задача 62.**

Декілька фізичних осіб вирішили створити сільськогосподарський кооператив відповідно до закону України «Про сільськогосподарську

кооперацію». У зв'язку з тим, що між ними виникли непорозуміння щодо порядку формування пайового фонду та правового режиму майна підприємства, вони звернулися в юридичну консультацію з такими запитаннями:

*Яким чином формується пайовий фонд кооперативу?*

*Яке майно можна передавати до пайового фонду ?*

*Хто є власником майна підприємства?*

*Які права членів кооперативу щодо розпорядження майном кооперативу?*

## **Тема 7. ДЕРЖАВА ТА ІНШІ СУБ'ЄКТИ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА ЯК УЧАСНИКИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН**

### **Задача 63.**

У липні 2022 року Підгайцівська сільська рада Луцького району Волинської області звернулась до суду із заявою, в обґрунтування якої зазначила, що на території Підгайцівської сільської ради виявлений трубопровід діаметром 720 мм із товщиною стінки 7,5 – 8,5 мм довжиною 830 м на глибині залягання 1,5 – 2,0 м. Вказаний трубопровід не експлуатується та іншим чином ніким не використовується понад 10 років, знаходиться в неробочому стані, оскільки має значні пошкодження. Фактична амортизація вказаного трубопроводу складає 90%. Встановити власника вказаного трубопроводу сільській раді не вдалось.

*Проаналізуйте порядок набуття у власність безхазяйного майна, чи підлягає даний об'єкт цивільних прав державній реєстрації?*

*Надайте правову консультацію по справі.*

### **Задача 64.**

Луцька територіальна громада уклала з польською фірмою «Консоль» контракт на постачання машини для укладки асфальтового покриття «Broadway» вартістю 2 млн. євро. Польська фірма виконала свої зобов'язання, але територіальна громада не змогла розрахуватися своєчасно через брак коштів. Проте керівництво територіальної громади запевнило, що за її борги розрахується держава.

*Проаналізуйте ситуацію.*

*В якому розмірі держава відповідає за борги територіальних громад?*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 65.**

Державний сільськогосподарський заклад освіти третього рівня акредитації через серію фізичних експериментів для навчальних цілей допустив перевищення витрат електроенергії на суму 1 млн. 300 тис. грн. за поточний рік. Компенсувати витрати планувалося через те, що з набором студентів-контрактників із держав Близького Сходу заклад освіти отримає необхідні додаткові кошти. Але через напружений економічний і політичний стан у державах, з яких планувалося здійснити набір студентів, їх кількість значно скоротилася.

Керівництво ВЗО на вимоги ПАТ «Волиньобленерго» сплатити борг відповіло в усній формі, що держава як власник ВЗО покриє усі борги з державного бюджету. Коли ПАТ «Волиньобленерго» попередило про можливість припинення через три дні електропостачання та вимагало гарантій сплати боргу, ректорат написав офіційну відповідь, де підтвердив свої попередні усні гарантії сплати боргу за рахунок держави.

*Проаналізуйте ситуацію з юридичної точки зору й визначить відповідальність держави в цьому випадку.*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 66.**

Керівництво Чорноморського пароплавства вирішило передати теплохід «Леонід Собінов» українсько-грецькій компанії «Фрейд лайн шіплінг ЛТД» з наступним переходом до неї права власності на це судно. Крім цього, це ж керівництво взяло в оренду підрозділ продовольчого забезпечення флоту і потім перетворило його в ПрАТ. Прокуратура підготувала подання про визнання таких дій незаконними.

*Проаналізуйте вказану ситуацію.*

*Чи правильно зробила прокуратура?*

*Складіть проект подання про порушення чинного законодавства в описаній ситуації.*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 67.**

Мешканці багатоквартирного будинку пред'явили позов до Міністерства з надзвичайних ситуацій України. Як з'ясувалося, на десятому поверсі будинку виникла пожежа, під час гасіння якої

пожежники залили водою та піною всі квартири, розташовані нижче. Майно мешканців та їх квартири були суттєво пошкодженні.

*Чи підлягає позов задоволенню?*

*Вирішіть питання про відшкодування збитків, завданих діями пожежників.*

*Обґрунтуйте своє рішення з посиланням на законодавство та судову практику.*

*Надайте правову консультацію потерпілим.*

## **Тема 8. ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ**

### **Задача 68.**

Подружжя Панасюків на протязі довгого часу колекціонували значки. Після смерті Панасюка Т., відповідно до складеного ним заповіту, належне йому майно повинно перейти в рівних частках до дружини і сина від першого шлюбу. Дружина Панасюка Т. категорично заперечувала проти поділу колекції, вважаючи, що колекція є неподільною, і пропонувала другому спадкоємцю частку в колекції замінити іншими речами із своєї частки. Син Панасюка Т. вимагав передачі йому відповідної частини колекції в натурі.

*Визначте, що належить до подільних і неподільних речей?*

*Чи можливий поділ колекції значків у натурі?*

*Надайте правову консультацію.*

**2 варіант:** *Як би вирішився спір, якби його предметом були б : а) фарфоровий столовий сервіз; б) колекції старовинних монет; в) бібліотека, г) колекція марок; д) однокімнатна квартира (приватна); е) жилий будинок.*

### **Задача 69.**

На межі присадибних земельних ділянок, які належали Самолюку К. та Пустовиту О., росла слива. Коли слива почала плодоносити між власниками ділянок виник спір про право на плоди.

*Визначте, хто має право на плоди?*

*Як врегулювати спір між Самолюком К. та Пустовитом О.?*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 70.**

Після смерті батька Мироненко К. дізналась, що видавництво перевидало двічі його книгу, яка десять років тому була видана на

підставі договору, укладеного видавництвом і батьком Мироненко К. Остання звернулася до видавництва з вимогою про сплату гонорару. Видавництво відмовило у зв'язку з тим, що договором було передбачено право на перевидання книги.

*Про який об'єкт цивільних прав іде мова в задачі?*

*Чи входить авторське право в склад спадкового майна?*

*Чи є у Мироненко К. підстави вимагати виплату гонорару?*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 71.**

15 квітня 2022 року у газеті «Галичина» опублікована стаття Ященка П.С., яка має назву «Що робить підприємець?». Викладені в статті факти не відповідають дійсності. Зокрема, в ній говориться, що Медведченко А.А. займався діяльністю, пов'язаною із вивезенням кольорових металів за межі України, та діяльністю, на яку ним не була одержана ліцензія. Медведченко А.А. відразу звернувся з листом до редакції газети «Галичина» та автора статті, у якому просив спростувати факти, викладені у статті. Однак редакція газети та автор статті на прохання Медведченка А.А. спростувати факти, що не відповідають дійсності і ганьблять його ділову репутацію, не відреагували і навіть не вибачились.

*Що є об'єктом цивільних правовідношень у даному випадку?*

*Підготуйте Медведченко А.А. консультацію з даного питання.*

*Надайте правову консультацію потерпілому.*

### **Задача 72.**

Сімнадцятирічний Василь Г. вирішив у спеціалізованій крамниці придбати собі газовий пістолет, а своїй чотирнадцятирічній сестрі – газовий балончик для самозахисту. Продавець магазину відмовив Василю Г. в укладенні договору купівлі-продажу на тій підставі, що, по-перше, покупець є неповнолітнім, а по-друге, газова зброя – це об'єкт обмежений в цивільному обороті.

*Надайте консультацію по ситуації.*

*Визначте правовий режим спеціальних засобів самозахисту.*

### **Задача 73.**

У зв'язку з пожежею Панчук Л. передала на зберігання сусідці особисті речі, у тому числі й десятирічну кішку. Проте кішка не могла ужитися із собакою зберігачки, та у свою чергу передала кішку

на зберігання іншій сусідці, де та невдовзі померла. Панчук Л. з'явилась вдома лише через тиждень після того як передала своє майно на зберігання і не цікавилась його збереженням. Проте коли дізналася про смерть кішки, то заявила позов про відшкодування збитків та моральної шкоди.

*Який правовий режим тварин?*

*Які юридичні факти мають значення для вирішення справи?*

*Яке рішення повинен винести суд?*

*Підготуйте його проект.*

*Надайте правову консультацію.*

## **Тема 9. ЗДІЙСНЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ**

### **Задача 74.**

В суді з позовною заявою до сусіда Гуменюка П. звернулися мешканці квартир багатоповерхового будинку про заборону проведення ремонту в його квартирі. На думку позивачів, зокрема, сусід немає права в житловому будинку використовувати гучне професійне обладнання. Шум від ремонту не дає можливості заснути немовлятам, ремонтний пил викликав загострення захворювання легень у особи з інвалідністю, біля під'їзду висипаний пісок, який заважає припарковувати машини. Всі сусіди побоюються, що реконструкція несучих стін може загрожувати будинку в цілому. І взагалі, розпочинати ремонт в багатоквартирному будинку необхідно після письмової згоди всіх співвласників квартир та дозволу органу місцевого самоврядування.

*Як потрібно вирішити спір?*

*Яким чином Гуменюк П. повинен захистити своє право на проведення ремонту у власній квартирі?*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 75.**

Сімнадцятирічний Власенко Г. звернувся до органу опіки та піклування зі скаргою на своїх батьків. Підставою подання скарги, на його, думку, було неналежне виконання батьками своїх батьківських обов'язків, що полягало в ненаданні обіцяного подарунка на день народження. Батьки зауважили, що сім'я знаходиться в скрутному матеріальному становищі і взагалі дарувати подарунки на день народження не є батьківським обов'язком.

*Як варто вирішити справу?*

*До якої класифікаційної групи юридичних фактів відноситься день народження?*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 76.**

Хоменко К. звернулась до виконкому Луцької райради із заявою, що її сусіди Романови залили водою квартиру, в результаті чого необхідно провести ремонт кухні і коридору. У прийнятті заяви їй відмовили.

*Як можна захистити права?*

*Назвіть способи та засоби захисту прав потерпілої.*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 77.**

Після смерті Васинюка В. залишилися його спадкоємці за законом: дружина, син та донька. Протягом перших двох місяців після смерті Васинюка дружина покійного подала до нотаріальної контори заяву про прийняття спадщини, а дочка відмовилася від своєї частки на користь матері. Син ніяких дій не вчинив, бо жив за кордоном і не міг приїхати, а за останні 20 років з батьком тісних стосунків не підтримував.

*Які способи та засоби здійснення суб'єктивних цивільних прав використані в зазначеній ситуації?*

*Надайте правову консультацію.*

*Чи може хтось із спадкоємців використати будь-який спосіб здійснення прав та в які строки?*

### **Задача 78.**

Олексійчик В. звернулася до суду з вимогою про відновлення прав на втрачені цінні папери. Суд відмовив їй у прийомі заяви, аргументуючи це тим, що ніхто крім держателя цінних паперів не може використати їх, бо цінні папери були іменні, тому немає необхідності поновлювати своє право в судовому порядку. В суді Олексійчик В. порадили звернутися до емітента, який видав цінні папери, з вимогою надати дублікат.

*Які засоби та порядок здійснення та захисту свого суб'єктивного цивільного права використала Олексійчик В.?*

*Які засоби та порядок захисту свого суб'єктивного цивільного права їй запропоновано використати?*

*Чи правильно вчинив суд?*

*Які засоби та порядок захисту суб'єктивного цивільного права повинна була використати Олексійчик В., якщо б їй було відомо, в кого знаходяться її цінні папери?*

*Надайте правову консультацію.*

## **Тема 10. ЗАХИСТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ**

### **Задача 79.**

При кастингу фотомоделей було знято серію фотографій претенденток. Невдовзі після проведення конкурсу батько однієї з конкурсанток на порносайті виявив фотографію своєї дочки у зв'язку з чим в сім'ї виник скандал і дочка, якій пророкували перемогу, повинна була відмовитися у конкурсі «Місс Україна». Цю фотографію побачили й інші жителі невеликого містечка в результаті чого поширювалась інформація про негідну поведінку. В результаті конкурсантка вимушена була покинути школу і переїхати в іншу місцевість, що відбилась на її психічному здоров'ї, навчанні. Конкурсантка твердила, що в оголеному виді та непристойній позиції як це було поміщено на порносайті вона не знімалась. В результаті експертизи порносайту було доведено, що він є комп'ютерним монтажем обличчя конкурсантки і тіла іншої особи.

*Дайте правову оцінку наведеній ситуації.*

*Як захистити права конкурсантки?*

*Назвіть сторін спірної ситуації та види форм, способів та допустимих засобів захисту потерпілої сторони.*

### **Задача 80.**

Корнічук Т. на даху багатоповерхівки встановив радіоантену, внаслідок чого у сусідів з'явилися перешкоди у прийманні телевізійних та радіосигналів. Вони звернулись до Корнічука Т. з вимогою демонтувати радіоантену, на що той відповів, що вона змонтована з дозволу ЖЕК, про що він подавав туди заяву, на якій було накладено позитивну резолюцію. Тоді ініціативна група вирішила своїми силами демонтувати радіоантену. Під час її демонтажу від ураження струмом загинув Дем'янчук О. Крім цього, була пошкоджена гідроізоляція даху, внаслідок чого під час дощу



було залито квартиру Осіпова М. Останній звернувся із заявою в ЖЕК про негайний ремонт даху і відшкодування йому завданих збитків. На те йому порадили звернутися до безпосередніх винуватців, тобто осіб, які при демонтажі антени пошкодили дах. Багатоквартирний будинок перебуває у власності його мешканців, а ЖЕК здійснює лише його обслуговування. Коштів на ремонт даху в нього немає. Учасники ініціативної групи, до яких звернувся Корнічук Т. з вимогою про відшкодування збитків, завданих демонтажем його радіоантени та поломкою радіопередавача, а також Осіпов М., який вимагав відшкодування збитків, завданих пошкодженням його квартири. На це їм відповіли, що вони здійснювали своє право на самозахист у встановлених законом межах. Навпаки, на їх думку, в усьому винен Корнічук Т., який не встановив таблички про велику напругу і загрозу життю та з порушенням технічних правил встановив потужну радіоантену.

*Яким чином і якими способами підлягають захисту порушені права та інтереси учасників наведених правовідносин?*

*Складіть процесуальні документи по даній ситуації від імені потерпілих осіб.*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 81.**

На газопроводі високого тиску стався прорив, в результаті чого згоріло кілька квартир у розташованих поруч із місцем аварії будинках, повністю зруйновані будинки Жайворенка О. і Бірюкова С.

*Яким чином захистити права потерпілих?*

*Вирішіть справу.*

### **Задача 82.**

На базі неприязних стосунків між Чаркавим М. і Долматовим Г., які працювали в одній державній установі, Чаркавий М. почав розповідати службовцям, що начебто Долматов Г. є хронічним алкоголіком та займає у колег кошти під великий процент, постійно раніше від інших іде з роботи, б'є вдома дружину. Долматов Г. подав позовну заяву до суду про захист своєї честі та гідності.

*Що є об'єктом даної ситуації і як повинна вирішитись задача?*

*Надайте правову консультацію.*

*Складіть процесуальний документ для звернення потерпілого за захистом.*

### **Задача 83.**

Науменко М. розповіла сусідам, що вона побачила свого знайомого Романчука О., який йшов вулицею хитаючись і висловила думку, що він був п'яний. Насправді у Романчука О. був приступ гепатиту.

*Чи може Романчук О. вимагати спростування таких відомостей?*

*Чи має право Романчук О. поряд із їх спростуванням, вимагати відшкодування майнової і моральної (немайнової) шкоди?*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 84.**

Боржник (ПрАТ «Термінал») на вимогу одного з трьох кредиторів – концерну «Свалява», сплатив йому повну суму боргу. Два інших кредитори (ПрАТ «Темп» та ТзОВ «Горицвіт») звернулися до концерну «Свалява» із позовними вимогами про сплату належних їм часток у сплаченому боржником. Концерн відмовився, мотивуючи це тим, що боржником виступає ПрАТ «Термінал» і звернення має бути до нього. Лише після цього ПрАТ «Термінал» може звернутися до концерну «Свалява».

*Як необхідно вирішити спір по суті?*

*Дайте правову консультацію.*

### **Задача 85.**

При виході з ліфта на Прудко К. накинувся сусідський собака без намордника. Він порвав пальто, укусив за руку і налякав її. В результаті укусу вона вимушена була лікуватися, у тому числі від неврозу, бо після цього випадку її довго охоплював страх при появі собак. На вимогу Прудко К. купити їй нове пальто та відшкодувати витрати на лікування, власник собаки Боснюк М. відмовив і пояснив, що собака інстинктивно зреагував без його команди на різкий рух Прудко К. Остання звернулася зі скаргою до дільничного інспектора міліції про порушення правил вихову собак і відшкодування завданих збитків та моральної шкоди. Після того, як Боснюк М. відбувся попередженням, Прудко К. звернулася із позовною заявою до суду з вимогою про заборону Боснюку М. утримувати собак та відшкодувати збитки у розмірі 30 тис. гривень (12200 гривень – вартість пальто, 4 тис. 800 гривень – вартість лікування, 13 тис. гривень – втрата заробітку за час лікування) та відшкодування моральної шкоди в розмірі 100 неоподатковуваних мінімумів доходу

громадян. Для забезпечення своїх майнових вимог Прудко К. попросила накласти арешт на майно Боснюка М., у тому числі на автомобіль і собаку.

*Якою галуззю права треба врегулювати зазначені правовідносини?  
Яке рішення може винести суд?*

*Надайте обґрунтування свого вирішення ситуації.*

### **Задача 86.**

Шепітько К. звернувся до обласної адміністрації про визнання недійсним акта сільської ради про відмову в наданні йому в оренду ставка. Як було вказано у заяві, після проведення конкурсу ставок був переданий в оренду зятю голови сільради, який мешкає в місті, працює державним службовцем і лише інколи приїжджає у село. В прийнятті заяви було відмовлено, оскільки Шепітько К. не використав судового засобу захисту свого порушеного права.

*Як потрібно вирішити спір?*

*Чи правомірною є відмова в прийнятті заяви?*

*Надайте правову консультацію по ситуації.*

### **Задача 87.**

Артюшенко К. звернулася до суду з вимогою про відновлення прав на втрачені цінні папери. Суд відмовив їй у прийнятті заяви, аргументуючи тим, що ніхто, крім держателя цінних паперів, не може використати їх, бо цінні папери були іменні, а тому немає потреби поновлювати своє право в судовому порядку. У суді Артюшенко К. порадили звернутися до емітента, який видав їй цінні папери, з вимогою надати дублікат.

*Які засоби і порядок захисту свого суб'єктивного цивільного права використала Артюхова?*

*Які засоби і порядок захисту свого суб'єктивного цивільного права їй запропоновано використати?*

*Чи правильно вчинив суд?*

*Які засоби і порядок захисту суб'єктивного цивільного права повинна була б використати Артюшенко К., якщо б знала, у кого знаходяться її цінні папери?*

### **Задача 88.**

Посередницьке ТЗОВ «Метеорит» уклало з будівельно-ремонтним ПрАТ «Пальміра» договір на щомісячну поставку протягом трьох

місяців будівельних матеріалів в асортименті. За згодою сторін у договорі був внесений пункт, відповідно до якого всі спори між контрагентами мають вирішуватися лише шляхом переговорів без звернення до господарського суду. У перші два місяці ТзОВ належним чином виконувало свої зобов'язання, однак остання партія товарів в строк поставлена не була. ПрАТ звернулося з письмовою претензією до ТзОВ, проте відповіді не отримало.

*Чи втратила будівельно-ремонтна організація право на судовий захист?*

*Надайте правову консультацію.*

*Свою відповідь обґрунтуйте з посиланням на чинне законодавство та судову практику.*

*Складіть претензію за матеріалами справи.*

### **Задача 89.**

Бондаренко Х. з м. Полтави приїхав у м. Харків провідати рідного брата Коваленка І., але зустріч родичів не відбулася. У квартирі брата проживав тепер незнайомий чоловік, який нічого їй не пояснив. Сусіди розповіли, що Коваленко І. не проживає у цій квартирі більше року, а майже 3 місяці там проживає Савченко П., який, щоправда, щоб потрапити у квартиру, позламавав замки вхідних дверей. Бондаренко П. звернувся до районної прокуратури у м. Харкові з вимогою вжити заходів до притягнення Савченка П. до відповідальності за самовільне зайняття квартири його брата. Опитаний прокурором під час попередньої перевірки Савченко П. засвідчив, що квартиру він купив у Коваленка І., але той, отримавши гроші, зник, не залишив ключів від неї. Тому він, як новий власник, застосував відповідні засоби, щоб забезпечити можливість користування своєю квартирою. Наведені ним аргументи є для нього підставою, з його точки зору, вважати свої дії правомірними.

*Як буде вирішена ця справа?*

*Надайте правову консультацію.*

*Які існують способи захисту цивільних прав?*

*Складіть позовну заяву по задачі.*

## Тема 11. ПРАВОЧИНИ

### Задача 90.

Федорчук Л. та Першин А. вирішили укласти договір купівлі-продажу будматеріалів на суму, що перевищує в 15 разів розмір неоподаткованого мінімуму доходів фізичних осіб, з розстроченням оплати товару на 14 місяців від дня укладення договору. При цьому в них виник спір щодо форми договору.

Першин А. вважає, що цей договір не може укладатися в усній формі, оскільки згідно зі ст. 206 ЦК України він не є договором, що повністю виконується сторонами в момент його вчинення. Федорчук Л. виходить з того, що відповідно до ст. 208 ЦК України письмова форма договору між фізичними особами необхідна лише тоді, коли він укладається на суму, що перевищує не менше як в 20 разів розмір неоподаткованого мінімуму доходів фізичних осіб. Він не згоден з тим, що цей договір не є таким, що повністю виконується сторонами в момент його вчинення, оскільки ст. 694 ЦК України У закріпила правило про те, що з моменту передання товару і до його оплати товар, проданий в кредит, визнається таким, що перебуває у заставі в продавця для забезпечення виконання покупцем його обов'язку щодо оплати товару.

*На які питання теми розраховане завдання?*

*Зробіть роз'яснення по ситуації.*

*Надайте консультацію сторонам.*

### Задача 91.

Старший співробітник інституту Васильок Д. подарував інституту бібліотеку спеціальної літератури, яку він збирав протягом всього свого життя. Про свій подарунок він оголосив на засіданні вченої ради інституту, а також в інтерв'ю, яке було опубліковане в інститутському виданні. Оскільки книг було багато і перевезти одразу їх було складно, Васильок Д. здійснював їх перевезення невеликими партіями. Не встигнувши передати всі книги Васильок Д. помер. Його син, будучи єдиним спадкоємцем за законом, у відповідь на прохання директора передати книги, що залишились, вимагав повернути книги, передані раніше його батьком, посилаючись на те, що договір між його батьком та інститутом не був належним чином оформлений. В суді, де розглядався даний спір, інститут пред'явив акт взяття на баланс книг, переданих Васильковим Д. у подарунок

інституту, підписаний завідуючим бібліотекою інституту і затверджений директором інституту.

*Як варто вирішити зазначений спір?*

*Аргументуйте свою відповідь, посилаючись на цивільне законодавство України.*

*Зробіть правовий аналіз ситуації.*

*Надайте консультацію сторонам.*

### **Задача 92.**

Нотаріус посвідчила заповіт, за яким Горбацька Т. заповідала все своє майно чоловікові нотаріуса.

*Дайте юридичну оцінку ситуації?*

*Надайте правову консультацію.*

*Хто здійснює нотаріальне посвідчення та які правочини мають бути нотаріально посвідчені?*

### **Задача 93.**

Комерційний банк «Новий» уклав кредитний договір з представником фірми «Валес» Величко К.. Кредит не був повернутий у строк, зазначений в кредитному договорі, після чого банк звернувся з претензією до фірми «Валес». У відповіді на претензію комерційного банку «Новий» генеральний директор фірми «Валес» пояснив, що Величко К. не мав повноважень на укладення такого договору, а тому вимоги банку фірма не задовольнить. У своєму позові до суду комерційний банк «Новий» вимагав повернення кредиту фірмою «Валес», посилаючись на те, що кредитні кошти були перераховані на розрахунковий рахунок фірми «Валес» і використані нею. В свою чергу, фірма «Валес» подала зустрічний позов про визнання правочину, укладеного між Величко К. та комерційним банком «Новий», недійсним.

*Як суд вирішить справу?*

*Аргументуйте свою відповідь, посилаючись на цивільне законодавство України та судову практику.*

*Надайте консультацію сторонам.*

### **Задача 94.**

Король К. пред'явив позов до Борецького С. про визнання за ним права власності на житловий будинок і земельну ділянку. Він вказав, що за попередньою домовленістю сплатив за будинок і присадибну

земельну ділянку Борецькому 150 тис. доларів США, чим повністю з продавцем розрахувався. Проте останній від нотаріального оформлення договору відмовився і вимагає додатково оплатити плодове дерева і кущі та супутникову телевізійну антену на будинку в сумі 4 тис. доларів США.

*Як необхідно вирішити справу?*

*Які особливості правочину відносно житлових будинків, земельних ділянок і багаторічних насаджень?*

*Зробіть правовий аналіз ситуації.*

*Надайте консультацію сторонам.*

### **Задача 95.**

Потапчуком Р. 10 червня 2022 року було укладено договір купівлі-продажу двоповерхового будинку з Березовським Л.. Договір був посвідчений нотаріально. В договорі було обумовлено те, що Березовський Л. звільнить будинок через 2 місяці. Потапчук Р. не здійснив державної реєстрації цього будинку за браком часу. Після спливу двох місяців, Потапчук Р. приїхав до свого нового будинку, але виявилось, що в ньому вже проживають зовсім інші особи, які йому пред'явили договір купівлі-продажу, який був ними укладений з Березовським Л. 12 серпня 2022 року. Потапчук Р. звернувся до суду з позовом про визнання договору купівлі-продажу від 12 серпня 2022 року недійсним і визнання за ним права власності на будинок.

*Яке рішення повинен винести суд по даній справі?*

*Який порядок набрання чинності правочину, який потребує державної реєстрації ?*

*Який порядок державної реєстрації правочину і якими нормативно-правовими актами регулюються ці відносини?*

*Зробіть правовий аналіз ситуації.*

### **Задача 96.**

Між Андрєєвим О. і Єфремовим М. була досягнута домовленість про продаж меблевого гарнітуру, який був оцінений сторонами у 2 тисячі доларів США. Через декілька днів покупець прийшов на квартиру продавця, де Єфремов М. у присутності шофера вантажного таксі, вантажників і сусіда Ковальова П., передав Андрєєву О. 2 тисячі доларів США, забрав проданий мебельник гарнітур, за винятком двох крісел і дивана-ліжка, для яких не залишилось місця у машині. Після декількох днів Єфремов М. приїхав за меблями, що

залишились. Андреев О., однак, відмовився передати крісла і диван, заявивши, що дані предмети не входили у склад проданого ним гарнітуру. Вартість двох крісел та дивана він оцінив у 800 доларів, але ніякого договору щодо цих речей він з Єфремовим М. не укладав. У судовому засіданні свідки одностайно свідчили, що між Андреевим О. та Єфремовим М. був укладений договір купівлі-продажу всього гарнітуру меблів, куди входили і спірні предмети. Договір був виконаний за їх присутності. Що ж стосується залишених у квартирі Андреева О. двох крісел та дивана, то Андреев О. зобов'язався зберігати ці предмети за додаткову винагороду у розмірі 30 доларів.

*Яке рішення повинен прийняти суд?*

*Чи зміниться рішення, якщо буде встановлено, що Єфремов М. всі розрахунки здійснював не у доларах, а в гривнях згідно курсу Національного банку України?*

*Чи вплине на рішення суду довідка меблевого магазину про те, що спірні предмети входять у склад меблевого гарнітуру.*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 97.**

Радику М. у спадок перейшов автомобіль „Мерседес”. Будучи вдячним своєму другу Янчуку О., не вмючи водити автомобіль, Радик М. уклав із Янчуком О. договір, за яким він зобов'язувався подарувати Янчуку О. легковий автомобіль „Мерседес” відразу після отримання правовстановлюючих документів на автомобіль. Договір був посвідчений нотаріусом. Янчук О. приступив до здійснення профілактичного ремонту автомобіля і витратив на це значну суму коштів. Однак після отримання відповідних документів на автомобіль Радик М. відмовився подарувати Янчуку О. автомобіль. Янчук О. пред'явив у суді позов з вимогою про передачу йому автомобіля.

*Вирішіть справу.*

*Надайте розгорнуту відповідь на питання задачі.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 98.**

Анісімчук Т. і її колишній чоловік звернулись до нотаріуса з проханням посвідчити досягнуту між ними домовленість. Згідно якої колишні подружжя взаємно відмовляються від пред'явлення один одному яких-небудь вимог по утриманню малолітніх дітей, чоловік зобов'язується не претендувати на розподіл спільно нажитого майна,



а колишня дружина – не вступати у новий шлюб до досягнення дітьми повноліття. Нотаріус відмовився посвідчити такий правочин.

*Зробіть правовий аналіз обставин задачі.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

*Чи правильно вчинив нотаріус?*

### **Задача 99.**

Скориставшись відсутністю батьків, шістнадцятирічний Назарчук С. за гроші, отримані як заробітну плату, купив у Сергійчука П. бінокль (вартість 600 грн.), продав Аршуліку А. ковзани з черевиками (вартість 300 грн.), а мобільний телефон (з незначними дефектами) обміняв з Вікторовим Л. на спортивний велосипед вартістю 1 тис. 500 грн. Батько Назарчука С., повернувшись з лікарні і дізнавшись про правочини, вчинені сином без його згоди, звернувся з позовом до суду про визнання цих правочинів недійсними. Оскільки Вікторов Л. встиг відремонтувати мобільний телефон, він звернувся з зустрічною вимогою про відшкодування завданих йому збитків.

*На які питання теми розраховане це завдання?*

*Як треба вирішити цю справу?*

*Що зміниться, якщо сторонами в договорах, що уклав Назаров, були особи у віці від 14 до 18 років?*

## **Тема 12. НЕДІЙСНІ ПРАВОЧИНИ**

### **Задача 100.**

У ході досудового слідства було встановлено, що група підлітків, які скоїли ряд крадіжок, реалізувала частину вкрадених речей, а саме: колеса від мотоцикла «Ява» – Гусейнову К., двигун – Остапчуку В., а інші деталі подарували одному з членів злочинної групи – Дубову С. Вкрадена мисливська рушниця і набої були продані Семенову Р., магнітола обміняна на ящик горілки з Пересадою В. Викликані як свідки Остапчук В. і Гусейнов К. пояснили, що не знали походження речей. Дубов С. заявив, що в крадіжці мотоцикла «Ява» участі не брав, а передані йому деталі використав при ремонті свого мотоцикла. Семенов Р. заявив, що його влаштувала невисока ціна, а особа, яка уклала з ним правочин, зовні виглядала як доросла, та в нього є дозвіл на зберігання мисливської зброї. Пересада В. заявив,

що походження речей, які він придбав, мало його цікавить, головне, щоб правочин був йому вигідний і горілку йому ніхто не поверне.

*Надайте цивільно-правову оцінку наведених правочинів.*

*Вирішіть справу.*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 101.**

Горбатюк Д. за договором купівлі-продажу переселився у квартиру, в якій до продажу проживав Семенюк А. Незабаром з'ясувалось, що квартира волога, перекриття під паркетом погнило, горизонтальна гідроізоляція має дефекти, на стінах виявлено грибок. У судовому засіданні було встановлено, що вказані недоліки Семенюк А. знав, а напередодні продажу провів ремонт, завдяки чому була прихована вологість стін.

*Які наслідки укладення такого договору?*

*Надайте правову консультацію.*

*Вирішіть справу.*

### **Задача 102.**

Комарова В. розмістила оголошення в газеті «Кур'єр» про продаж норкової шуби. Буланова О. купила цю шубу у Гузенко Р. за 22 тис. гривень. Через тиждень Буланова О. показала шубу працівникові магазину хутра «Снігова королева» Морозенку Т., який розповів, що раніше Комарова В. намагалась здати її на комісію, але у магазині шубу не прийняли, оскільки в неї було виявлено декілька прихованих дефектів.

*Чи є підстави визнання правочину недійсним?*

*Дайте розгорнуту відповідь.*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 103.**

Козуб А, та її колишній чоловік звернулися до нотаріуса з проханням посвідчити досягнуту між ними домовленість, згідно з якою батько не зобов'язаний утримувати своїх неповнолітніх дітей і водночас відмовляється від права на частку в спільно нажитому майні подружжя. Колишня дружина зобов'язувалась не одружуватись повторно до досягнення дітьми повноліття. Нотаріус відмовився

посвідчити цей правочин, мотивуючи тим, що він може бути визнаним недійсним.

*Проаналізуйте ситуацію.*

*Надайте консультацію.*

#### **Задача 104.**

Фірма придбала у фабрики велику партію тютюнових виробів з метою їх подальшої реалізації. У ході перевірки податковим органом діяльності фірми було виявлено, що у неї немає ліцензії на торгівлю тютюновими виробами. У зв'язку з цим податковий орган оголосив правочин нікчемним та вимагав вилучення всього отриманого в дохід держави. Тютюнова фабрика заявила, що з її боку ніяких порушень не було, а в статуті фірми передбачено такий вид діяльності, як торгівля тютюновими виробами.

*Як повинна бути вирішена справа?*

*Зробіть правовий аналіз ситуації.*

*Надайте правову консультацію.*

#### **Задача 105.**

Сичук І. купив у Клочко Н. машину, але щоб зменшити витрати на оформлення правочину, вони його оформили як договір дарування. В зв'язку з притягненням Клочка Н. до кримінальної відповідальності і можливістю конфіскації майна слідчий встановив факт такого договору та повідомив прокурора. За позовом останнього суд визнав договір дарування недійсним, а машину і сплачені гроші стягнув на користь держави. В скарзі на рішення суду Сичук І. вказав, що рішення суду, на його думку, незаконне.

*Яке рішення повинен прийняти суд?*

*Вирішіть справу.*

*Надайте правову консультацію.*

#### **Задача 106.**

Свідерський О. та Бобкін С. здійснили договір купівлі-продажу квартири (ст. 655 ЦК України), який був нотаріально посвідчений та зареєстрований відповідно до ст. 210 ЦК України. Умови договору були повністю виконані сторонами. Через два роки сторони звернулися до нотаріальної контори, де було посвідчено цей договір, із заявою про їх відмову від договору на підставі ст. 214 ЦК України. Нотаріус відмовив їм у посвідченні цієї дії і порадив звернутися до

суду, якщо вони хочуть оскаржити відмову нотаріуса. Нотаріус пояснив, що зобов'язання, породжене договором, припинилося належним його виконанням. Оскільки з зобов'язанням припинився і договір, відмовитися від нього не можливо. Свідерський О. та Бобкін С. звернулися до суду, оспорюючи відмову нотаріуса. Суддя вважає, що розгляду цього питання повинно передувати тлумачення статей 214 та 599 ЦК України Конституційним судом України.

*На які питання теми розраховане це завдання?*

*Вирішіть справу.*

### **Задача 107.**

Пархоменко Т. – опікун п'ятирічного Сергєєва А. – як продавець самостійно уклав від його імені та в його інтересах договір купівлі-продажу спортивного тренажеру вартістю 9 тис. грн. Брат покійного батька Сергєєва А. вважає, що предметом цього договору є цінне майно і тому договір про його відчуження може укладатися лише з дозволу органу опіки та піклування. Він звернувся до суду з позовом про визнання цього договору недійсним та про застосування наслідків недійсності договору. Опікун Пархоменко Т. вважає, що, по-перше, спортивний тренажер призначений лише для дорослих людей, і ним п'ятирічна дитина користуватися не може, отже і не може бути для неї корисним, а, по-друге, в коштах, отриманих від продажу цього тренажера, була потреба – для придбання дитячого велосипеда та зимового одягу.

*На які питання теми розраховане це завдання?*

*Вирішіть справу.*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 108.**

Ковальчук М. та Свиридчук Т. вирішили укласти договір купівлі-продажу автомобіля. Звернувшись до нотаріуса за посвідченням правочину, вони дізналися, що розмір державного мита, який їм доведеться сплатити, становить значну суму і відмовилися від його укладення. Знайомий студент-юрист порадив Ковальчуку М. видати Свиридчуку Т. довіреність на право користування та розпорядження автомобілем, за посвідчення якого стягується значно менша сума, а фактично провести операцію щодо купівлі-продажу майна.

Дізнавшись про укладення такою правочину, прокурор району звернувся до суду із заявою про визнання його недійсним.

*Яке рішення повинен прийняти суд?*

*Вирішіть справу.*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 109.**

Іваненко Б. знаходився на стаціонарному лікуванні у шпиталі. Коли Іваненко Б. відчув, що хвороба прогресує, він викликав медичну сестру до палати і у присутності хворих Петрука А. та Андрійчука О. попросив її скласти заповіт від його імені, в якому він заповідав все своє майно державі. Заповіт було складено і підписано медичною сестрою шпиталю, а також підписано Петруком А. та Андрійчуком О, а також самим Іваненком Б. Невдовзі Іваненко Б. помер. Його дружина, дізнавшись, що існує заповіт, в якому все майно Іваненко Б. заповідав державі, звернулася з позовом до суду про визнання заповіту недійсним.

*Яке рішення повинен винести суд?*

*Яка форма вчинення заповіту передбачена в ЦК України?*

*Які особи мають право посвідчувати заповіт, окрім нотаріусів?*

### **Задача 110.**

Радченко С. шляхом обману та погрози укладав договори купівлі-продажу предметів антикваріату за ціною, значно меншою їх реальної вартості. Невдовзі потерпіла Савчук М. звернулася до правоохоронних органів і повідомила, що її ввели в оману і примусили укласти договір купівлі-продажу старовинної ікони. Щодо Радченка С. було порушено кримінальне провадження, всі придбані у такий же спосіб речі антикваріату були вилучені у нього на квартирі під час обшуку.

Невдовзі Радченко С. помер до закінчення розслідування. Слідчий, керуючись поясненнями потерпілих, повернув їм предмети антикваріату.

Спадкоємці Радченка С. заявили позов про визначення права власності на вилучені предмети антикваріату, мотивуючи тим, що вина Радченка С. в судовому порядку не встановлена, а кримінальна справа у зв'язку із його смертю припинена.

*Сформулюйте правові питання, які виникають у справі.*

*Вирішіть справу.*

### **Задача 111.**

ПрАТ «Світло» – постачальник, та ТзОВ «Простір» уклали договір про реалізацію останнім товару, який надійде від постачальника. В договорі зазначалося, що оплата товару здійснюється ТзОВ протягом 30 днів. За 20 днів після отримання товару ТзОВ реалізувало лише його частину і перерахувало суму від його реалізації постачальнику з урахуванням винагороди, яка належала йому. ПрАТ звернулося до господарського суду про сплату ТзОВ решти суми від реалізації товару та відшкодування збитків. Директор ТзОВ, заперечуючи проти цього, пояснив, що розцінює цей договір як договір комісії, згідно з яким зобов'язаний перераховувати суми через 30 днів після реалізації, а не через 30 днів після укладення договору, що, на його думку, й становить відмінність договору на реалізацію від договору купівлі-продажу. ТзОВ звернулося до господарського суду з зустрічним позовом про тлумачення змісту цього договору і визнання його недійсним у разі, якщо суд дійде висновку, що він не є договором комісії. Підставою для вирішення договору недійсним, на думку ТзОВ, є помилка в обставинах, які мають істотне значення.

*На які питання теми розраховане завдання?*

*Як буде вирішено цей спір?*

*Зробіть правовий аналіз зазначеної ситуації.*

### **Задача 112.**

Податкова інспекція за результатами перевірки ТзОВ «Сокіл» звернулася з позовом до господарського суду про визнання недійсними на підставі ст. 227 ЦК України двох договорів, укладених генеральним директором – одноособовим виконавчим органом ТзОВ. Йшлося про договір купівлі-продажу устаткування на загальну суму 542 000 грн. та про договір купівлі-продажу продукції власного виробництва – тютюнових виробів. Підставою для подачі позову відносно договору купівлі-продажу устаткування було те, що статут ТзОВ містить правило, згідно і яким договори, що перевищують суму в 300 000 грн., повинні бути схвалені загальними зборами учасників ТзОВ. Що ж до договору купівлі-продажу тютюнових виробів, то він повинен бути визнаний недійсним, оскільки ТзОВ не мало ліцензії на здійснення такого виду діяльності.

На думку генерального директора ТзОВ, податкова інспекція, по-перше, взагалі не може бути позивачем у цій справі. По-друге, ст. 227 ЦК України, хоча й встановлює правові наслідки укладення

юридичною особою правочину, якого вона не мала права вчиняти, але йдеться в ній лише про правочини, вчинені без відповідного дозволу (ліцензії). Виходячи з цього, правочин щодо реалізації ТзОВ зайвого устаткування не може визнаватися недійсним за підставою, передбаченою ст. 227 ЦК України (цей вид діяльності не потребує ліцензування). Що ж стосується правочину щодо реалізації ТзОВ тютюнових виробів власного виробництва, то його не можна розглядати як такий, що був укладений без спеціального дозволу (ліцензії), оскільки ліцензію на здійснення такого виду діяльності ТзОВ отримало. Строк її дії закінчується лише через 1 рік 10 місяців. Той факт, що ТзОВ втратило видану ліцензію і на день вчинення правочину не мало дублікату ліцензії, не є підставою для визнання правочину недійсним відповідно до ст. 18 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності». На підтвердження цього факту генеральний директор ТзОВ подав особам, які здійснювали перевірку, за яву, з якою звернувся до органу ліцензування про видачу ТзОВ дублікату ліцензії.

*На які питання теми розраховане це завдання?*

*Вирішіть справу.*

### **Задача 113.**

Іванчук С., що страждав на захворювання бронхіальною астмою і проживав у власному будинку, розташованому поруч з металургійним комбінатом, перед від'їздом на лікування в іншу місцевість доручив Федончуку А. обміняти цей будинок на інший або приватизовану квартиру меншої площі поблизу моря.

Скориставшись дорученням, Федончук А. обміняв будинок Іванчука С. на однокімнатну приватизовану квартиру своєї двоюрідної сестри. Іванов, проживши в квартирі зиму, з'ясував, що вона має істотні недоліки, пов'язані з промерзанням стін, і звернувся з позовом до суду про визнання договору міни недійсним на підставі ст. 230 ЦК України, як вчинений під впливом обману. Ним зазначалося, що Федончук А. і його сестра знали про недоліки квартири.

*На які питання теми розраховане це завдання?*

*Вирішіть справу.*

*Надайте консультацію сторонам.*

### **Задача 114.**

Кирильчук М., погрожуючи зброєю, заволодів шапкою з цінного хутра, що належала Самійлику В. Згодом, дізнавшись, що за цим фактом порушено кримінальну справу, Кирильчук М. на квартирі потерпілого передав останньому певну суму грошей, нібито за куплену річ. У судовому засіданні Самійлик В. пояснює, що він дійсно отримав гроші, але у значно меншому розмірі, ніж дійсна ціна шапки, і зробив це задля того, щоб не мати в майбутньому неприємностей від Кирильчука М.

*На які питання теми розраховане це завдання?*

*Вирішіть справу з посиланням на законодавство та судову практику.*

### **Задача 115.**

Широчук Б., дізнавшись, що проти робітників організації, в якій він працював, порушено кримінальну справу і йому також може загрозувати притягнення до кримінальної відповідальності, за кілька днів до арешту продав мотоцикл, що йому належав, своєму другові Харитнюку О. Гроші покупець повинен був віддати жінці Широчука Б. пізніше, а мотоцикл було передано негайно. Через деякий час Широчука Б. було засуджено до позбавлення волі з конфіскацією майна, яке йому належить на праві приватної власності. Прокурор, вважаючи, що конфіскації підлягає і мотоцикл, заявив позов про визнання правочину купівлі-продажу мотоцикла недійсним, оскільки Широчук Б. мав за мету уникнути конфіскації.

*На яке питання теми розраховане це завдання?*

*Як необхідно вирішити справу?*

*Надайте консультацію сторонам.*

### **Задача 116.**

Дмитрук А. у вересні 2023 р. зробив обмін з Олійником О. неізолюваної кімнати площею 14 м<sup>2</sup> на його ізолювану однокімнатну квартиру меншої площі. У зв'язку з тим, що нова кімната виявилася сирію, про що Дмитрук А. дізнався лише оселившись у ній, він звернувся до суду з позовом про визнання правочину недійсним. В судовому засіданні Олійник О., заперечуючи проти позову, пояснив, що Дмитрук А. неодноразово оглядав кімнату і мав повне уявлення про її стан. Дмитрук А. підтвердив, що він дійсно двічі (у червні та серпні) оглядав квартиру і залишився задоволений нею, але це було



влітку, за сухої погоди, коли неможливо було передбачити, що взимку кімната відсиріє і саме через це виявиться непридатною для проживання.

*На яке коло питань розраховане це завдання?  
Як необхідно вирішити справу?*

### **Задача 117.**

Гнатюк Н. звернулася з заявою до дільничного інспектора з заявою про те, що її обманули при обміні житлового будинку. В зимовий період кімната мокріє, а вона страждає астмою і тому часто хворіє. Інспектор відповів, що такі справи не в компетенції органів внутрішніх справ, і порадив звернутись з претензією до сім'ї Величків, з якими вона помінялась будинками. На претензію Гнатюк Н. Величко Т. відповіла, що Гнатюк Н. неодноразово оглядала квартиру, і ніяких претензій у неї не було, крім того, в новій квартирі вона зробила ремонт, на який витратила чималі кошти.

*Проаналізуйте обставини задачі.  
Розгляньте аргументи сторін.  
Вирішіть справу по суті.*

## **Тема 13. ПРЕДСТАВНИЦТВО. ДОВІРЕНІСТЬ**

### **Задача 118.**

ПрАТ «Колос» звернулося до суду з позовом до агрофірми «Зоря» про визнання недійсним договору на поставку мінеральних добрив. В обґрунтуванні позову було зазначено, що керівник відділу маркетингу, який підписав договір, не мав повноважень діяти від імені ПрАТ. Суд виніс рішення про задоволення позову.

*Як повинна бути вирішена ця справа?  
Як юридична особа здійснює свої цивільні права та обов'язки?  
Зробіть правовий аналіз ситуації.*

### **Задача 119.**

Восьмидесятирічна Іванюк М., не маючи можливості у зв'язку з фізичною немічністю займатися пошуком покупця на свій дім, вирішила видати довіреність Коваліву С. на укладення договору купівлі-продажу житлового будинку. Для оформлення довіреності Іванюка М. та Ковалів С. звернулися до нотаріуса. Останній відмовив у посвідченні довіреності, вказавши, що Іванюк М. через похилий вік

та загальну фізичну слабкість, не може давати звіт своїм діям. Суддя, якому поскаржився на дії нотаріуса Ковалів С., також відмовив у прийнятті скарги, пославшись, однак, на те, що заявник Ковалів С. не має від Іванюк М. повноважень на ведення справи.

*Проаналізуйте зазначені у задачі обставини.*

*На яке питання теми розраховане це завдання?*

*Вирішіть справу.*

### **Задача 120.**

Єфремук Т., який працював у ТзОВ «Спецналагодження», очікуючи направлення в складі бригади в довгострокове відрядження, видав своєму колезі Василенку С. довіреність на отримання заробітної плати. Оскільки виїзд у відрядження не відбувся, Єфремук Т. попросив Василенка С. повернути довіреність. В день видачі заробітної плати Єфремук Т. дізнався, що його гроші касир видав по довіреності Василенку С.. Останній не заперечував цього, але пояснив, що повернути отримані гроші зараз не може, бо витратив їх на придбання холодильника. Через деякий час Василенко С. звільнився з роботи за власним бажанням і потрапив до лікарні, що завадило йому повернути гроші Єфремуку Т. Єфремук Т. звернувся з позовом до ТзОВ про видачу йому заробітної плати на тій підставі, що наказ про його відрядження не був виданий, а бухгалтерія ТзОВ знала і повинна була знати, що відрядження бригади було відкладене, тому касир не в праві була видавати заробітну плату Василенку С..

*На яке питання теми розраховано це завдання?*

*Вирішіть справу.*

*Складіть довіреність на отримання заробітної плати.*

### **Задача 121.**

У зв'язку з від'їздом у довгострокове закордонне відрядження Білий К. видав Конову А. довіреність на управління всім його майном з правом продажу. Останній реалізував за договором купівлі-продажу непотрібні з його точки зору будівельні матеріали, які знаходилися на садово-городній ділянці довірителя, а саме: дошки, шифер, цеглу, руберойд; Дізнавшись про це, Білий К. у своєму листі до Конова А. сповістив, що той вчинив невірною, оскільки будівельні матеріали були призначені для ремонту садового будинку. В цьому ж листі він доручив Конову А. подати позов до суду про розірвання договору купівлі-продажу будівельних матеріалів на тій підставі, що Конов А.,

діючи як представник, уклав договір під впливом посилки, вважаючи будівельні матеріали не потрібними довірителю. Діючи відповідно до вказівок Білого К., Конов А., посилаючись на ст. 229 ЦК України, подав позов до суду про визнання договору купівлі-продажу недійсним.

*На яке питання теми розраховане це завдання?*

*Надайте консультацію сторонам.*

*Вирішіть справу.*

### **Задача 122.**

Смирнов М., який проживає в м. Клайпеді, видав своїй дружині довіреність на укладання договору купівлі-продажу 1/2 частини квартири в м. Харкові, що належить йому на праві приватної власності. Згодом Смирнов М. заявив позов до Петрової Х. про визнання недійсним договору дарування 1/2 частини квартири, який уклала його дружина з відповідачкою, згідно ст. 229 ЦК України, посилаючись на те, що його дружина в момент укладення договору діяла під впливом помилки. Рішенням суду позов Смирнова М. було задоволено. В апеляційній скарзі Петрова Х. просила рішення суду скасувати, оскільки Смирнов М. спочатку фактично підтримував дії своєї дружини відносно безоплатної передачі їй у власність квартири за договором дарування.

*На яке питання теми розраховане це завдання?*

*Надайте консультацію сторонам.*

*Вирішіть справу.*

### **Задача 123.**

Майборода Г. звернулася до нотаріуса із проханням посвідчити договір, за яким вона передає своїй знайомій Сапсюк С. право на отримання протягом одного року аліментів від її колишнього чоловіка, щоб таким чином розрахуватися за придбаний нею у Сапсюк С. невеличкий меблевий гарнітур.

*Що має відповісти нотаріус?*

*Надайте консультацію сторонам.*

*Зробіть правовий аналіз ситуації.*

### **Задача 124.**

Борисов В. звернувся до суду зі скаргою на дії нотаріуса, який відмовив йому в посвідченні довіреності на ім'я батька на право

користування та розпорядження автомобілем. Борисов В. вказав, що після закінчення академії він працює в м. Дніпропетровську, де поки що немає свого житла та місця для зберігання автомобіля. У зв'язку з цим він хотів би, щоб автомобіль знаходився за місцем проживання батька в м. Харкові, де він сам проживав до закінчення вузу. Батько має право на управління автомобілем і може забезпечити його технічну справність. Суд визнав правильним відмову нотаріуса, взявши до уваги те, що довіритель і повірений проживають у різних містах, а видача довіреності завжди посвідчує або сумісну експлуатацію транспортного засобу, або надання послуг володільцю в користуванні автомобілем.

*На яке питання теми розраховане це завдання?*

*Надайте консультацію сторонам.*

*Вирішіть справу.*

### **Задача 125.**

Зотов Б. 1 лютого видав довіреність Потапенку З. строком на два місяці на продаж останнім телевізора за ціною не менше ніж 100 мінімальних заробітних плат. Довіреність була посвідчена командиром військової частини, де працював водієм Зотов Б.. Оскільки комісійний магазин відмовився прийняти телевізор на комісію, а покупця Потапенко З. не знайшов, він, не повідомивши свого довірителя, 10 березня того ж року видав довіреність (у порядку передоручення) в простій письмовій формі строком на шість місяців своєму синові. Останній продав телевізор, але за ціною, вдвічі меншою, ніж вказана в першій довіреності. Зотов Б. зажадав від Потапенка З. відповідної доплати або повернення телевізора, на що останній відповів, що всі претензії треба адресувати не йому, а його сину.

*На яке питання теми розраховане це завдання?*

*Надайте консультацію сторонам.*

*Вирішіть справу.*

### **Задача 126.**

Котлюк О. видав довіреність своїй дружині на отримання грошового вкладу у філії Ощадбанку. Після смерті довірителя його мати, як спадкоємиця, заявила у суді позов до невістки про витребування в останньої отриманого нею грошового внеску, оскільки він був внесений на ім'я Котлюка О. ще до реєстрації

шлюбу. Суд задовольнив позов. У апеляційній скарзі відповідачка, не погоджуючись із рішенням суду, вказала на те, що, оскільки її чоловік видав їй довіреність на отримання внеску без будь-яких обмежень, вона набула право розпоряджатися грошима на свій розсуд і тому витратила їх на особисті потреби.

*Розгляньте доводи сторін.*

*Як співвідносяться поняття «повноваження» і «представництво»?*

*Зробіть правовий аналіз ситуації.*

### **Задача 127.**

ПрАТ, що виготовляло безалкогольні напої, видало Антонюку Р. 15 червня довіреність без зазначення строку дії для закупівлі у фермерських господарствах 10 т помідорів за ціною 12 грн. за 1 кг. У червні наступного року цьому ж представникові було доручено здійснити аналогічні дії без поновлення довіреності. Але через дощове літо Антонюк Р. лише у вересні зміг закупити 8 т помідорів за ціною 13 грн. за 1 кг. Завод відмовився прийняти помідори і оплатити їхню вартість, мотивуючи свої дії тим, що на цей час він їх вже закупив у інших виробників за значно нижчою ціною. До того ж Антонюк Р. не мав повноважень на укладення договорів із фермерськими господарствами.

*На яке питання теми розраховане це завдання?*

*Надайте консультацію сторонам.*

*Вирішіть справу.*

### **Задача 128.**

1 серпня Юркін М. видав довіреність строком на 6 місяців Зарубіну О. на продаж останнім комп'ютера за ціною не менше 5 тисяч гривень. Довіреність була посвідчена нотаріально. Зарубін О. у межах строку, на який було видано довіреність не знайшов покупця і, не повідомивши Юркіна М., 29 січня наступного року видав довіреність (в порядку передоручення) своїй дочці Зарубіній Х. строком на 3 місяці. Зарубіна Х. продала комп'ютер за 2 тисячі гривень. Юркін М., дізнавшись, що його майно продано за ціну, меншу, ніж було встановлено в довіреності, яку він видав Зарубіну О., почав вимагати від Зарубіна О. повернення йому 5 тисяч гривень або повернення йому комп'ютера, на що останній відповів, що всі

претензії слід пред'являти його дочці, мотивуючи це тим, що він їй передоручив здійснити дії щодо продажу комп'ютера.

*Як повинна бути вирішена справа?*

*Чи змінилося б рішення, якщо б Зарубін О. видав довіреність своїй дочці за згодою Юркіна М.?*

*Чи є дійсною довіреність, видана Зарубіним О. в порядку передоручення своїй дочці?*

*Надайте консультацію сторонам.*

### **Задача 129.**

Громадянка США Халімова К., перебуваючи в Україні видала довіреність громадянину України Семенову С.. В довіреності зазначалося, що Семенов С. має право здійснювати різноманітні юридичні дії щодо її майна та розпоряджатися її коштами для придбання їй житла в Україні. Невдовзі Халімовій К. стало відомо, що Семенов С. витратив 300 тисяч гривень на придбання їй квартири, але, як вона вважала, що він здійснив невігідний правочин, купив досить коштовну квартиру і вимагала від нього повернення довіреності і грошей, які він витратив на купівлю квартири. Семенов С. довіреність їй повернув, а щодо коштів, які було витрачено на квартиру, він сказав, що все вчинив законно згідно повноважень, визначених в довіреності й відмовився задовольнити її вимоги. Халімова К. звернулася до суду з позовом про витребування 300 тисяч гривень у Семенова С.

*Яке рішення постановить суд?*

*Чи перевищив повноваження Семенов С.?*

*Зробіть правовий аналіз ситуації.*

### **Задача 130.**

Між ДП «Одеський судноремонтний завод «Україна» (довіритель) і ДП «Юрікс» (повірений) укладено договір доручення. Цим договором сторони передбачили, що довіритель доручає, а повірений приймає на себе обов'язок укладати договори. ДП «Юрікс» звернувся з позовом до «Одеський судноремонтний завод «Україна», що довіритель не виконав взятих на себе зобов'язань по договору, зокрема не видав довіреності та не перерахував аванс 100 тис грн.

*Проаналізуйте, чи за даних умов був укладений договір доручення та правові наслідки відмови довірителя видати довіреність.*

*Надайте консультацію сторонам.*

## Тема 14. СТРОКИ ТА ТЕРМІНИ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

### Задача 131.

Селімов П. скоїв вбивство Антонюка Р. Дружина звернулася із заявою до органів попереднього слідства про визнання її цивільним позивачем у кримінальній справі, яку було порушено проти Селімова П. Постановою слідчого від 11 липня 2022 р. дружину Антонюка Р. було визнано цивільним позивачем по справі.

Рішенням суду, що набрало сили 15 вересня 2023 р., цивільний позов дружини Антонюка Р. про відшкодування моральної шкоди, завданої діями Селімова П. залишено без розгляду. Суд мотивував тим, що строки позовної давності, які застосовуються до таких видів вимог уже сплинули.

*Чи законне рішення виніс суд?*

*На які вимоги позовна давність не поширюється?*

*Зробіть правовий аналіз ситуації.*

*Надайте консультацію сторонам.*

### Задача 132.

Корчук В. уклав з Романчуком С. і Хомацьким Д. договір підряду на побудову приватного будинку. В договорі підряду було зазначено, що у разі неналежної якості роботи, виконаної за договором, позов замовником може бути пред'явлений протягом одного року від дня прийняття виконаної роботи.

*Встановіть, чи є в даному випадку порушення норм, які встановлюють застосування позовної давності, що застосовується до вимог щодо неналежної якості роботи ?*

*Зробіть правовий аналіз ситуації.*

*Надайте консультацію сторонам.*

### Задача 133.

Федорчак О. 4 листопада 2021 року передала своїй подрузі Коваль Т. вечірню сукню, для того, щоб остання вдягнула її у театр і через 2 дні повернула.

7 листопада 2021 року Коваль Т. повернула вечірню сукню Федорчак О., і остання, не перевіряючи стану сукні, помістила її до шафи. Деякий час Федорчак О. не вдягала сукню, потім, діставши її із шафи, виявила, що сукня пошкоджена на рукавах. Пошкодження були виявлені 25 січня 2022 року. Лише через 6 місяців, а саме 25

червня 2022 року, Федорчак О. вдалося розшукати Коваль Т., яка виїздила за кордон у відрядження. При з'ясуванні обставин пошкодження сукні, Коваль Т. зізналася, що в день, коли ходила до театру, вона пошкодила сукню, тому що вона їй була трохи тісна. Проте, відшкодувати вартість сукні вона відмовилася. Федорчак О. одразу ж після відмови звернулася до суду з позовною заявою про відшкодування збитків, які їй було заподіяно Коваль Т.

*З якого моменту почався перебіг позовної давності по цій справі?*

*Чи закінчився строк позовної давності в даному випадку?*

*Чи має значення для з'ясування початку перебігу позовної давності визнання Коваль Т. факту пошкодження речі і відсутність Коваль Т. певний час у місті ?*

### **Задача 134.**

10 липня Горбатюк К. у магазині «Доміно» купила зимові чоботи. Через кілька днів до неї прийшла подруга і переконала її в тому, що чобітки такого фасону вже виходять з моди і їй краще придбати іншу модель. 26 липня Горбатюк К. прийшла до магазину і попросила обміняти придбані чобітки на інші. Однак продавець відмовився це зробити, посилаючись на пропуск Горбатюк К. встановленого Законом України «Про захист прав споживачів» 14 – денного строку. Горбатюк К. наполягала на своїх вимогах, стверджуючи, що, по-перше, з 18 по 24 липня вона хворіла ( підтверджено листком про непрацездатність), а, по-друге, 24 і 25 липня магазин був закритий у зв'язку з вихідними днями. Крім того, на її думку, про пропуск строку в даному випадку не можна говорити, тому що обчислення строку повинно починатися з часу настання зимового сезону.

*Як потрібно вирішити спір?*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

*Чи зміниться рішення задачі, якщо Горбатюк К. звернулася б в магазин відповідно 14 або 27 липня?*

### **Задача 135.**

ТЗОВ «Арсенал» через недопоставку йому за договором 10 електромоторів у першому кварталі 2022 р. звернулося з позовом до господарського суду про стягнення з постачальника неустойки та збитків. Господарський суд, зазначивши, що позов про стягнення неустойки і збитків було заявлено у травні 2023 р., а у позові було відмовлено у зв'язку з пропуском позовної давності. ТЗОВ оскаржило



рішення суду, посилаючись на те, що, по-перше, воно неодноразово вимагало від постачальника (у грудні і лютому) добровільної сплати неустойки і збитків, і 10 березня 2022 р. відповідач обіцяв до 1 квітня їх сплатити. По-друге, строк позовної давності по стягненню збитків не сплив.

*Чи правомірні доводи позивача?*

*З якого моменту починається перебіг позовної давності?*

*Надайте консультацію сторонам.*

### **Задача 136.**

Гаврилюк С. у січні 2022 р. виїхав у тривалу експедицію до АРС. У лютому 2022 р. з його квартири були викрадені різні речі, в тому числі відеокамера. Про крадіжку він дізнався лише у лютому 2023 р., коли повернувся додому. На цей час ні речі, ні злочинці знайдені не були. У серпні 2023 р. у комісійному магазині він побачив свою відеокамеру, здану на комісію Онищенком П., який помер наприкінці листопада 2022 р. У лютому 2024 р. Гаврилюк С. звернувся до суду з позовом до жінки померлого про витребування відеокамери, яку та встигла забрати з магазину. Однак у задоволенні позову було відмовлено, оскільки суд дійшов висновку, що строк позовної давності було пропущено. У скарзі до апеляційного суду позивач наголошував на тому, що суд неправильно обчислив строк позовної давності, визначивши початок його перебігу від дня крадіжки речей. На думку позивача, цей строк слід обчислювати від дня, коли було знайдено відеокамеру і стало можливим визначити відповідача.

*Проаналізуйте зазначені обставини задачі.*

*Як повинна бути вирішена ця справа?*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 137.**

Ковальов О. домовився з бригадою підрядників про виконання ремонту в його 3-кімнатній квартирі. Договір містив, зокрема, пункт, згідно з яким позов до підрядників у разі порушення умов договору може бути заявлено протягом 5 років від часу прийняття замовником роботи.

*Чи допущено порушення правових норм, що регулюють позовну давність?*

*Чи зміниться рішення, якщо в договорі передбачено 2-річний строк позовної давності?*

*Надайте консультацію по спору.*

### **Задача 138.**

Родина Захарченків, яка складалася з чотирьох осіб (батько, мати, 17-річний син Антон і 12-річна донька Олена) приватизувала 3-кімнатну квартиру в м. Луцьку у квітні 2022 р. У травні цього ж року вони продали її і придбали 4-кімнатну квартиру, яку оформили в рівних частинах на батька і матір. По досягненні повноліття у вересні 2023 р. Антон звернувся до суду з позовом до батьків про визнання за ним частки її 4-кімнатній квартирі. У позові Антону Захарченку було відмовлено через пропуск позовної давності.

*Чи правильне рішення суду ?*

*Дайте роз'яснення по суті справи.*

*Надайте консультацію сторонам.*

### **Задача 139.**

За договором позики 1 липня 2021 р. Коваленко П. отримав від Романова С. грошову суму, еквівалентну 1000 доларів США без визначення строку повернення. Через місяць позикодавець письмово зажадав повернення грошей, але їх не отримав, а 10 серпня того ж року Коваленко П. відбув у довгострокове відрядження. Переказом через систему «Вестерн Юніон» 1 лютого 2022 р. він повернув позикодавцю  $\frac{1}{2}$  частку позики, а решту обіцяв сплатити не пізніше 1 травня 2022 р. Після повернення із відрядження у грудні 2022 р. боржника було включено до складу обмеженого військового контингенту Збройних сил України під егідою ООН і направлено в Косово. У вересні 2022 р. Романов С. звернувся з позовом про сплату залишку боргу. Районний суд позову не задовольнив у зв'язку із пропуском позовної давності. У скарзі на рішення суду позикодавець вважає, що строк позовної давності ним не пропущено, а суд припустився помилки.

*Проаналізуйте зазначену ситуацію.*

*Чи є підстави для задоволення скарги?*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

## Тема 15. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

### Задача 140.

Мосійчук В. попросив водія таксі відвезти його у м. Луцьк. Водій, посилаючись на серцевий напад, вийшов з машини до аптеки за медикаментами, залишив ключ у замку запалювання. Скориставшись тим, що машина була залишена без нагляду, Мосійчук В. сів за кермо, рушив з місця і скоїв наїзд на машину Гарківця Р., що стояла на узбіччі, внаслідок чого таксомоторному парку та Гарківцю Р. було заподіяно значні матеріальні збитки. Гарківець звернувся з позовом про стягнення з таксомоторного парку і Мосійчука В. 56 тис. 700 грн. (вартість ремонту автомобіля). Міськрайонний суд Луцька стягнув з Мосійчука В. на користь Гарківця Р. 56 тис. 700 грн., звільнивши таксомоторний парк від матеріальної відповідальності. Не погодившись із рішенням суду, посилаючись на те, що шкоду повинен відшкодувати власник джерела підвищеної небезпеки, Мосійчук В. оскаржив рішення суду.

*Як варто вирішити цю справу?*

*Який вид відповідальності має місце у цьому випадку?*

*Дайте правовий аналіз ситуації.*

*Дайте визначення поняття «джерело підвищеної небезпеки».*

*Проаналізуйте дії Мосіна П. по ситуації, наведеній вище.*

### Задача 141.

За договором перевезення залізниця зобов'язана була доставити ТзОВ «Одяг» три контейнери трикотажних виробів на суму 400 тис. грн. Через аварію частина вантажу вартістю 200 тис. грн. стала непридатною до використання. Решта трикотажних виробів забруднилася, внаслідок чого вартість трикотажу склала 100 тис. грн. Залізниця претензію ТзОВ задовольнила у сумі 300 тис. грн., а в частині стягнення не одержаного прибутку в сумі 200 тис. грн. відхилила. У зв'язку з цим ТзОВ, посилаючись на ст. 22 ЦК України та ст. 110 Статуту залізниць України, просило господарський суд стягнути з залізниці 200 тис. грн.

*Чи належить задоволенню позов ТзОВ?*

*Визначте в якому розмірі несе відповідальність залізниця за втрату?*

*Дайте правовий аналіз ситуації.*

*Чи підлягає задоволенню позов ТзОВ?*

*Визначте, в якому розмірі несе відповідальність залізниця за втрату керування та пошкодження майна.*

### **Задача 142.**

Ольгіна М., Кирилова С. і Чумаченка В. було засуджено до двох років позбавлення волі кожного. Також з них солідарно було стягнуто 550 тис. грн. на користь Петрова О. за завдану останньому шкоду. Чумаченко В., взятий під варту, після набрання вироком законної сили, сам повністю відшкодував усі збитки. Через деякий час Чумаченко В. звернувся до суду з позовом, у якому просив стягнути з Ольгіна М. та Кирилова С. 500 тис.грн. солідарно, оскільки, на його думку, ним особисто завдано Петрову О. меншої шкоди. Суд у позові Чумаченку В.відмовив.

*Чи правомірна відмова у задоволенні позову?*

*Який вид відповідальності має місце у цьому випадку?*

*Дайте визначення поняття «солідарної відповідальності боржників»: часткової, дольової відповідальності?*

*Як повинен поступити суд в даній ситуації?*

*Обґрунтуйте свою відповідь з посиланням на чинне законодавство та судову практику.*

### **Задача 143.**

Луцьке відділення акціонерної страхової компанії «Оранта» звернулося до суду з позовом до батьків Сашка Романюка (16 років) і Сергія Конського (13 років) про відшкодування збитків. Позивач посилався на те, що внаслідок дій вказаних дітей, які розпалили вогонь у будівельному вагончику і спричинили пожежу, було пошкоджено і знищено майно осіб, які проживають поруч. За договорами страхування потерпілим було виплачено 50 тис. грн. У зв'язку з цим позивач просив зазначену суму стягнути з відповідачів. Рішенням суду з батьків Сашка Романюка та Сергія Конського на користь позивача була стягнута солідарно зазначена сума позову.

*Який вид відповідальності має місце у цьому випадку?*

*В чому особливість відповідальності малолітніх та неповнолітніх за умовами задачі?*

*Яке рішення має прийняти суд.*

### **Задача 144.**

Орендодавець – Луцьке представництво Фонду державного майна України звернулося до суду з вимогами до орендаря ТзОВ «Світанок» про відшкодування збитків, які були завдані пожежею в орендованому складському приміщенні. До складу збитків було віднесено: суму, на яку зменшилася вартість складського приміщення; орендну плату за час проведення необхідного ремонту приміщення; вартість ремонту згідно із кошторисом; суму страхового відшкодування, яку отримав би орендодавець, якщо б орендар застрахував складське приміщення на користь орендодавця відповідно до умов договору. Суд встановив наявність вини ТзОВ «Світанок» у пожежі в складському приміщенні.

*Дайте визначення збитків та порядок їх обчислення за умовами задачі.*

*Які збитки по даній ситуації підлягають відшкодуванню?*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 140.**

Анісімов А. звернувся до Чубаренка Б. з позовом про відшкодування шкоди, завданої внаслідок ДТП, у розмірі 160 тис. грн. При цьому позивач зазначив, що 13 серпня 2022 р. він рухався на власному автомобілі вулицею міста, а з іншої вулиці, всупереч знаку «Дати дорогу», виїхав на власному автомобілі відповідач і допустив зіткнення автомобілів, чим заподіяв позивачеві майнову шкоду (пошкодження автомобіля). Судом було встановлено, що Анісімов А. також порушив Правила дорожнього руху – рухався з перевищенням швидкості. Таким чином, ступінь вини обох власників транспортних засобів з урахуванням характеру їх дій становить: у Анісімова А. – 20%, а у Чубаренка Б. – 80%.

*Проаналізуйте зазначені обставини ситуації.*

*Чи підлягають вимоги Анісімова А. задоволенню та в якому обсязі?*

*Особливості відшкодування шкоди, заподіяної джерелом підвищеної небезпеки в ДТП?*

*Надайте правову консультацію.*

### **Задача 145.**

Дмитрук Л. пред'явив позов до Карнауха Б. про стягнення 80 тис. грн. – вартості лікування та 100 тис. грн. – компенсації моральної

шкоди, посилаючись на те, що в результаті ДТП йому були спричинені тілесні ушкодження і він два місяці знаходився на лікуванні. В судовому засіданні встановлено, що ДТП сталося внаслідок дій самого Дмитрука Л., який, не звернувши увагу на червоний сигнал світлофора та рух автотранспорту, переходив перехрестя, де й мав місце наїзд на нього. Було встановлено, що в ДТП вина водія Карнауха Б. повністю відсутня.

*Проаналізуйте зазначені обставини ситуації.*

*Чи підлягає позов Дмитрука Л. задоволенню?*

*Чим можна обґрунтувати вимоги та заперечення сторін?*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 146.**

Між ТзОВ меблева фабрика «Мрія» та ПрАТ «Будапешт» 3 січня 2022 р. було укладено договір поставки партії меблів загальною вартістю 240 тис. грн. За прострочення виконання зобов'язання сторони передбачили в договорі відповідальність у формі неустойки в розмірі 0,5% суми боргу за кожен день прострочення. Згідно із умовами договору меблі були поставлені трьома рівними партіями, кожна на суму 100 000 грн., відповідно 1,15 та 25 лютого 2022 р. У той же час покупець (ПрАТ) повинен був сплатити вартість кожної партії протягом 5 днів з моменту отримання меблів. Однак зобов'язання було виконано ним лише частково – 3 лютого на рахунок ТзОВ надійшло 100 тис. грн., 18 лютого – 100 тис. грн., решту суми боргу ПрАТ не сплатило.

4 березня 2023 р. ТзОВ звернулося до господарського суду з позовом про стягнення заборгованості з ПрАТ у сумі 118 тис. 500 грн. а саме: 100 тис. грн. основного боргу, 18 тис. 500 грн. пені. Позивач також вимагав відшкодування інфляційних збитків. Відповідач проти позову в частині стягнення пені заперечував, посилаючись на те, що не зміг своєчасно розрахуватися з боржником внаслідок значного зменшення кількості клієнтів, відсутності запланованих дотацій з місцевого бюджету, скрутного фінансового становища. Тому він вважав, що прострочення сталося не з його вини. Крім того, відповідач просив суд у стягненні пені відмовити, оскільки позивач пропустив встановлений ст. 258 ЦК України строк позовної давності.

*Проаналізуйте зазначені обставини ситуації.*

*Яке рішення повинен прийняти господарський суд?*

*Дайте правовий аналіз в даній ситуації.*

### **Задача 147.**

На прийомі громадян суддя отримав позовні заяви від сім'ї Волкових та від пенсіонера Гаврилова, де було зазначено наступне.

Сім'я Волкових придбала в магазині кольоровий телевізор вартістю 18 тис. грн. За місяць телевізор перестав працювати через технологічний брак кінескопа, що було встановлено експертизою. Волков О. звернувся до торговельної організації з вимогою про заміну телевізора, однак йому було відмовлено з посиланням на те, що телевізор є товаром відомого виробника і його заміна може проводитися лише в спеціалізованих організаціях, які мають офіційний статус розповсюджувача продукції цього виробника, а тому створили спеціальний обмінний фонд для таких випадків. Всупереч вимогам, по закінченні трьох місяців Волков О. отримав від продавця тільки суму, необхідну для ремонту телевізора, причому на протязі цього часу сім'я Волкових, в якій виховується двоє неповнолітніх дітей, була взагалі позбавлена можливості дивитися телевізійні передачі, а діти – отримувати необхідні знання з освітніх програм.

В іншій заяві йшлося про те, що пенсіонер Гаврилов С. придбав телевізор за 10 тис. грн., кінескоп якого виявився несправним, і при майже тотожних обставинах та строках, як із сім'єю Волкових, всупереч його вимогам полагодити або замінити кінескоп йому так само виплатили тільки вартість необхідного ремонту. В своїй позовній заяві Гаврилов С. зазначав, що він є літньою хворою людиною і мешкає поза межами населеного пункту, де було придбано телевізор, що кожен черговий приїзд до продавця в надії позасудового вирішення питання був пов'язаний для нього із значними труднощами. Судом також встановлено, що телебачення фактично є для Гаврилова С. чи не єдиним засобом спілкування з зовнішнім світом, а несправний телевізор це унеможлиблює.

Розглянувши вказані справи в один день, суд виніс рішення про стягнення з відповідача на користь Волкова О. та його сім'ї 5 тис. грн. моральної шкоди, на користь Гаврилова С. – 6 тис. грн.

*Дайте своє бачення законності та обґрунтованості рішення суду.*

*Чим можна обґрунтувати вимоги позивачів?*

*Яка мінімальна сума відшкодування передбачена законодавством в таких відшкодуваннях?*

*Які підстави та умови відшкодування моральної шкоди?*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

### **Задача 148.**

22 березня 2023 р. банк «Південно-західний» та ТзОВ «Тувілея» уклали договір про надання ТзОВ кредиту в сумі 420 тис. грн. строком на 6 місяців за умови сплати 37 % річних за користування кредитом. За прострочення повернення кредиту та процентів за його користування встановлювалася пеня в розмірі 1 % за кожен день прострочення. Незважаючи на те, що згідно з умовами договору кредитні ресурси повинні бути надані ТзОВ в день його укладення, сума кредиту була перерахована позичальнику лише 10 квітня. При цьому банк послався на відсутність вільних кредитних коштів внаслідок неповернення кредитів іншими боржниками. ТзОВ звернулося до господарського суду з позовом про стягнення з банку збитків у сумі 300 тис. грн., оскільки внаслідок несвоєчасного надання коштів вимушено було сплатити 120 тис. грн. пені іншим кредиторам та взяти в іншому банку кредит під підвищений відсоток. Крім того, ТзОВ просило стягнути кошти за заподіяну моральну шкоду.

Банк просив суд зменшити розмір збитків наполовину, врахувавши при цьому його складне фінансове становище і заперечував проти компенсації моральної шкоди, мотивуючи це тим, що, по-перше, юридична особа не може страждати і тому їй моральної шкоди не може бути завдано. По-друге, із договірних зобов'язань не випливає обов'язок компенсації моральної шкоди. Це можливо лише у недоговірних зобов'язаннях.

*Проаналізуйте зазначені обставини ситуації.*

*Чи підлягає позов задоволенню?*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

## **Тема 16. ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ФІЗИЧНИХ ОСІБ**

### **Задача 149.**

Комарова О. пред'явила позов до ТзОВ «Славутич» про відшкодування їй моральної шкоди. У заяві позивачка зазначила, що 15 грудня минулого року після оплати покупок у торговому відділі супермаркету її безпідставно затримали працівники відповідача після виходу з торгового залу. У службовому приміщенні її примусово обшукали (перевірили сумку, речі у ній, верхній одяг тощо). Відповідач, заперечуючи проти позову, вказав, що після повідомлення охоронця про вчинення спроби крадіжки товару одним



із покупців, відповідно до Інструкції, що регламентує порядок проведення огляду речей та особистого огляду осіб на охоронюваних об'єктах, затвердженої головним директором ТзОВ «Славутич», Комарову О. було затримано та здійснено її огляд, який засвідчив відсутність у неї неоплаченого товару. Вважаючи, що діями працівників ТзОВ «Січ» було порушено її право на свободу і особисту недоторканість, Комарова О. звернулася до суду.

*Які обмеження права на свободу і особисту недоторканість передбачені чинним законодавством?*

*Вирішіть справу.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 150.**

Куденко І. звернувся до суду з позовом про відшкодування моральної шкоди, завданої органами попереднього слідства і прокуратури у зв'язку з незаконним утриманням його під вартою, слідством і судом з вересня 2017 р. до червня 2022 р. та його незаконним засудженням. Судом було встановлено, що Куденко І. І. у вересні 2017 р. було затримано за підозрою у вчиненні крадіжки, а у квітні 2018 р. засуджено за цей злочин у вигляді позбавлення волі строком на 5 років. У червні 2022 р. у зв'язку з нововиявленими обставинами рішення суду було скасовано, а Куденка І. звільнено від покарання.

*В якому розмірі визначається моральна шкода, завдана незаконним засудженням?*

*Які особисті немайнові права Куденка І. І. було порушено?*

*Які обставини можуть враховуватися судом у її визначенні?*

*Хто буде відповідачем за позовом? Вирішіть справу.*

### **Задача 151.**

Позивач Домбровський Д. зазначав, що внаслідок лікарської помилки та неналежного виконання лікарем Івановим І. своїх професійних обов'язків йому було поставлено неправильний діагноз, в результаті чого не проводилося необхідне лікування. Посилаючись на те, що внаслідок лікарської помилки йому було завдано матеріальної та моральної шкоди, просив задовольнити позов.

*Хто є суб'єктом відповідальності?*

*Правила договірної чи деліктної відповідальності повинні діяти?*

*Вирішіть справу.*

### **Задача 152.**

Громадянина Грузії Зураба Гусейнова було безпідставно призвано на дійсну військову службу до Збройних сил України, чим заподіяно матеріальну та моральну шкоду.

*Які особисті немайнові права було порушено?*

*Складіть позовну заяву за вказаною фабулою справи.*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

### **Задача 153.**

У березні 2023 р. Бутнік Б. звернувся з позовом про відшкодування моральної шкоди у зв'язку з незаконним притягненням до кримінальної відповідальності. З квітня 2019 р. по січень 2023 р. він перебував під вартою. Справа була закрита за відсутністю складу злочину у діях Бутніка Б.

*Які особисті немайнові права Бутніка Б. було порушено?*

*Чи є мінімальний і максимальний розмір моральної шкоди, на яку може претендувати Бутнік Б.?*

*Якою є процедура виконання рішення суду про відшкодування моральної шкоди у цьому випадку?*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

### **Задача 154.**

Савчук М. звернувся з позовом до газети, у якій були опубліковані листи його батька з фронту до своєї дружини – матері позивача. На думку Савчука М. в листах було багато особистого, не призначеного для публікації. Кореспондент про ці листи довідався у подруги матері Савчука М.. Після смерті батьків хтось зняв копії з листів і передав кореспонденту. Савчук М., як єдиний син померлих, не давав згоди на таку публікацію. Вважаючи, що така публікація завдала моральної шкоди позивачам, Савчук М. просив суд стягнути 50 тис. грн. з газети на його користь і вибачитись перед ним за втручання в його особисті папери.

*Дайте аналіз спірних правовідносин.*

*Яке рішення повинен винести суд?*

*Надайте консультацію потерпілому.*

### **Задача 155.**

В засобах масової інформації було повідомлено про ДТП, потерпілим у якій був названий син відомого громадського діяча К.

Вважаючи, що згоди на таку інформацію потерпілий не давав, К. просить стягнути моральну шкоду завдану йому і його синові такою публікацією. К. просив допустити його у розгляд справи як представника сина, який на день розгляду справи є непрацездатним.

*Дайте аналіз спірних правовідносин.*

*Чи мали місце порушення прав особи-заявника?*

*Вирішіть справу по суті.*

### **Задача 156.**

Бондаренко В., який працює в магазині «Титан», вирішив перейти на інше місце роботи – до універсального магазину «Мета» на посаду завідувача секції. Так як робота на цій посаді пов'язана з матеріальною відповідальністю, від нього вимагали характеристику з останнього місця роботи. Керівництво магазину «Титан» таку характеристику видало, однак вказало в ній, що Бондаренко В. недобросовісно відноситься до виконання своїх посадових обов'язків і його кваліфікація як товарознавця є низькою. Він, вважаючи, що твердження, які містить у собі характеристика, не відповідають дійсності та ганьблять його честь і гідність, звернувся до директора магазину з проханням про видачу виправленої характеристики. Оскільки йому в цьому було відмовлено, він вирішив звернутися за захистом своїх інтересів до суду.

*Чи має право Бондаренко В. звертатися до суду з вимогою зобов'язати керівництво видати йому виправлену характеристику?*

*Чи можливий захист честі та гідності за нормами цивільного права?*

*Зробіть правовий аналіз ситуації.*

### **Задача 157.**

Смирнова О. в гніві на свого чоловіка, з яким перед тим розлучилась за його позовом, вирішила йому відплатити. З цією метою вона розіслала його родичам, що проживали у різних містах України та Молдови повідомлення про смерть їх сина, брата, дядька. Родичі, які прибули на похорони віднайшли «померлого» у чудовому настрої та повному здоров'ї. У зв'язку з тим, що вони потратили на дорогу пережили потрясіння звернулись до адвоката із проханням про покарання Смирнкової О.

*Які законні заходи впливу на Смирнову О. може порадити адвокат?*

*Яким чином захищається особисті немайнові права живих родичів та померлої особи?*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

### **Задача 158.**

Позивач Давидюк Б. просив суд відшкодувати йому майнову і моральну шкоду завдану лікарем Альошиним А., який шляхом хірургічного втручання видалив здорову нирку і залишив хвору. У судовому засіданні хірург Альошин А. пояснив, що він робив операцію дотримуючись даних, зазначених у рентгенівських знімках. Проте йому було дуже важко відрізнити хвору нирку і здорову.

*Дайте аналіз спірних правовідносин.*

*Назвіть особливості медичних послуг та назвіть їх суб'єктів.*

*Надайте консультацію сторонам.*

### **Задача 159.**

Пашук О. подав позовну заяву до суду з вимогами до Петрука І. про відшкодування витрат на лікування і компенсацію моральної шкоди. Пашук О. зазначив, що він вже давно хворіє на алергію, через що навіть був змушений переселитися з міста в село. Одного разу, коли він вийшов на город, втратив свідомість і був госпіталізований. Як з'ясувалось, напередодні його сусід Петрук І. обробив свою ділянку з картоплею отрутохімікатами, що і викликало загострення захворювання. Петрук І. відшкодувати збитки відмовився, оскільки препарат був сертифікований належним чином, він його придбав у магазині, і, якби він не обробив картоплю, взимку його дітям не було б чого їсти.

*Зробіть правовий аналіз ситуації.*

*Які права потерпілого було порушено?*

*Чи зміниться рішення, якщо отрутохімікати вносились з порушенням технології?*

*Надайте консультацію сторонам.*

### **Задача 160.**

Позивач Дем'янюк Р. просив суд відшкодувати йому майнову і моральну шкоду завдану лікарем Карповим Л., який шляхом хірургічного втручання видалив здоровий зуб і залишив хворий. У судовому засіданні хірург Карпов Л. пояснив, що він робив операцію

дотримуючись даних, зазначених у рентгенівських знімках. Крім того дуже важко відрізнити хворий зуб і здоровий.

*Дайте аналіз спірних правовідносин.*

*Назвіть особливості медичних послуг та назвіть їх суб'єктів.*

*Надайте консультацію потерпілому.*

### **Задача 161.**

Андрійчук П. звернувся з позовом до суду в якому просив заборонити роботу автозаправної станції розташованої поряд з його садибою. Свої вимоги він обґрунтував тим, що за три роки роботи АЗС його здоров'я та здоров'я членів його сім'ї значно погіршилось. Діти стали страждати на алергічні захворювання, часто пропускають школу. Медики запропонували йому змінити місце проживання. Вважаючи, що розташування АЗС поблизу будинку є таким, що загрожує життю та здоров'ю як його так і його близьких то позивач просив знести АЗС і відшкодувати йому шкоду пов'язану з лікуванням його дітей моральну шкоду завдану його сім'ї.

*Яке рішення повинен прийняти суд?*

*Які допустимі способи захисту Андрійчука П. можна застосувати?*

*Надайте консультацію потерпілому.*

### **Задача 162.**

Працівники поліції затримали Савченка М. за підозрою у зґвалтуванні ним неповнолітньої К. Застосувавши до Савченка М. погрозу і насильство примусили його визнати себе винуватим у скоєнні злочину. Савченко М. був засуджений до 10 років позбавлення волі. Через три роки було затримано Токарчука С., який визнав себе винуватим у скоєнні за 25 років більше 80 тяжких злочинів, в тому числі і зґвалтування К. Савченко М. був виправданий і справа проти нього припинена.

*Які особисті права Савченка М. було порушено?*

*Яким чином Савченко М. може захистити свої порушені права?*

*Назвіть способи та засоби захисту потерпілого у даній ситуації.*

*Надайте консультацію потерпілому.*

## Тема 17. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПРАВО ВЛАСНОСТІ

### Задача 163.

У 2021 р. Онуфрієнко М. продав Кузнецову Т. житловий будинок. У 2022 р. комунальними службами м. Луцька до Онуфрієнка М. були пред'явлені позови про стягнення заборгованості по комунальних платежах за газ, електроенергію, опалення. Онуфрієнко М. заперечував проти задоволення позовів, посилаючись на те, що власником будинку з 2021 р. є Кузнецов Т.. Кузнецов Т. також просив суд відмовити у задоволенні позову, мотивуючи це тим, що будинок у 2021 р. згорів. Розглядаючи справу, суд встановив, що в бюро технічної інвентаризації відсутні відомості про знищення будинку, а його власником значиться Онуфрієнко М.

*Як потрібно вирішити справу?*

*Зробіть правовий аналіз ситуації.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### Задача 164.

Мешканцю м. Луцька Авілову П. на праві приватної власності належав будинок, який хотів придбати за 260 тис. грн. Гаврющенко М., мешканець м. Ківерці. 5 травня 2022 р. Авілов П. і Гаврющенко М. засвідчили договір купівлі-продажу будинку у нотаріальній конторі, де Гаврющенко М. передав Авілову П. 180 тис. грн., а решту грошей Гаврющенко М. обіцяв передати 20 травня 2022 р. в день переїзду в будинок для проживання.

8 травня у місці розташування будинку стався вибух газу в газомережі, і будинок повністю згорів. Гаврющенко М. звернувся з позовом про витребування від Авілова П. 180 тис. грн. У свою чергу Авілов П. заявив зустрічний позов до Гаврющенка М. з вимогою сплатити 80 тис. грн., вважаючи, що власником будинку став останній.

*Як повинна бути вирішена ця справа?*

*Як визначається момент переходу права власності до набувача за договором?*

*Надайте консультацію сторонам.*

### **Задача 165.**

У червні 2022 р. Борисюк Д. звернулася з позовом до Білоцерківської ветбаклабораторії про визнання незаконною відмови в приватизації займаної нею та належної відповідачеві квартири № 1 в буд. № 7 по вул. Миру в м. Біла Церква, посилаючись на те, що всупереч Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду» відповідач відмовляє в приватизації зазначеної квартири.

При розгляді справи по суті представник відповідача вказував на те, що будинок № 7 по вул. Миру будувався як одне з виробничих приміщень Білоцерківської ветбаклабораторії і в передбаченому законом порядку до житлового фонду не зарахувався, земельна ділянка за цим будинком як житловим не закріплювалась. Сама квартира не забезпечена необхідними господарськими спорудами, а вхід до неї здійснюється через територію ветбаклабораторії.

Крім того, позов був заявлений, і спір вирішувався судом щодо приватизації квартири № 1 в буд. № 7. Згідно ж із копією ордеру від 5 вересня 2015 р. Борисюку Д. надана квартира № 2 згаданого будинку, а в заяві про приватизацію Борисюком Д. взагалі не вказано номер квартири.

*Як потрібно вирішити справу?*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 166.**

Виконком міської ради прийняв рішення про визнання безгосподарним будинку та іншого майна на підставі того, що власник його невідомий і не сплачує обов'язкові платежі і податки. Через два місяці після цього до виконкому звернувся Рогоза А., який стверджував, що власником цього майна є його брат, місцезнаходження якого йому зараз невідоме, але рік тому він отримав від нього листа з м. Кошице.

Голова райвиконкому пояснив Рогозі А., що з дня винесення рішення виконкому майно стало державною власністю.

Рогоза А. звернувся до юридичної консультації з такими питаннями:

1. Яке майно вважається безгосподарним і у якому порядку воно може надходити у державну власність?

2. Чи може його брат звернутися до суду про повернення йому майна?

3. Чи відповідає закону твердження голови виконкому, що картини перейшли б у власність держави навіть і тоді, коли б брат проживав у своєму будинку?

*Як необхідно вирішити справу?*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

*Надайте правову консультацію сторонам*

### **Задача 167.**

Ковалик К. залишила у спадок онуку і онучці будинок з присадибною ділянкою. За заповітом будинок і присадибна ділянка діляться між ними порівну. Онук через якийсь час на своїй ділянці знайшов скарб і залишив його собі. Онучка дізнавшись про це, почала вимагати від нього поділити скарб, але онук відмовив їй. Онучка звернулась з позовом до суду.

*Вирішіть ситуацію по суті.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 168.**

Тупченко Г. звернувся до адміністрації державного підприємства, на якому він працює, з проханням продати йому будівельні матеріали й автомобіль, який підприємством значний час не використовується.

Адміністрація задовольнила прохання Тупченка Г. і передала йому за договором купівлі-продажу 20 тис. шт. цегли, 100 листів шиферу та вантажний автомобіль 1999 р. випуску. Тупченко Г. сплатив у касу підприємства обумовлену суму грошей згідно з договором купівлі-продажу.

Міністерство, якому підпорядковане підприємство, дізнавшись про це, запропонувало підприємству звернутися з позовом про визнання договору недійсним, тому що власником майна є не підприємство, а саме міністерство, і без його згоди відчуження майна провадити не можна.

*Охарактеризуйте правовий режим майна державного підприємства і державної установи.*

*Як варто вирішити справу?*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

### **Задача 169.**

ТЗОВ «Роксолана» купило на аукціоні об'єкт незавершеного будівництва для його добудови і використання у подальшому як



торговельного центру. Після укладення договору купівлі – продажу воно звернулося до Луцького міськвиконкому за дозволом на будівництво і подало ескізний проект. Управління архітектури не погодилося з пропозиціями ТзОВ на зведення чотирьохповерхової будівлі, і ТзОВ оскаржило у суді його відмову, мотивуючи це порушенням своїх прав власника. Управління архітектури обґрунтувало прийняте рішення так: по-перше, чотирьохповерхова будівля не буде вписуватися в архітектурний ансамбль; по-друге, технічні спроможності комунікацій, розташованих у цій частині міста, обмежені, у зв'язку з чим заявлена на дозвіл будівля унеможливить їх використання сусідніми будівлями через порушення технічних умов нормальної подачі води.

*Чи можна розцінювати дії Управління архітектури як обмеження права власності?*

*Вирішіть справу.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 170.**

У січні 2023 р. Литвиненко Г. придбав у Бовкуна Т. трикімнатну квартиру, яка належала останньому на підставі свідоцтва про право власності на житло. Коли Литвиненко Г. через деякий час вирішив продати цю квартиру, він виявив, що Бовкун Т. залишається зареєстрованим у його квартирі. Бовкун Т. відмовився виписуватися з квартири і Литвиненко Г. звернувся з позовом до суду.

*З яким позовом звернувся Литвиненко?*

*Надайте правову консультацію потерпілому.*

## **Тема 18. ПРАВО СПІЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

### **Задача 171.**

Ткаченку Р. належало 60 % в праві власності на житловий будинок, а Співаковій М. – 40 %. За договором міни Ткаченко Р. передав свою частку у праві власності на будинок Слюсаренко О., не попередивши Співакову М. про свої наміри. Співакова М. звернулася до суду з позовом про визнання договору міни недійсним, посилаючись на порушення свого переважного права відповідно до ст. 362 ЦК України.

*На які питання розраховане завдання?*

*Як варто вирішити справу?*

*Зробіть правовий аналіз ситуації.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 172.**

Литвиненко М. та Антіпова Л. отримали в спадок по 50% в праві власності на житловий будинок, розташований у селі. Литвиненко М. жив у будинку один, займаючи дві з чотирьох кімнат. Антіпова Л. проживала у власній квартирі у м. Луцьку. На протязі п'яти років вона не навідувалася в село і не цікавилася станом будинку. Литвиненко М. здійснював поточний ремонт будинку самостійно. Після весняних злив стан будинку значно погіршився і потребував термінового ремонту. Литвиненко М. неодноразово звертався до Антіпової Л. з вимогою про його здійснення, але вона не реагувала на ці звернення. Литвиненко М. звернувся до суду з проханням примусити Антіпову Л. виділити кошти на ремонт або передати будинок у його власність з відрахуванням Антіповій Л. вартості її частки грошима.

*Як треба вирішити спір?*

*Зробіть правовий аналіз ситуації.*

*Надайте правову консультацію столбонам.*

### **Задача 173.**

Подружжя Сидоренків прийняли рішення про розірвання шлюбу та поділ спільного майна. Сидоренко претендувала на половину житлового будинку, автомобіля, речей домашнього вжитку та частки в майні ТзОВ «Квант», засновником якого був її чоловік. Сидоренко проти такого поділу майна не заперечувала, окрім останнього – частки в майні ТзОВ. На його думку, ця частка належатиме тільки йому, бо він один був засновником товариства, а його дружина не мала до цього ніякого відношення. Крім того, виділ його частки в майні ТзОВ для подальшого поділу між подружжям взагалі неможливий. Якщо він буде здійснений ТзОВ не зможе працювати далі, оскільки частка Сидоренка в майні товариства складає 80 %.

*Як потрібно вирішити спір?*

*Зробіть правовий аналіз ситуації.*

*Надайте консультацію подружжю.*

### **Задача 174.**

Подружжя Симоненків створили особисте селянське господарство членами якого стали також четверо їх синів. Через декілька років у зв'язку з одруженням один із синів – Іван прийняв рішення про вихід з господарства та створення фермерського господарства. При

цьому він поставив питання щодо виділення своєї частки майна в натурі. На його думку, майно особистого селянського господарства має бути поділено на шість рівних часток. При цьому Іван претендував на 1/6 частину земельної ділянки, старий комбайн, автомобіль «Нива», 20 мішків зерна, телевізор та меблевий гарнітур. Інші учасники особистого селянського господарства не погодились з такою пропозицією. На їхню думку, земельна ділянка не підлягає поділу між членами особистого селянського господарства тому, що вона була надана господарству в цілому. Комбайн не може бути переданий тому, що його після ремонту буде застосовано в діяльності селянського господарства. Щодо телевізора та меблевого гарнітура, то вони взагалі не підлягають поділу між членами особистого селянського господарства, тому що належать тільки батькам – подружжю Симоненків на праві спільної сумісної власності. Крім того, Іван не може розраховувати на одержання 1/6 в майні господарства, бо він працював в ньому менше, ніж інші учасники – протягом 8 місяців він був відсутній, бо їздив працювати у сусіднє село.

*Вирішіть спір.*

*Чи змінилася б ситуація, якби господарство було створено в будь-якій формі підприємницького товариства: господарського товариства або виробничого коопераційну?*

*Зробіть правовий аналіз ситуації.*

*Надайте правову консультацію столронам.*

### **Задача 175.**

Вікторів О. пред'явив позов до Рижко Г. про визнання права на 1/2 частину сум грошових вкладів. Позивач зазначив, то на протязі 35 років він перебував у фактичних шлюбних відносинах з Суміхіною Т. – сестрою відповідачки і вів з нею спільне господарство. Отримані внаслідок цього гроші вони з Суміхіною Т. вносили на її рахунок у банку. Оскільки після смерті Суміхіної Т. свідоцтво про право на спадщину одержала відповідачка – Рижко Г. як спадкоємиця другої черги, Вікторів О. звернувся до суду з позовом про визнання за ним права на половину вкладу. Справа розглядалася судами неодноразово.

Місцевий суд виніс рішення про відмову позивачеві у позові, вказавши, що Вікторів О. та Суміхіна Т. не знаходилися в зареєстрованому шлюбі, тому не могли мати майно на праві

спільної сумісної власності. Судова колегія в цивільних справах апеляційного суду залишила це рішення без змін.

Заступник Голови Верховного Суду порушив питання про скасування рішення суду та ухвали судової колегії. В протесті, зокрема, було вказано, що пред'являючи позов, Вікторов О. просив не про поділ вкладу, а про визнання за ним права на половину останнього, через те, що вклад є спільною власністю його та Суміхіної Т. На підтвердження цього позивач навів докази про перерахування частини своєї заробітної плати на банківський рахунок. Суд мав врахувати ці обставини.

*Як повинна бути вирішена справа?*

*Зробіть правовий аналіз ситуації.*

*Надайте правову консультацію сторонам*

### **Задача 176.**

Родина у складі батька, матері та повнолітнього сина організувала та вела особисте селянське господарство (далі – господарство). Земельна ділянка площею 2 га виділена господарству в натурі (на місцевості) єдиним масивом. Одружившись, син вирішив вийти з господарства і вимагає виокремлення належної йому земельної ділянки в натурі (на місцевості).

*Чи має він таке право?*

*На якому речовому праві може належати членам особистого селянського господарства земля?*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 177.**

Колядинець Сергій та Лавренюк Оксана уклали шлюб у 2019 р. В 2021 р. у них народився син Антон. У 2022 р. Сергій за згодою Оксани уклав договір позики, за яким позичив Найдюку С. велику суму грошей під заставу його квартири. Найдюк С. не повернув позику і за рішенням суду його квартира була передана Сергію, якій зареєстрував її на своє ім'я.

У жовтні 2024 р. Сергій пред'явив до суду позов про розірвання шлюбу та поділ майна, у якому вказував, що спільне ведення господарства та шлюбні відносини припинились у 2023 р. і гроші, які він позичив Найдюку С. у 2022 р. є його особистими коштами. На цій підставі він просив суд при розподілі майна визнати спірну квартиру його особистим майном, яке не підлягає поділу.

Лариса заперечувала проти позову, посилаючись на те, що у липні 2023 році вони разом з чоловіком та сином виїжджали у Київ до посольства США на співбесіду з метою виїзду до США на постійне проживання, їх шлюбні відносини тоді ще не були припинені.

*Проаналізуйте обставини ситуації.*

*Як варто вирішити справу?*

*Надайте правову консуальтацію сторонам.*

### **Задача 178.**

Соколов П. проживав з своїми батьками у трикімнатній квартирі. Поділивши особистий рахунок, він приватизував одну кімнату та продав її. Батьки звернулися до суду з позовом про переведення на них прав та обов'язків покупця, оскільки вони є співвласниками квартири і мають право привілейованої купівлі.

*Як варто вирішити справу?*

*Чи є батьки належними позивачами у даній справі?*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

*Надайте правову консуальтацію сторонам.*

### **Задача 179.**

У листопаді 2022 р. Силіна Р. звернулася з позовом до Войтенко М. про поділ будинку, розташованого в селищі Цумань Волинської області, та визначення порядку користування земельною ділянкою, посилаючись на те, що будинок є їх спільною сумісною власністю, а в зв'язку з розпадом сім'ї виникла потреба в його поділі.

Самостійний позов про визнання права власності на 1/3 частину зазначеного будинку пред'явила до сторін у справі Малютина С., яка зазначила, що до 1982 р. будинок входив до складу колгоспного двору і на той час вона була його членом, нарівні з позивачкою й відповідачем, а відтак має право на 1/3 частину майна.

*Проаналізуйте обставини ситуації.*

*Як треба вирішити справу?*

*Надайте правову консуальтацію сторонам.*

### **Задача 180.**

У березні 2023 р. Білецький К. звернувся з позовом до Кондратенко Т. про визнання недійсним свідоцтва про право на спадщину та про визнання за ним права власності на половину будинку і на половину грошового вкладу, посилаючись на те, що він і

спадкодавець Колосова О. разом вели спільне господарство, вирощували свиней та здавали їх у колгосп. Крім того, він за свої кошти капітально відремонтував будинок, побудував сарай. Однак після смерті Колосової О. відповідачка (її сестра) успадкувала все майно і тим самим позбавила його права власності на половину будинку і на половину вкладів, які він набув.

*Проаналізуйте обставини ситуації.*

*Як необхідно вирішити справу?*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 181.**

Пилипчук А. вирішивши розлучитись з дружиною, продав автомашину за ринковою ціною. При розгляді позову про розірвання шлюбу і розподіл майна дружина Пилипчука А. пред'явила зустрічний позов про визнання договору про продаж автомобіля недійсним і переведення на неї прав покупця, оскільки було порушено право переважної купівлі-продажу. Крім цього, вона стверджувала, що чоловік збирається без її згоди продати гараж, меблі і квартиру та наполягала накласти на майно арешт до виконання рішення суду.

*Яке рішення повинен винести суд?*

*Дайте розгорнутий висновок у справі.*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

## **Тема 19. ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА ОКРЕМІ ВИДИ МАЙНА**

### **Задача 182.**

Гаврилюк О. має садибу на земельній ділянці загальною площею 0,37 га, з яких 0,25 га призначені для забудови і здійснення домашнього господарства, а 0,12 га – сільськогосподарського призначення. У Гаврилюка С. гостював його приятель, громадянин Ізраїлю Самуїл Гутник, який висловив бажання купити ділянку площею 0,12 га. Гаврилюк О. погодився на таку пропозицію..

*Чи має право Гутник С. купити зазначену ділянку?*

*Якщо не має, то що потрібно чи можна зробити, щоб таке право у С. з'явилося?*

*Надайте аргументовану консультацію.*

*Визначити поняття «садиба».*

### **Задача 183.**

Стирко І. дозволив дочці Тетяні побудувати на його присадибній ділянці житловий будинок. Після завершення будівництва Тетяна звернулась до БТІ району за місцем розташування садиби з тим, щоб зареєструвати своє право власності на будинок, однак їй було відмовлено на підставі того, що будинок зведено самочинно.

*Чи обґрунтована така відповідь?*

*Що може бути підставою для визнання будинку самочинною будовою?*

*Чи може бути встановлено право власності на цей будинок, якщо його буде визнано самочинно збудованим?*

*Надайте правову консультацію дочці Стирко І..*

### **Задача 184.**

Суд, розглядаючи справу за позовом подружжя Підгаєвських Ольги і Григорія про розірвання шлюбу і поділ сумісно набутого майна, прийняв рішення поділити належну їм на праві власності квартиру, визнавши право власності на кімнату площею 22 м<sup>2</sup> за Ольгою і на другу кімнату площею 18 м<sup>2</sup> та коридор 4 м<sup>2</sup> – за Григорієм.. Кухню площею 9 м<sup>2</sup> суд залишив їм у спільне користування на праві спільної сумісної власності в рівних частках. За рік Ольга дізналася, що Григорій свою кімнату продав іншій особі. Ольга негайно звернулася з позовом до суду з вимогою перевести на неї права і обов'язки покупця, мотивуючи тим, що Григорій не повідомив її про намір продати свою кімнату у квартирі.

*Яке рішення повинен прийняти суд?*

*Яке речове право на квартиру виникло у Ольги та Григорія на підставі першого рішення суду?*

*Які особливості володіння, користування, розпорядження майном, що перебуває у осіб на такому речовому праві, встановлені законом?*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 185.**

У селі після смерті матері двоє її повнолітніх синів отримали у спадщину житловий будинок у рівних частках. Оскільки вони жили в різних містах, за будинком тривалий час наглядали сусіди. Брати приїздили зрідка на вихідні та влітку під час відпустки. Один із братів, потребуючи гроші для купівлі автомобіля, вирішив продати свою частину будинку. Другий на це не погоджувався, наполягаючи

на тому, що будинок як пам'ять про родинне гніздо і матір, а тому продавати не можна.

*З посиланням на законодавство надайте консультацію сторонам.*

*Як юридично можна вирішити спір між братами?*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 186.**

Регіональне відділення Фонду державного майна у Волинській області провело аукціон з продажу об'єктів незавершеного будівництва і за його результатами уклало договір купівлі-продажу з ТзОВ «Прометей». Оскільки фінансовий стан ТзОВ погіршився і не дозволяв завершити будівництво, воно через деякий час вирішило продати придбаний об'єкт ТзОВ «Слобода». Після укладення договору купівлі-продажу покупець звернувся до міського БТІ для оформлення права власності на об'єкт незавершеного будівництва. Йому було відмовлено в цьому, оскільки власником нерухомості, що підлягає реєстрації, воно стане тільки після завершення будівництва. ТзОВ «Слобода» звернулося з позовом про оскарження дій БТІ, вважаючи, що таким чином порушені його права: в зв'язку з відсутністю документів, що підтверджують його право власності, воно не може взяти в банку кредит під заставу об'єкта незавершеного будівництва та йому відмовлено у відведенні земельної ділянки. Одночасно позивач вимагав визнання за ним права власності на об'єкт незавершеного будівництва. Суд задовольнив позовні вимоги.

*Чи вірно поступив суд?*

*Вирішіть справу.*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

### **Задача 187.**

За письмовим договором купівлі-продажу Жукова Т. продала, а Сімонова О. купила за 180 тис. грн. житловий будинок. Оскільки хлів, гараж та інші будівлі окремо в договорі не згадувалися, а передача їх покупцеві здійснилася, Жукова Т. через два роки звернулася до суду з позовом про стягнення з покупця додатково вартості хліва у розмірі 10 тис. грн. і гаража в розмірі 2 тис. грн.

*Чи підлягає позов задоволенню?*

*Зробіть правовий аналіз ситуації.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*



### **Задача 188.**

У серпні 2023 р. Гризло К. звернулася до Білоцерківського райсуду з позовом до радгоспу ім. Кірова про неправильність відмови в приватизації жилого будинку. Позовні вимоги обґрунтувала тим, що з 1999 р. проживає в будинку № 31 по вул. Молодіжній в с. Вишеньки. 30 червня 2023 р. вона звернулася до відповідача з заявою про приватизацію займаного її сім'єю житла. Однак їй у цьому було відмовлено.

Заперечуючи проти позову, представник відповідача вказував, що спірний будинок є службовим та надав суду копію рішення Білоцерківської районної ради народних депутатів від 31 серпня 1999 р. про затвердження рішення зборів уповноважених членів радгоспу ім. Свердлова про включення до числа службових спірного будинку та про надання його головному бухгалтеру Гризло К.

*Як варто вирішити справу?*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній ситуації.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 189.**

Повзун І. у 2021 році зареєструвала шлюб з Вістом О. Він вселився в будинок Повзун І, що належав їй на праві приватної власності, як член сім'ї. У 2022 році Віст О. поїхав на заробітки в Італію. Ніяких відомостей про себе не подавав, тож у березні 2023 року Повзун І. звернулася до суду з заявою про визнання Віста О. безвісно відсутнім. Суд виніс рішення, яким заява була задоволена. Віст О. був виселений з будинку як такий, що був відсутній без поважних причин більше року. У серпні 2023 року Віст О. звернувся з позовом до суду про вселення, бо вважав що він був відсутній з поважних причин. Повзун І. була проти вселення Віста О. у свій будинок і подала позов про розірвання з ним шлюбу. В судовому засіданні Віст О. був проти розірвання шлюбу і просив суд визнати за ним право на проживання у будинку Повзун І. і вселити його в цей будинок.

*Яке рішення повинен прийняти суд?*

*Обґрунтуйте своє вирішення з посиланням на чинне законодавство та судову практику.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

## Тема 20. ЗАХИСТ ПРАВА ВЛАСНОСТІ ТА РЕЧОВИХ ПРАВ

### Задача 190.

Котова І. звернулася до суду з позовом до Назаренка К. про повернення належного їй годинника. Позивачка послалася на те, що Назаренко К. знайшов загублений нею годинник і відмовляється його повернути. Відповідач не визнав позову, категорично заперечуючи факт знахідки.

*Яким може бути рішення суду?*

*Дайте правову оцінку ситуації.*

*Чи зміниться рішення суду, якщо:*

- а) Назаренко К. купив годинник у комісійному магазині ?;*
- б) годинник був подарований Назаренку К. його товаришем ?;*
- в) Котова І. здала годинник у ремонтну майстерню і не забрала його. Ремонтна майстерня через півроку реалізувала годинник через комісійний магазин?*

### Задача 191.

Сидорчук П. проживав зі своїми батьками у трикімнатній квартирі. Розподіливши особистий рахунок, він приватизував одну кімнату та продав її. Батьки звернулися до суду з позовом про переведення на них прав та обов'язків покупця, оскільки вони є співвласниками квартири і мають право привілейованої купівлі.

*Як варто вирішити справу?*

*Чи є батьки належними позивачами у даній справі?*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### Задача 192.

Тимочко О. і Бень Т. були співвласниками будинку, який належав їм на праві приватної власності. При цьому Бень Т., який проживав на другому поверсі, збудував веранду. Після чого Тимочко О звернувся з позовом до суду про її знесення. У позовній заяві він зазначив, що веранда перекриває природне освітлення його кімнати і змушує постійно користуватись електроосвітленням.

*На яке коло питань розраховане дане завдання?*

*Чи підлягає позов задоволенню?*

*Чи змінилося б рішення суду в разі, коли б Бень Т. був власником усього будинку, а Тимочко О – наймачем першого поверху цього будинку?*

*Надайте правову консуальтацію сторонам.*

### **Задача 193.**

Тлучкевич Н., яка проживала у Луцьку у будинку, що належав їй на праві приватної власності, здала кімнату Сидоренку Л. строком на один рік. Після закінчення цього терміну Сидоренко Л. відмовився звільнити кімнату. Тлучкевич Н. звернулася до суду. У суді Сидоренко Л. пояснив, що на підприємстві, де він працює, черга на отримання кімнати підійде через вісім місяців, а жити йому ніде.

*Як вирішити спір?*

*Надайте консуальтацію сторонам.*

### **Задача 194.**

Іванов М. звернувся з позовом до Петренко А. про визнання недійсним свідоцтва про право на спадщину та визнання за ним права власності на половину будинка і половину грошового вкладу, посилаючись на те, що він і спадкодавиця Крилова С. разом вели спільне господарство, він за власні кошти капітально відремонтував будинок, побудував хлів. Однак після смерті Крилової С. відповідачка Петренко А. (сестра Крилової) успадкувала все майно і тим самим позбавила його права власності на половину будинку та на половину внесків, тобто на майно, яке було набуто за спільні кошти.

*Як необхідно вирішити справу?*

*Надайте консуальтацію сторонам.*

### **Задача 195.**

Літвінов Д. придбав у Киндірова С. трикімнатну квартиру, яка належала останньому на підставі свідоцтва про право власності на житло. Коли Літвінов Д. вирішив за деякий час продати квартиру, виявилось, що Киндіров С. залишається зареєстрованим у його квартирі. Киндіров С. відмовився виписуватися з квартири. Літвінов Д. вирішив звернутися до суду з позовом про припинення реєстрації колишнього власника житла..

*Як буде вирішено справу?*

*Надайте консуальтацію сторонам.*

### **Задача 196.**

В судовому засіданні було задоволено позов Іванчук М. про витребування у Пилипчука Р. корови, що належала йому на праві власності. При цьому була встановлена недобросовісність Пилипчука Р., оскільки він хоча і купив цю корову, але знав, що продавець є особою, яка не має права на її відчуження. Іванчук М. просив також стягнути з Пилипчука Р. всі доходи, які той отримав від його корови з часу, коли останньому було вручено повістку у справі про повернення корови. В свою чергу Пилипчук Р. вимагав, щоб Іванчук М. відшкодував йому вартість кормів та інших витрат, які були понесені за весь час утримання ним корови.

*Як варто вирішити цю справу?*

*Який порядок розрахунків при витребуванні майна?*

*Зробіть правовий аналіз ситуації.*

*Надайте консультацію сторонам.*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

### **Задача 197.**

У травні 2023 р. Єлісеєва О.Н. звернулася з позовом до Фурсенка М.О. про визнання права власності на автомобіль. Позивачка послалась на те, що з 2017 р. перебувала в зареєстрованому шлюбі з Назаренком М. (батьком відповідача), якому в жовтні 2019 р., як особі з інвалідністю внаслідок війни, був виділений безоплатно автомобіль «Таврія». 2 грудня 2021 р. Назаренком М. помер. Як член сім'ї покійного, вона має право на автомобіль. Однак ним заволодів відповідач, чим порушуються її права.

З матеріалів справи видно, що автомобіль «Таврія» був наданий Назаренком М. з урахуванням і того, що відповідач (його син Микола, як член сім'ї, міг постійно здійснювати керування автомобілем для обслуговування батька. На його ім'я і був виданий технічний паспорт).

Заперечуючи проти позову, Микола посилався на те, що на час отримання батьком автомобіля і в наступному він не припиняв з ним сімейних стосунків. Хоча він і зареєструвався у житлі позивачки, але продовжував фактично проживати із його сім'єю, вів спільне господарство. Його дружина здійснювала за ним догляд, а він постійно обслуговував автомобіль.

*Як варто вирішити справу?*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 198.**

Державне підприємство «Промінь» було приватизоване організацією орендарів і перетворене на колективне підприємство. Робітник Іванчик Л. у зв'язку з виходом на пенсію і припиненням трудових відносин з підприємством звернувся до виконавчого органу з заявою про повернення його вкладу в майно колективного підприємства в натурі, а саме: передати йому у приватну власність окреме нежиле приміщення та вантажний автомобіль.

Голова правління колективного підприємства повідомив Іванчика Л., що, по-перше, майно підприємства є колективною власністю і воно належить підприємству, по-друге, згідно зі Статутом підприємства майно розподіляється між членами трудового колективу лише при ліквідації підприємства. В усіх інших випадках члени трудового колективу і особи, що припинили трудові відносини з підприємством з будь-яких причин, не мають права на отримання навіть у грошовій формі їхнього вкладу, їм на цей вклад лише нараховуються проценти у розмірі, що визначається трудовим колективом, виходячи з результатів господарської діяльності підприємства. Іванчик Л. звернувся за консультацією до юрисконсульта підприємства.

*Як варто вирішити справу?*

*Вирішіть ситуацію та дайте консультацію.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 199.**

Трофимук С. був власником першого поверху 2-х поверхового житлового будинку, який складається з 4-х кімнат загальною площею 72 м<sup>2</sup>. Другий поверх належить на праві власності Гуріній С.. Продовж декілька років дим із трубки, яка розташована на першому поверсі, виходив назовні через стояк, який проходив через другий поверх. Проте Гуріна С. без будь-якого дозволу і пояснення свого вчинку закрила стояк, зробивши в ньому перекриття, а тому стало неможливо опалювати приміщення, які належать Трифимуку С.

Трофимук С. звернувся до суду, який зобов'язав Гуріну С. не чинити перешкод в опалюванні приміщень першого поверху і розібрати (знищити) перекриття. Проте виконати рішення суду виявилось неможливо, оскільки Гуріна С. зруйнувала весь стояк, пояснивши це тим, що він був її власністю.

*Дайте правовий аналіз ситуації.*

*Вирішіть ситуацію та надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 200.**

Андрусюк В. придбав на базарі у нетверезого чоловіка за невелику плату електричну дрель. Використавши її, він виконав багато замовлень новоселів при заселенні будинку новобудови і заробив гроші в сумі еквівалентній 5 тис. 500 доларів США. Власник дрелі, яка була у нього півроку назад викрадена, дізнався, що вона знаходиться в Андрусюка В., звернувся до суду з позовом до Андрусюка В. про витребування дрелі і всього, що йому належить в даному випадку. Андрусюк В. заявив в суді, що він погоджується заплатити позивачеві вартість дрелі, яка складає 305 доларів, але не може повернути саму дрель, оскільки два тижні назад її у нього вкрали.

*Дайте правовий аналіз ситуації.*

*Вирішіть задачу по суті справи з посиланням на чинне законодавство та судову практику.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 201.**

Куліш М. у своєму гаражі, що знаходиться на земельній ділянці, яка належить йому на праві приватної власності, відкрив авторемонтну майстерню. У зв'язку з великою кількістю замовлень він вирішив перебудувати гараж, значно збільшивши його площу. Орган місцевої виконавчої влади, до якого звернувся Куліш М. за узгодженням проекту, відмовив йому у видачі дозволу на будівництво, бо на діяльність Куліша М. надійшли скарги сусідів по вулиці, в яких зазначалося, що підприємницька діяльність останнього спричиняє їм значні незручності: постійний шум, загазованість, підвищену небезпеку. Куліш М., вважаючи, що як власник земельної ділянки й гаража він має право на свій розсуд використовувати це майно, розпочав перебудову гаража. Сусіди ж перед в'їздом у гараж Куліша М. вирили величезну яму, чим позбавили його можливості користуватися цим приміщенням і здійснювати підприємницьку діяльність. Куліш М. звернувся до суду за захистом свого майнового права.

*Як варто вирішити справу?*

*Складіть проект рішення суду по справі.*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

*Надайте правову консультацію сторонам спору.*

### **Задача 202.**

Удовенко Д., що тримав приватну палатку на ринку звернувся до суду з позовом про захист порушеного права власності і відшкодування завданих збитків. Як з'ясувалося, він торгує на авторинку запчастинами, які були демонтовані з транспортних засобів. 12 травня 2023 року Гордієнко К. у присутності двох працівників нацполіції впізнав серед запчастин, якими торгує Удовенко Д. марковане лобове скло, яке за словами Гордієнка К. було вкрадене з машини, що належить йому на праві власності. Скло, як заявив Гордієнко К., йому потрібне негайно, і він його забирає в порядку самозахисту. Удовенка Д. працівники примусили проїхати в районне відділення поліції, де ознайомили з такими матеріалами: заявою про викрадення скла, документом, що посвідчувало маркування скла. Удовенко Д. вважав, що він правомірно придбав скло у невідомого і став його повноправним власником і вилучати у нього скло ніхто не мав права.

*Як треба вирішити справу?*

*Яку участь приймають органи поліції у захисті цивільних прав?*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 203.**

За нотаріально посвідченим договором Бондар С. подарував своєму племіннику Степанюку О. піаніно. Степанюк О. відразу не спромігся перевезти піаніно до себе додому, а невістка Бондара С. через три дні після смерті останнього передала піаніно Лисаку Т. Дізнавшись про це, Степанюк О. звернувся до суду з позовом про витребування піаніно. В судовому засіданні невістка Бондара С. заявила, що віддавати піаніно Степанюку О. вона не зобов'язана.

*Обґрунтуйте рішення зазначеної ситуації.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

## **Тема 21. РЕЧОВІ ПРАВА НА ЧУЖЕ МАЙНО**

### **Задача 204.**

На вимогу Петренка А. за рішенням суду було встановлено земельний сервітут строком на 5 років. Через рік Петренко А. продав свою земельну ділянку Іваненку Т. Власник сусідньої земельної ділянки вважав, що оскільки припинилися обставини, які були

підставою для встановлення сервітуту, то повинно відбутися і припинення сервітуту, оскільки змінився власник земельної ділянки, на вимогу якого було встановлено сервітут. Іваненко Т. з цим не погодився.

*Проаналізуйте ситуацію.*

*Вирішіть спір.*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

### **Задача 205.**

Між наймодавцем Анрійчуком А. і наймачем Хомичем Р. укладений договір оренди транспортного засобу, що належить Анрійчуку А. на праві приватної власності. Після завершення строку дії договору Хомич Р. намагався повернути Анрійчуку А. транспортний засіб, проте виявилось, що наймодавець за адресою, зазначеною в договорі, не проживає. Заходи, вжиті Хомичем Р. і спрямовані на встановлення місця проживання Анрійчука А, результату не дали.

*Чи має Хомич Р. можливість набути право власності на це майно, адже він витратив на його утримання та ремонт багато коштів?*

*Вирішіть ситуацію та надайте консультацію.*

### **Задача 206.**

Кривенький П. приватизував земельну ділянку, що раніше належала йому на праві користування. Після приватизації Кривенький П.. заборонив сусідам проходити своєю земельною ділянкою до джерела питної води, посилаючись на те, що обсяг його повноважень у зв'язку із приватизацією істотно збільшився, адже він вже не тільки користувач, а й має інші права, що входять до змісту права власності. Власник володіє, користується і розпоряджається майном на власний розсуд, а також вчиняє щодо нього будь-які дії, що не суперечать закону. Сусіди Кривенького П.. не були згодні з його запереченнями, вважаючи, що він порушує належні їм права щодо використання чужої земельної ділянки для проходу до джерела питної води. Крім того, вони обґрунтовували доцільність своїх вимог тим, що поблизу немає іншої водойми, яка могла б задовольнити їх потреби.

*Як варто вирішити справу?*

*Вирішіть ситуацію та надайте консультацію.*



### **Задача 207.**

Артюхов С. є власником земельної ділянки. Сусідню ділянку придбав Бажан Т. і почав зводити на ній котедж. Враховуючи малу площу своєї ділянки, Бажан Т. не вистачило місця для зберігання будівельних матеріалів, а тому він частково складавав їх на ділянці, що належить Артюхову С. Останній заперечував проти дій Бажана Т. вважаючи їх такими, що обмежують належне йому право. Бажан Т., у свою чергу, послався на те, що його дії повною мірою законні.

*Як треба вирішити справу?*

*Вирішіть ситуацію та надайте консультацію.*

### **Задача 208.**

На вимогу Пугача В. за рішенням суду було встановлено земельний сервітут строком на 5 років. Через рік Пугач В. продав свою земельну ділянку Романчуку С. Власник сусідньої земельної ділянки вважав, що оскільки припинилися обставини, які були підставою для встановлення сервітуту, то повинно відбутися і припинення сервітуту, оскільки змінився власник земельної ділянки, на вимогу якого було встановлено сервітут. Романчук С. з цим не погодився.

*Проаналізуйте ситуацію.*

*Вирішіть спір.*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

### **Задача 209.**

Саєнко М. у 2018 році одержав присадибну земельну ділянку для зведення на ній житлового будинку та інших будівель і споруд. У зв'язку з відсутністю у нього коштів на будівництво він у 2023 році уклав договір з Комаренком П. про передачу йому земельної ділянки для зведення на ній торгового комплексу. Селищна рада за поданням прокурора винесла рішення про вилучення земельної ділянки у Саєнка М. у зв'язку з використанням її не за призначенням. Саєнко М. звернувся з позовом до суду про визнання рішення селищної ради недійсним, посилаючись на ч. 1 ст. 413 ЦК України де зазначено, що власник земельної ділянки має право надати її в користування іншій особі для будівництва промислових, побутових та інших будівель і споруд.

*Яке рішення повинен прийняти суд?*

*Своє вирішення обґрунтуйте.*

### **Задача 210.**

Підприємець Луценко О. взяв в оренду заплаву річки Журка для заготівлі сіна. Внаслідок перекриття дороги до річки, худоба селян, що випасалась на вигоні за селом була позбавлена води. На звернення селян до Луценка О. про обладнання водою для худобі він не реагував. Селяни звернулись з позовом до суду про покладення обов'язку на Луценка О. обладнати водогін для худоби селян. Луценко О. заперечував проти позову, посиляючись на те, що в договорі з сільською радою нічого не сказано про його обов'язок обладнати водогін, тому він відмовляється це робити.

*Дайте правовий аналіз спірних відносин.*

*Надайте консультацію сторонам спору.*

### **Задача 211.**

У березні 2020 року Борщ П. передав Котенку І. строком на 3 роки належну йому садибу, розташовану на значній відстані від міста, в якому він проживав. Після спливу трьох років Котенко І. продовжував користуватись садибою. У серпні 2023 року Котенко І. звернувся до суду з заявою про визнання за ним власності на садибу Борща П. за набувальною давністю. Борщ П., якому стало відомо про заяву Котенка І., надіслав заперечення проти передачі садиби у його власність.

*Проведіть аналіз спірних правовідносин.*

*Вирішіть справу по суті.*

### **Задача 212.**

Міська рада уклала з Войтюком С. договір суперфіцію, за яким передала останньому в безстрокове користування земельну ділянку для будівництва дитячого садка. У порушення умов договору Войтюк С. влаштував на території земельної ділянки речовий ринок. Міська рада повідомила Войтюка С про одностороннє розірвання договору суперфіція через істотне порушення його умов і прийняла рішення про передання земельної ділянки в користування іншій особі. Войтюк С звернувся до суду з позовом про визнання рішення міської ради неправомірним, посиляючись на неможливість міської ради в односторонньому порядку відмовлятися від виконання зобов'язань.

*Проаналізуйте обставини зазначеної ситуації*

*Як необхідно вирішити справу?*

*Вирішіть ситуацію та надайте консультацію.*

## Тема 22. ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

### Задача 213.

Після видання гумористичної повісті письменника Павлова С. під назвою «З життя мільйонерів» він звернувся до юридичної консультації із проханням пояснити, чи має місце порушення його прав, якщо: його твір було видано в перекладі з української мови на російську без згоди автора; артист Богданов К. використав уривок з його повісті для створення концертного номера, який включив до свого репертуару і виступав з ним, не узгодивши це з Павловим С., а один із таких виступів транслювала радіостудія; главу повісті було надруковано у розважальному журналі; поет Берестов Л. видав свої вірші під такою ж назвою і, як вважає Павлов С., хоча вони тематично не мають ніякого відношення до його повісті, Берестов Л. використав популярність повісті для розповсюдження свого твору; композитор Сушко А. написав пісню на слова діалогу з повісті і видав її; письменник Раєвич Т. на основі сюжету однієї з глав повісті написав гумористичну сценку, яка використовується в цирку.

*Чи були порушені права Павлова С.?*

*Хто повинен відповідати за порушення авторських прав?*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

### Задача 214.

ТзОВ «АРС» звернулося до господарського суду з позовом про заборону ТзОВ «Ніка» випуску та розповсюдження творів прикладного мистецтва (сувенірів), знищення всіх примірників контрафактних творів та форм для їх виготовлення, стягнення 10 000 грн. компенсації за порушення авторських прав або незаконно отриманого прибутку, а також відшкодування заподіяної моральної шкоди у розмірі 5 000 грн.

В суді було встановлено, що ТзОВ «АРС» на основі договору набуло виключні права на скульптурні серії «Флора-фауна натюрель», «Люди-ляльки», «Новорічні святкові». Авторські права ТзОВ «АРС» були зареєстровані Державним агентством України з авторських та суміжних прав у січні 2020 р. Про свої виключні авторські права ТзОВ «АРС» сповістило шляхом зазначення на кожній скульптурі знака копірайт (©). ТзОВ «Ніка» зробило копії керамічних фігур та передало їх для розповсюдження до торгової мережі.

*Яке рішення повинен прийняти суд?  
Вирішіть ситуацію та надайте консультацію.  
Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

### **Задача 215.**

Іванюк О. отримав у Департаменті інтелектуальної власності України патент на винахід «Установка для виготовлення цукерок». За його замовленням було виготовлено кілька таких установок, які він продав ТЗОВ «Літо». Довідавшись, що ТЗОВ «Літо» отримує значний прибуток від використання установок, він заявив позов про стягнення плати за користування винаходом.

Під час відрядження до Молдови Іванюк О. виявив, що ТЗОВ «Зима» займається випуском і реалізацією установок для виготовлення цукерок на території Молдови, України і Швеції. Іванюк звернувся до ТЗОВ «Зима» з вимогою припинити незаконні дії і відшкодувати йому завдані збитки. Керівництво ТЗОВ «Зима» вважає, що виключні права Іванюка не поширюються на територію Молдови, тому вони можуть вільно використовувати його винахід. Іванюк О. звернувся за консультацією до патентного повіреного.

*Проаналізуйте обставини ситуації.  
Яку консультацію повинен дати патентний повірений?  
Вирішіть ситуацію та надайте консультацію.*

### **Задача 216.**

Винахідник Звенигора М. звернувся до патентного повіреного з проханням дати відповіді на такі запитання: чим відрізняються між собою винахід, корисна модель та промисловий зразок; які критерії патентоспроможності зазначених об'єктів; чим визначається обсяг правової охорони на винахід, корисну модель та промисловий зразок; які охоронні документи видаються на зазначені об'єкти і який строк їхньої дії?

*Проаналізуйте обставини ситуації.  
Яку консультацію повинен дати патентний повірений?  
Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

### **Задача 217.**

У січні 2019 р. було зареєстровано ТЗОВ «Кіт у чоботях», яке відкрило магазин з продажу дитячих іграшок. У травні 2019 р. кондитерська фабрика випустила цукерки під назвою «Кіт у

чоботях». У серпні 2019 р. виробничий кооператив «Дитинство» отримав свідоцтво на торговельну марку «Кіт у чоботях» (клас товарів – дитячий одяг). У зв'язку з цим останній звернувся до ТзОВ «Кіт у чоботях» та кондитерської фабрики з вимогою припинити використання таких найменувань, оскільки це порушує його права, або, при бажанні продовжувати таку діяльність, укласти з ним ліцензійний договір.

Засновники ТзОВ «Кіт у чоботях» з метою уникнути оплати за договором пообіцяли перейменувати юридичну особу і магазин, але після бесіди з юристом змінили свою позицію. Підставою для заперечення проти вимог кооперативу став той факт, що вони розпочали користуватися цією назвою значно раніше, а тому виробничому кооперативу «Дитинство» свідоцтво на торговельну марку було видано незаконно, і є всі підстави для визнання свідоцтва недійсним.

Кондитерська фабрика повідомила, що дозвіл на випуск цукерок з такою назвою вона отримала від дитячого письменника К. Самійлика, який видав повість «Кіт у чоботях». Якщо виробничий кооператив «Дитинство» буде перешкоджати випуску цукерок, кондитерська фабрика змушена буде повідомити про це К. Самійлика, і в цьому випадку він заявить позов про визнання свідоцтва на торговельну марку недійсним, оскільки назва «Кіт у чоботях» повністю належить його творцеві і не може використовуватися іншими особами без дозволу автора.

*Як потрібно вирішити спір?*

*Як співвідносяться між собою право на комерційне (фірмове) найменування і на торговельну марку?*

*Вирішіть ситуацію та надайте консультацію.*

## **Тема 23. АВТОРСЬКЕ ПРАВО І СУМІЖНІ ПРАВА**

### **Задача 218.**

Студент магістратури Івченко А., працюючи над магістерською роботою з інтелектуальної власності, зробив авторський переклад Закону Республіки Польща «Про авторське право і суміжні права» та використав його як додаток до роботи. Через рік після захисту магістерської роботи Івченко А. дізнався, що Арабенський І. видав монографію «Популярно про авторське право в Республіці Польща».

У цій монографії він долучив як додаток зроблений Івченком А. переклад закону. Івченко А. звернувся до суду з позовом, однак на суді Арабенський І. заявив, що у даному випадку порушень закону не було. Свою позицію він аргументував тим, що: по-перше, офіційний переклад офіційного документа (у даному випадку закону Республіки Польща) не охороняється авторським правом, а оскільки захищена магістерська робота є підставою для видачі офіційного документа – диплому, то вона, разом з усіма додатками, є офіційною науковою працею; по-друге, магістерська робота Івченка А. не була опублікована, а його права не були зареєстровані у державному реєстрі, відповідно авторське право на неї не поширюється.

*Розгляньте аргументи сторін та проаналізуйте їх.*

*Чи правомірні дії Арабенського І.?*

*Чи поширюється авторське право на зроблений Івченком А. М. переклад закону?*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

### **Задача 219.**

Видавництво «Друкарні Галичини» у 2020 р. видало брошуру «Путівник по Карпатах». У 2021, 2022 та 2023 рр. її було перевидано відповідно на англійській, китайській та польській мовах. Ще одне видання було здійснено французькою мовою в 2024 р. у Франції. У брошурі використовувались фотографії відомих фотографів, фотографії готелів та баз відпочинку, а також карти, схеми, плани і маршрути подорожей.

*Чи було у цьому випадку порушено авторські права?*

*Як оформляються правовідносини між автором та видавництвом?*

*Уявіть себе автором даного путівника.*

*Які дії Вам потрібно вчинити для того, щоб впорядкувати путівник та уникнути порушення авторських прав інших осіб?*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

### **Задача 220.**

Редакція журналу «Європейський Менеджмент» уклала авторський договір з Грубащуком І., за яким журналу передано виключні майнові права на використання низки науково-популярних статей з економічної тематики. Через певний час редакція журналу виявила, що зазначені статті були перевидані у газеті «Фінанси

Галичини». Представник журналу звернувся до суду з позовом про стягнення з газети компенсації у розмірі 100 тис.грн., зобов'язання опублікувати в газеті інформацію про порушення авторського права з переліком неправомірно опублікованих статей, та стягнення з відповідача судових витрат. Представник газети у суді заперечив проти позову. На його думку, редакція газети діяла правомірно, адже, згідно положень Закону України «Про авторське право і суміжні права», відтворення у пресі попередньо опублікованих у газетах або журналах статей з поточних економічних, політичних, релігійних та соціальних питань допускається без згоди автора, але з обов'язковим зазначенням його імені та джерела запозичення. Джерело запозичення та ім'я автора у газеті зазначались. Отже, авторського права порушено не було.

*Проаналізуйте обставини справи, аргументи позивача та відповідача.*

*Чи правомірні вимоги позивача?*

*Чи обґрунтовані заперечення відповідача?*

*Які Ви знаєте випадки обмеження майнових прав автора?*

*Своє рішення обґрунтуйте з посиланням на чинне законодавство та судову практику.*

### **Задача 221.**

Автори навчального посібника «Основи контрастивної лінгвістики» уклали договір з видавництвом «Орфей» щодо його публікації. Строк випуску посібника та строк дії договору визначено не було. Протягом двох років вони звертались до видавництва щодо його публікації, однак він так і не був виданий. Оскільки керівництво «Орфея» не надало конкретної відповіді щодо строків видання посібника, автори звернулися до іншого видавництва «Галицький лінгвіст», з яким узгодили чіткі строки видання. Коли автори повідомили директора видавництва «Орфей» про намір розірвати договір, він відповів, що оскільки строки в договорі не були визначені, то це означає, що він діє безстроково. Відповідно права на посібник слід вважати такими, що передані назавжди і автори посібника ніяких авторських прав на нього не мають.

*Хто зі сторін у даному випадку правий?*

*Яке рішення повинен прийняти суд у разі подання позову?*

*Вирішіть ситуацію та надайте консультацію.*

### **Задача 222.**

Волинське книжкове видавництво уклало з Борисовим А. авторський договір про видання монографії «Історія Волинського замку Любарта». Хоча монографія отримала здебільшого схвальні відгуки рецензентів, однак до неї були зроблені суттєві зауваження. Борисов А. вирішив доопрацювати монографію, а видавництво надало йому для цього 6 місяців. Не встигнувши завершити роботу, Борисов А. помер. Видавництво звернулося з пропозицією доопрацювати книгу до внука Борисова А. – Тимочка О., який допомагав дідусеві у його дослідженні та й сам був автором кількох наукових праць. Тимочко О. на цю пропозицію погодився.

*Чи було у даному випадку порушено авторські права Борисова А. або інших осіб?*

*Хто у такому випадку буде вважатися автором доопрацьованої монографії?*

*Які авторські права переходять у спадок?*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

### **Задача 223.**

У 2021 р. Оксенчук В. за власною ініціативою переклав на українську мову твір Платона «Софіст» та розмістив його для вільного ознайомлення на сайті університету, з яким він перебував у трудових відносинах. У 2023 р. керівництво університету без згоди Оксенчука В. В. надало право на видання перекладу цього твору видавництву «Античність». Книгу було видано тиражем у 10 тис. примірників загальною вартістю 600 000 грн. Оксенчук В. звернувся до суду з позовом. На його думку, університет не мав права передавати право публікації твору видавництву «Античність», оскільки він особисто (як автор перекладу) такої згоди не давав. Над перекладом він працював поза межами робочого часу, не використовуючи ресурсів університету. Видавництво ж мало погодити з ним публікацію книги та виплатити йому авторський гонорар. Керівництво університету обґрунтовувало правомірність свого вчинку тим, що Оксенчук В. вже понад 15 років перебуває з університетом у трудових відносинах. Окрім цього, переклад твору Платона «Софіст» на прохання автора було опубліковано на сайті університету. Таким чином, Оксенчук В. добровільно надав право університету самостійно вирішувати питання перевидання. Представник видавництва зауважив, що строк дії майнових



авторських прав на твір Платона «Софіст» давно минув. Цей твір став суспільним надбанням і тому може вільно публікуватись, незалежно від згоди автора чи будь-якої іншої особи. Відповідно й підстав виплачувати авторську винагороду немає.

*Проаналізуйте аргументи сторін.*

*Дайте правову оцінку ситуації.*

*Яке рішення, на Вашу думку, повинен прийняти суд?*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

### **Задача 224.**

Антипенко С. подав у науковий журнал статтю «Мовні засоби впливу: поняття та загальна характеристика». Стаття вийшла в світ у найближчому номері журналу. Перечитавши статтю, Антипенко С. звернув увагу, що редактори журналу суттєво переробили її зміст та змінили формулювання висновків. Окрім цього, була змінена назва статті – «Лінгвістичні засоби впливу: понятійно-термінологічна характеристика». Обурений Антипенко С. звернувся до редакції журналу зі скаргою. Він вимагав опублікувати в журналі спростування, у якому редакція повинна переписати за некоректну (на його погляд) редакцію статті та опублікувати статтю у попередньому варіанті. Редакція відповіла, що редакторські правки лише покращили статтю і підвищили її науковий характер. У зв'язку з цим, претензії Антипенка С. безпідставні. Окрім цього, на сайті журналу серед редакційних вимог до статей зазначено, що редакція залишає за собою право редагувати статті. Це означає, що, відправивши статтю у журнал, автор надав йому виключне право вносити будь-які зміни до неї.

*Проаналізуйте ситуацію та дайте їй правову оцінку.*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

### **Задача 225.**

Після смерті матері Ставнійчук К. дізналась, що видавництво «Джерело» перевидало двічі її збірку оповідань, яка десять років тому була видана на підставі договору, укладеного видавництвом «Джерело» і матір'ю Ставнійчук К. Остання звернулась до видавництва «Джерело» з вимогою про сплату гонорару. Видавництво «Джерело» відмовило у зв'язку з тим, що договором було передбачено право на перевидання збірки оповідань.

*Вкажіть об'єкт цивільних прав, зазначених в задачі?*

*Чи входить авторське право в склад спадкового майна?  
Чи є у Ставнійчук К. підстави вимагати виплату гонорару?  
Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

## **Тема 24. ПРАВО ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ**

### **Задача 226.**

Фізична особа – підприємець А. Кожак звернувся з позовом у суд на видавництво «Дива природи» щодо заборони видання плакатів із зображенням акваріуму та кактусу, припинення їхнього розповсюдження та виплати компенсації у розмірі 120 тис. грн. Згідно з договором, укладеним між фізичною особою – підприємцем А. Кожак та видавництвом «Дива природи», підприємець на замовлення та з використанням приміщення й обладнання видавництва складає композицію та здійснює фотозйомку; замовнику належать авторські майнові права на використання зроблених зображень. На думку позивача, видавництво порушило його авторські права, оскільки: а) опублікувало зображення у формі плакатів без його згоди; б) публікуючи плакати, не зазначило його імені як автора твору. Видавництво заперечило проти позовних вимог: а) публікація здійснювалась без погодження тому, що спірні зображення є службовими творами, і тому, згідно положень Закону України «Про авторське право і суміжні права», виключне майнове право використовувати твір належить видавництву; б) ім'я автора не зазначалось, оскільки в договорі про такий обов'язок видавництва не згадувалося.

*Розгляньте спір та обґрунтуйте свій висновок.*

*Чи було порушено права А. Кожака?*

*Чи правомірні його вимоги?*

*Що таке службовий твір?*

*Чи є створені підприємцем зображення службовими творами?*

*Чи обґрунтовані заперечення видавництва?*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

### **Задача 227.**

Телерадіокомпанія «Лекса», згідно з ліцензійним договором, отримала право на одноразовий показ у мережах кабельного телебачення кількох мультиплікаційних фільмів, з повтором не пізніше 24 годин після першої демонстрації. Відповідно до

додаткового ліцензійного договору, телерадіокомпанії було також передано виключне право дозволяти та забороняти використання згаданих фільмів. Як з'ясувалось згодом на підставі ліцензійного договору дані мультиплікаційні фільми транслюються в ефір також і Телерадіокомпанією «Карма». Керуючись умовами додаткового договору, ТРК «Лекса» звернулася з позовом до суду щодо заборони їхньої трансляції. ТРК «Карма» подала зустрічний позов. На думку її представника, ТРК «Лекса» за ліцензійним договором не має виключного права на використання спірних аудіовізуальних творів, а отже, вона не має права дозволяти або забороняти їхнє використання іншим особам. Що ж до додаткового ліцензійного договору, то він укладений неправомірно й порушує інтереси ТРК «Карма».

*Проаналізуйте аргументи сторін та вирішіть справу.*

*Хто має виключне право дозволяти та забороняти використання твору?*

*Якою вважається ліцензія, якщо її вид не зазначений у договорі?*

### **Задача 228.**

ТЗОВ «Омега» уклало ліцензійний договір з ТЗОВ «Комп'ютинг» про використання топографії інтегральної мікросхеми «Матриця» (на шість років). За три роки до закінчення строку даного договору рішенням господарського суду реєстрація топографії інтегральної мікросхеми «Матриця» була визнана недійсною. У відповідності до ч. 2 ст. 477 Цивільного кодексу України, ТЗОВ «Комп'ютинг» звернулося до ТЗОВ «Омега» з вимогою щодо відшкодування збитків завданих достроковим припиненням виключних прав інтелектуальної власності на «Матрицю», у тому числі упущеної вигоди у розмірі 300 000 грн. (по 100 000 грн. за кожен втрачений рік).

*Чи правомірні вимоги ТЗОВ «Комп'ютинг»?*

*Що входить до складу збитків?*

*У який спосіб може бути здійснено дострокове припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на топографію ІМС і які його правові наслідки?*

*Надайте правову консультацію по ситуації.*

### **Задача 229.**

Директор ТЗОВ «Елементал» видав наказ, яким визнав інформацію про розмір заробітної плати працівників комерційною таємницею. Даним наказом він повідомив працівників про кримінальну

відповідальність у разі розголошення цієї інформації представникам органів державної влади, колегам по роботі чи іншим особам.

*Чи правомірні дії директора ТзОВ «Елементал»?*

*Чи буде притягнений до кримінальної відповідальності той працівник підприємства, який розголосить цю інформацію?*

*Надайте правову консультацію по ситуації.*

### **Задача 230.**

Петренко І. і Стецько К. подали позов в суд до заводу «Мегасталь» щодо стягнення з нього грошової суми. Як зазначили позивачі, вони подали заводу пропозицію щодо вдосконалення кількох верстатів, внаслідок якої завод на 90% зменшив кількість виробництва бракованої продукції та вже за перший місяць зекономив 25 тис. грн. Незважаючи на те, що пропозиція використовується більше, ніж рік, з ними не укладено договір про винагороду. Керівництво заводу лише висловило їм подяку та дозволило взяти кілька днів відгулу. Представник заводу на суді пояснив, що згідно зі ст. 484 ЦК України, автори раціоналізаторської пропозиції мають право на добросовісне заохочення від юридичної особи, якій ця пропозиція подана. Відповідно, право визначати, яке заохочення є добросовісним, належить тій юридичній особі, котра визнала пропозицію раціоналізаторською. Оскільки ідею вдосконалення верстата автори запозичили на одному з польських заводів, куди їх підприємство скерувало на стажування, то їхня заслуга у цьому невелика. А оголошена керівництвом подяка та відгули, в поєднанні з оплаченим закордонним стажуванням (де вони й перейняли корисний досвід) є достатньою, добросовісною винагородою.

*Хто зі сторін спору правий?*

*Яке рішення, на Вашу думку, повинен прийняти суд?*

*Обґрунтуйте свою позицію.*

*Надайте правову консультацію по ситуації.*

### **Задача 231.**

Директор ПП «Сортонасінницьке підприємство» Джалай О. звернувся до суду щодо визнання його селекціонером «Академічної груші». На його думку, Державна служба інтелектуальної власності незаконно визнала селекціонером лише працівника Сортонасінницького підприємства Розумника А., який вивів цей новий сорт груші, та незаконно видала йому авторське свідоцтво на

нього. На думку Джалая О., приймаючи рішення, Державна служба повинна була врахувати положення Міжнародної конвенції з охорони нових сортів рослин, згідно з яким термін «селекціонер» означає не лише особу, яка вивела чи винайшла та вдосконалила сорт, але й особу, яка є роботодавцем згаданої вище особи.

*Чи правомірні вимоги Джалая О.?*

*Хто за українським законодавством визнається селекціонером?*

*Які документи засвідчують: 1) особисті немайнові права інтелектуальної власності на сорт рослин? 2) майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин? 3) майнове право інтелектуальної власності на поширення сорту рослин?*

### **Задача 232.**

Подружжя Петрусевичів вирішило придбати квартиру в новобудові. Вони звернулися до будівельної компанії «Будновасервіс» щодо укладення договору про пайову участь у будівництві нового житлового будинку. Перед укладенням договору подружжя попросило показати їм документи, які б підтвердили платоспроможність будівельної компанії. Менеджер з продажу житла відмовив подружжю, пояснивши це тим, що така інформація стосується виробничої діяльності підприємства, а тому є комерційною таємницею. Однак він запевнив їх, що підприємство ефективно працює та є цілком платоспроможним.

*Яка інформація не може бути визнана комерційною таємницею?*

*Яким нормативно-правовим актом це врегульовано?*

*Чи правомірна відмова менеджера «Будновасервісу»?*

### **Задача 233.**

Майстер цеху Потапенко М., який остаточно готував всі необхідні для заяви матеріали при поданні заявки на раціоналізаторську пропозицію виключив зі складу його співавторів – технолога цеху Грачук Т., як таку, що відмовилася зробити розрахунки ефективності поданої пропозиції. Остання, переглянувши матеріали клопотання і пересвідчившись, що її розрахунки включені в опис раціоналізаторської пропозиції, звернулася у відділ раціоналізаторства і винахідництва про включення її до складу співавторів.

*Яким чином Грачук Т. може захистити свої права?*

*Надайте ґрунтовну консультацію по справі.*

## Тема 25. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

### Задача 234.

Четверо осіб: Земко П., Прокопів І., Дарчич О., Кривошея Ю. створили ТзОВ «Імідж», яке займається виготовленням одягу. В процесі діяльності товариства виникли такі запитання:

1) Кривошея Ю. хоче передати половину своєї частки майна своїй дружині і цікавиться, чи набуває вона в такому разі права та обов'язки, які належали йому як члену товариства в цій частці?

2) Покупцями товариства «Імідж» було заявлено ряд претензій щодо якості пошиву одягу. Земко П., який займається доставкою тканин вважає, що на нього не поширюються обов'язки товариства по випуску недоброякісного одягу і він не повинен нести відповідальність за цю ділянку роботи.

3) Прокопів І. хоче використати майно товариства (швацьку машину, нитки, тощо) для того, щоб у вільний час із належної йому тканини пошити додатково одяг та продати від свого імені.

4) Дарчич О. за своїми особистими зобов'язаннями повинен заплатити 20 тис грн. У зв'язку з недостатністю майна кредитори постановили питання про звернення стягнення на частку Дарчича О. в майні товариства. Але інші члени товариства вважають, що товариство не повинне відповідати по зобов'язаннях його учасників.

*Яким чином вирішити зазначені питання?*

*В чому полягають відмінності між зобов'язаннями односторонніми, двосторонніми і з множинністю осіб?*

*Розкрийте поняття часткових, солідарних і субсидіарних зобов'язань.*

*Чи зміниться рішення в тому випадку, коли вказані громадяни об'єдналися для спільної діяльності і при цьому не створили організацію з правами юридичної особи?*

*Надайте правову консультацію по ситуації.*

### Задача 235.

Граючи у дворі дому у футбол, неповнолітні розбили в магазині вікно вартістю 940 грн. Особи неповнолітніх були встановлені. Ними виявилися 13-річні учні Олег Приходько, Микола Савич, Сергій Оріховський і Петро Рак. Магазин пред'явив до суду позов про стягнення збитків із батьків неповнолітніх.

*Скільки осіб виступають на боці кредитора та скільки на боці боржника?*

*Яке в цьому випадку зобов'язання: часткове чи солідарне?*

*Що є підставою виникнення зобов'язання?*

*Надайте правову консультацію по ситуації.*

### **Задача 236.**

Бажанський Ю., повертаючи частину боргу Омельченку С., повідомив його, що суму, яка залишилася, він може отримати з Яремчука П., який є його боржником. Щоб підтвердити це, Бажанський Ю. передав Омельченку С. розписку Яремчука П., в якій той визнає себе боржником Бажанського Ю.. Омельченко С. відмовився від розписки і заявив, що він вимагає повернення суми, яка залишалася, особисто його боржником – Бажанським Ю.

*Як здійснюється уступка вимог і перевід боргу?*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

*Надайте правову консультацію по ситуації.*

### **Задача 237.**

Р. та неповнолітній С. (17 років) були засуджені за необережне заподіяння тяжкого тілесного ушкодження, нанесеного фізичній особі – підприємцю Я., який у зв'язку з цим потрапив до лікарні. Прокурор у цивільному позові просив стягнути із засуджених осіб витрати на лікування потерпілого у дохід держави.

*Сформулюйте підстави виникнення зобов'язань.*

*Дайте визначення зобов'язання.*

*Чи правильно поступив прокурор?*

*Вирішіть ситуацію з посиланням на чинне законодавство.*

### **Задача 238.**

Мазур О. пообіцяв подарувати своєму онуку автомобіль на його вибір вартістю не більше 9 тис. доларів після успішного закінчення навчання в університеті, в підтвердження чого дав письмове зобов'язання. Через рік Мазур О. помер. Після закінчення університету онук звернувся до єдиного спадкоємця Мазура О, вказаного у заповіті, з вимогою подарувати йому автомобіль або виплатити його вартість у гривнях. Отримавши відмову, онук звернувся до суду.

*Зробіть правовий аналіз ситуації.*

*Вирішіть спір.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 239.**

Директор автозаводу доручив робітнику – наладчику Власову Т. відремонтувати машину для обробки металу.

*Чи виникло зобов'язання?*

*Як змінилася б ситуація, якби Власов не був робітником заводу?*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 240.**

На прохання свого товариша Кирилюка Ю. Іванишин М. погодився перевезти на належному йому автомобілі куплений Кирилюком Ю. телевізор «Самсунг». Дорогою Іванишин М. не впорався з керуванням, і автомобіль перекинувся. Водій та пасажир не постраждали, а телевізор, який знаходився у багажнику, виявився знищеним. Кирилюк Ю. вимагав від Іванишина М. відшкодувати вартість розбитого телевізора. Іванишин М. заперечував проти цього, оскільки, на його думку, він хотів допомогти Кирилюку Ю. Договору вони не уклали, грошей за перевезення телевізора він не отримував, а тому і жодних зобов'язань між ними не виникало. Крім того, у результаті аварії зазнав збитків не тільки Кирилюк Ю., але і він, Іванишин М., оскільки на ремонт автомобіля йому доведеться потратити суму, значно більшу, ніж вартість телевізора.

*Хто правий у цій суперечці?*

*Чи виникло у такому випадку цивільно-правове зобов'язання?*

*Відповідь обґрунтуйте.*

*Надайте правову консультацію по ситуації.*

### **Задача 241.**

Майстерня по виготовленню і ремонту меблів уклала договір з клубом про ремонт п'яти крісел, які були власністю клубу. Крісла були вивезені до майстерні і відремонтовані достроково, за п'ять днів до закінчення застереженого у договорі строку. Адміністрації клубу повідомили про виконання замовлення, але крісла не забрали. Через 10 днів в майстерні виникла пожежа, в результаті якої частина майна була пошкоджена, в тому числі повністю згоріли крісла. Адміністрація клубу зажадала виготовити нові крісла, оскільки такі



можливості майстерня мала. Але дирекція майстерні, не заперечуючи загибель крісел у результаті пожежі, заново виготовити їх відмовилась. Свою відмову вона мотивувала неможливістю виконати зобов'язання: замовлення було прийнято на ремонт крісел, а не на виготовлення. Крім того, замовник (клуб) не вивіз своєчасно уже відремонтовані крісла.

*Розгляньте доводи сторін.*

*Як повинна бути вирішена ця суперечка?*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 242.**

Бойченко А. уклав договір позики з Вавриком Ю., за яким Бойченко А. позичив 70 тис.грн Ваврику Ю. терміном на 3 роки. Через 1 рік Ваврик Ю. поїхав у США і залишився там на постійне місце проживання. Коли термін договору спливав, Ваврик Ю. звернувся із проханням до Бойченка А. щоби повернути йому борг у іноземній валюті (долари США). Бойченко А. відмовився і вимагав повернути йому кошти у гривні.

*Зробіть правовий аналіз ситуації.*

*Вирішіть справу.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 243.**

Туристична компанія «Глобус» купила для свого центрального офісу два комп'ютера в магазині «Фаргус» і дві тумби під комп'ютери в меблевому магазині «Інтер'єр». Доставити куплені речі з магазину в офіс компанії на службовому автомобілі ВАЗ-2107 було доручено начальнику адміністративно-господарської частини Макарову П. і водію Борисенко А. На зворотному шляху водій Борисенко А. не справився з керуванням автомобіля, у результаті чого відбулося зіткнення з автомобілем «Volvo», що належить на праві приватної власності Клімову С.. У результаті зіткнення істотно постраждали обидва автомобілі, комп'ютери були зіпсовані, а Макаров П. одержав тілесні ушкодження і згодом був визнаний особою з інвалідністю 2-ї групи.

*Зробіть правовий аналіз ситуації.*

*Скільки виникло зобов'язань?*

*Що є підставами їх виникнення?*

*Визначите суб'єктів (кредитора і боржника) і зміст кожного з зобов'язань.*

*Надайте правову консультацію по ситуації.*

## **Тема 26. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ**

### **Задача 244.**

Гриценко О. позичив у Рудика Ю. 10 тис. грн. строком на один рік, але в установленний строк грошей не повернув. Через шість місяців після настання строку виконання договору Рудик Ю. звернувся з позовом до суду про стягнення з Гриценка О. 10 тис. грн. та 3 % річних за час прострочення. Гриценко О. не заперечував проти сплати боргу, але відмовився від сплати процентів. Він пояснив, що кредитор сам винен у тому, що в строк, визначений договором, не забрав у нього гроші. Гроші лежали у нього (Гриценка О.) вдома, і всі члени сім'ї були попереджені про те, що прийде Рудик Ю., і йому потрібно віддати гроші.

*Вирішіть справу.*

*Які були б наслідки зміни місця проживання Рудика?*

*Надайте правову консультацію по ситуації.*

### **Задача 245.**

ТзОВ «Контакт» звернулося в суд з позовом до ТзОВ «Північ» про стягнення оплати за поставлену продукцію та неустойки за прострочення виконання грошового зобов'язання. У позові позивач зазначив, що між ним та відповідачем був укладений договір поставки металу, відповідно до якого ТзОВ «Північ» було поставлено металопрокату на загальну суму 150 тис. грн. Відповідач не розрахувався у передбачені договором строки. ТзОВ «Контакт» просить суд стягнути з ТзОВ «Північ» вартість поставленого металопрокату та неустойку в розмірі подвійної облікової ставки НБУ за кожний день прострочення на підставі Закону України «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань». ТзОВ «Північ» проти позову заперечує і зазначає, що в договорі поставки сторони не передбачили неустойку за несвоєчасну оплату.

*Зробіть правовий аналіз ситуації.*

*Вирішіть спір.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 246.**

До суду звернувся Петров Р. з позовною заявою до Іванової М. з вимогою стягнути з неї подвійну суму переданого завдатку. Із матеріалів справи вбачається, що 1 липня 2022 р. позивач та відповідачка уклали письмову договір, відповідно до якого відповідачка в термін до 1 жовтня 2022 р. зобов'язана була прийняти спадщину (жилий будинок), що залишилася після її батька, оформити всі необхідні документи на будинок та не пізніше вказаного в договорі терміну продати вказаний будинок позивачу. Після підписання договору позивач передав відповідачці суму у розмірі 80 тис. грн., що було оформлено розпискою у присутності свідків. У розписці зазначалося, що Іванова М. отримала вказану суму як завдаток за будинок, який згодом буде нею проданий. Загальна вартість будинку була встановлена у розмірі 200 тис. грн. Проте договір купівлі-продажу будинку так і не був укладений, у зв'язку з чим Петров Р. звернувся до суду з вимогою стягнути з відповідачки подвійну суму завдатку.

*Зробіть правовий аналіз ситуації.*

*Вирішіть справу.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 247.**

Петренко П., відряджений для роботи в експедиції в невеличке південне містечко, домовився з власницею будинку, розташованого поблизу від місця перебування експедиції, про те, що протягом трьох місяців роботи експедиції в її будинку буде мешкати сім'я Петренка П.: дружина і малолітній син. Плату за житло Петренко П. сплатив відразу ж, про що власниця будинку видала розписку. Через декілька днів приїхала сім'я Петренка П., але жінка відмовилася від надання їм житла, повідомивши їх про те, що вона очікує приїзду онука. Отриману за розпискою суму вона повернула Петренку П.. Проте Петренко П. став вимагати повернення отриманої суми в подвійному розмірі, оскільки вона була передана як завдаток. Крім того, він потребував відшкодування витрат, пов'язаних із приїздом сім'ї. Не отримавши необхідної суми, Петренко П. звернувся до суду.

*Зробіть правовий аналіз ситуації.*

*Яке рішення має винести суд?*

*У чому полягає відмінність завдатку від авансу?*

*Обґрунтуйте свої рішення по даній справі.*

### **Задача 248.**

Кусик В. уклав у письмовій формі договір про завдаток із Федорчуком М. У якості завдатку було передано Федорчуку М. відеомагнітофон. Між ними було укладено договір купівлі – продажу меблевого гарнітуру. На другий день після передачі відеомагнітофона через несправність водопроводу кімнату, де перебував відеомагнітофон, залило водою і він вийшов з ладу, ремонту не підлягав. Роздратований цим фактом Федорчук М. відмовився продати меблевий гарнітур Кусику В. Тоді Кусик В. виставив вимогу сплатити йому суму подвійної вартості відеомагнітофона і все таки продати меблевий гарнітур. Федорчук М. погодився повернути зіпсований відеомагнітофон і додатково сплатити суму його вартості.

*Проаналізуйте ситуацію.*

*Вирішіть питання по суті.*

*Надайте правову консультацію стороанм.*

### **Задача 249.**

Кирилов В. домовився із Хавронюком Ю. про купівлю в нього велосипеда за 4 тис. грн. У якості завдатку Хавронюк Ю. одразу отримав 1 тис. грн. Через 2 дні згідно домовленості покупець мав принести решту суми, але за день до цього він придбав такий самий велосипед за 3 тис. 500 грн. в іншого продавця.

*Хто правий у цій ситуації?*

*Вирішіть питання по суті.*

*Надайте правову консультацію стороанм*

### **Задача 250.**

Таранов К. взяв кредит у банку «Атлант» у розмірі 50 тис. грн. строком на один рік. Через місяць після того, як було взято кредит, позичальник загинув в автомобільній катастрофі. Кредит був забезпечений поручителем Володимировим М.. За померлим майно успадкував його син, схильний до пияцтва. Він швидко розтратив спадкове майно і не зміг повернути кредит, взятий його батьком. Тоді кредитор звернувся з вимогою про повернення кредиту до поручителя Володимирова М., який навідріз відмовився виконати обов'язок поручителя, оскільки вважав, що порука припинилася із смертю особи, зобов'язання якої було забезпечено порукою, оскільки борг перейшов до іншої особи.

*Чи можна погодитися із таким твердженням Володимирова?*

*Свою відповідь обґрунтуйте.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 251.**

Конова С. уклала договір позики із Терешко Ю. на суму 10 тис. грн. У день настання строку виконання боржником зобов'язання Терешко Ю. попросив відстрочити виконання у зв'язку з відсутністю у нього коштів. Конова С. згадавши про те, що через тиждень Терешко Ю. буде святкувати свій День народження сказала: «Вважай ці 10 тис.грн. моїм подарунком на день народження». Терешко Ю, не заперечував. Але через місяць після святкування дня народження Конова С. почала витребувати від Терешка Ю. борг.

*Проведіть юридичний аналіз ситуації.*

*Надайте юридичну консультацію сторонам.*

## **Тема 27. ПРИПИНЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ**

### **Задача 252.**

На прохання Сомова М. Лисько В. вирішив перевезти на власному автомобілі кухонний гарнітур Сомова М. По дорозі від магазину до будинку Сомова М. Лисько В. порушив правила дорожнього руху і автомобіль перекинувся. Водій і пасажир не постраждали, але кухонний гарнітур виявився повністю втраченим. Сомов М. вимагає від Лиська В. відшкодувати йому вартість кухонного гарнітуру. Лисько В. заперечує проти цього, оскільки, на його думку, він лише хотів надати Сомову М. товариську допомогу. Договору вони не уклали, грошей він за перевезення не отримав. У результаті ДТП поніс збитки не тільки Сомов М, але і він, Лисько В., оскільки на ремонт автомобіля йому необхідно витратити значно більшу суму, ніж вартість кухонного гарнітуру.

*Хто правий в цьому спорі?*

*Обґрунтуйте відповідь.*

*Надайте консультацію сторонам.*

### **Задача 253.**

Грачов П. домовився із Баловим І. про те, що він відремонтує кухню у квартирі Балова І. протягом 5-ти днів. Балов І. звільнив кухню від меблів і підготував приміщення для ремонту. Однак Грачов П., отримавши більш вигідне замовлення, до ремонту кухні у

вказаний строк не приступив. Зустрівши Балова І., Грачов П. пояснив йому ситуацію, яка склалася і запропонував йому забрати у нього безоплатно підготовлену для ремонту фарбу, лак, плитку і раковину для миття посуду, вважаючи після цього їх відносини за договором підряду такими, що припинились. Балов І. забрав все запропоноване Грачовим П.. Але через деякий час, не знайшовши підрядчика, вимагав від Грачова П. виконання підрядних робіт за обумовлену попередньо винагороду. Грачов П. вимоги відхилив, припускаючи, що вони домовились про припинення договору і що він передав Белову І. у вигляді відступного перераховані матеріали.

*Зробіть правовий аналіз зазначених у ситуації фактів.*

*Хто правий у даній ситуації?*

*Проведіть правовий аналіз ситуації та надайте консультації сторонам.*

#### **Задача 254.**

Будівельник Маліков С. прийняв на себе зобов'язання протягом року побудувати будинок Скрябіну Т. Виконавши половину роботи, виконроб Маліков С. помер. Син виконроба, будучи його спадкоємцем, зажадав від Скрябіна Т. сплатити вартість виконаної Маліковим С. частини роботи. Скрябін Т. відмовився задовольнити вимогу, посилаючись на незавершеність роботи. Син виконроба для вирішення спору звернувся до суду.

*Зробіть правовий аналіз зазначених у ситуації фактів.*

*Яке рішення повинен винести районний суд?*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

#### **Задача 255.**

Підприємець Комаров М. за договором оренди з магазином «Спорттовари» використовував вільне складське приміщення для зберігання будівельних матеріалів. Оскільки з вини партнерів Комарова М. поставка будівельних матеріалів за останні три місяці не проводилася, складське приміщення не використовувалося, Комаров М. за цей період сплачував щомісячно лише 1/3 обумовленої орендної плати. Магазин звернувся в господарський суд з вимогою розірвати договір і відшкодувати понесені збитки в тому числі – упущену вигоду.

*Дайте правовий аналіз ситуації.*

*Вирішіть ситуацію по суті.*

*Надайте правову консультацію по задачі.*

### **Задача 256.**

Між КСП «Зоря» та приватним підприємством «Гайворон» 22 червня 2022 року було укладено безстроковий договір оренди складського приміщення загальною площею 82 м<sup>2</sup>. У 2023 році КСП «Зоря» було реорганізоване. В порядку реорганізації за розподільчим балансом складське приміщення перейшло до фермера Яценюка А.. Яценюк А. звернувся до ПП «Гайворон» з вимогою про визнання договору оренди недійсним та звільнення приміщення. Останнє відмовилося виконати вимоги Яценюка А., оскільки добросовісно дотримувалося всіх умов договору.

*Проаналізуйте ситуацію та вирішіть спір.*

*Чи був укладений договір?*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 257.**

АТП «Арістон» уклало з ТзОВ «Салют» договір оренди павільйону технологічного обладнання. Строк дії договору починався 1 травня 2020 року. Товариство (орендар) регулярно сплачувало орендну плату, справно виконувало усі інші умови договору. Листом від 20 лютого 2022 року АТП повідомило наймача про те, що воно «відмовляє йому в оренді павільйону», об'єкт (павільйон технологічного обладнання) передається в оренду кооперативу «Зоря», з яким уже укладено договір оренди і вимагало до 1 березня звільнити його. ТзОВ «Салют» звернулося з заявою до суду про визнання договору оренди між АТП і кооперативом «Зоря» недійсним.

*Чи зміниться вирішення, якщо ТзОВ відмовилося звільнити павільйон?*

*АТП звернулося з заявою в суд у якій просило розірвати договір.*

*Дайте правовий аналіз запропонованих ситуацій.*

*Вирішіть спір.*

*Надайте правову консультацію по задачі.*

## **Тема 28. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ**

### **Задача 258.**

Заготівельна організація відправила річковим транспортом на адресу бази «Оптова торгівля» цибулю. Вантаж прибув до місця призначення з запізненням. Оскільки в період перевезення вантажу

були заморозки, цибуля частково підмерзла і згнила. Вантажодержувач звернувся з позовом до перевізника та вантажовідправника, в якому просив стягнути з перевізника штраф за прострочення доставки вантажу, а також стягнути з перевізника та вантажовідправника вартість гнилої цибулі. Перевізник не заперечував проти сплати штрафу за прострочення доставки вантажу, однак позов у частині стягнення вартості гнилої цибулі не визнав, посилаючись на те, що порча вантажу – це наслідок його природних якостей. Крім того, перевізник стверджував, що, якщо він сплачує штраф за прострочення доставки вантажу, то сплачувати збитки він не повинен.

*Дайте правовий аналіз запропонованих ситуацій.*

*Вирішіть справу.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 259.**

Швейне об'єднання «Модель» відповідно до договору поставки повинно було поставити в 3 кварталі 2022 р. універмагу жіночі та чоловічі костюми, всього на суму 300 тис. гривень. Жіночих костюмів повинно бути поставлено на 100 тис. грн., чоловічих – на 200 тис. грн. Однак постачальник поставив жіночих костюмів на 90 тис. грн., а чоловічих – на 210 тис. грн. Універмаг відмовився приймати продукцію, яка поставлена понад встановлену договором кількість і прийняв її на відповідальне зберігання. Не одержавши відповіді на претензію, універмаг звернувся до господарського суду з позовом, в якому просив стягнути з постачальника неустойку за порушення асортименту поставлених товарів, збитки в сумі 20 тис. грн, які є наслідком порушення умов договору. Постачальник у своєму відгуку вказав, що він не повинен нести відповідальність, оскільки товар був поставлений в строк і на суму, яка обумовлена договором. Вини його в порушенні асортименту немає, тому що він не одержав від свого поставника достатньої кількості фурнітури, необхідної для пошиття жіночих костюмів.

*Вирішіть справу.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 260.**

Згідно договору із рестораном «Базилік» фірма «Аморе» зобов'язувалась поставляти ресторану щоденно 180 кг високоякісної риби. Фірмі належав лише один траулер, який в останньому рейсі



отримав серйозні пошкодження і був поставлений на ремонт. У зв'язку з тим, що фірма не мала можливості поставити наступну партію риби, вона повідомила дирекцію ресторану про припинення договору. Дирекція ресторану припускала, що ремонт судна, яке пошкоджене до того ж з вини команди, не може бути підставою для припинення договору, оскільки фірма може взяти аналогічний траулер в оренду.

*Вирішіть спір.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 261.**

Кравченко С. позичив у Дмитрука О. 20 тис.грн строком на 6 місяців, але в установлений строк грошей не повернув. Через чотири місяці після настання строку виконання договору Дмитрук О. звернувся з позовом до суду про стягнення з Кравченка С. 20 тис. грн та 3% річних за час прострочення. Кравченко С. не заперечував проти сплати боргу, однак відмовився сплачувати відсотки. Він пояснив, що кредитор сам винен у тому, що в строк, визначений договором, не забрав у нього кошти. Гроші лежали у Кравченка С. вдома і всі члени сім'ї були попереджені, що Дмитрук О. має прийти і забрати ці гроші.

*Вирішіть справу.*

*Які будуть наслідки, якщо Дмитрук О. змінить місце проживання?*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 262.**

Приватне підприємство «Все для дому» уклало договір з Сташевською В. про ремонт її квартири. Частину матеріалів для ремонту (шпалери) придбала Сташевська В., інші матеріали надало підприємство. Всі ці матеріали працівники склали в лоджії квартири Сташевської В.. В квартирі ніхто не залишився, а вночі внаслідок сильної грози в лоджію попала вода, внаслідок чого шпалери, крейда і суха фарба стали непридатними для використання. Сташевська В. звернулася до підприємства з вимогою про відшкодування вартості шпалер. Підприємство відмовило їй в цьому і в свою чергу почало вимагати від Сташевської В. відшкодування вартості крейди та фарби.

*Проаналізуйте обставини ситуації.*

*Як вирішити справу?*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 263.**

ПрАТ «Промінь» уклало договір підряду з ТзОВ «Бескид» під забезпечення порукою ТзОВ «Меридіан». Оскільки протягом встановленого в договорі строку не було виконано навіть половини обумовлених робіт, ПрАТ «Промінь» направив ТзОВ «Бескид» повідомлення про відмову від договору в односторонньому порядку з моменту отримання повідомлення. ТзОВ «Бескид» погодився. Через місяць ПрАТ «Промінь» звернулося з позовом до ТзОВ «Бескид» та ТзОВ «Меридіан» про відшкодування збитків, завданих прострочкою виконання зобов'язань за договором підряду.

*Проаналізуйте обставини ситуації.*

*Вирішіть спір.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

## **Тема 29. ДОГОВІР У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ**

### **Задача 264.**

Ратнюк П. передав належний йому комп'ютер для зберігання своєму товаришу Косюк І. на період відпустки. Повернувшись із відпустки, Ратнюк П. прийшов до Косюка І. за комп'ютером. При його перевірці виявилось, що вся інформація, записана на жорсткому диску комп'ютера, втрачена. Косюк І. розповів Ратнюку П., що він декілька разів грав у комп'ютерну гру DOOM, записану власником комп'ютера. Ратнюк П. вимагав відшкодувати йому понесену реальну шкоду, а також упущену вигоду, пов'язану із неможливістю користуватись втраченою комерційною інформацією. Косюк І. відмовився зробити це і запропонував, в свою чергу, заплатити йому винагороду за зберігання речі у розмірі 10% її ринкової вартості. Ратнюк П. не погодився із пропозицією Косюка І., вважаючи, що вони не уклали договору зберігання, а Косюк І. просто надав йому дружню послугу, плата за яку не встановлюється. Не прийшовши до згоди, сторони звернулись за консультацією до адвоката.

*Яку консультацію необхідно надати адвокату?*

*Чи можна вважати згоду між Ратниковим та Колосовим цивільно-правовим договором?*

*Як розуміти від платність у договорі?*

*Яким чином визначається ціна в договорі?*

### **Задача 265.**

Теслюк О. уклав із Петлюком А. у простій письмовій формі договір купівлі-продажу квартири. У договорі було встановлено. Що основний договір купівлі-продажу буде підписаний сторонами не пізніше 31 грудня поточного року, а також містилась тверда ціна квартири, виражена у доларах США. В обумовлений строк Теслюк О. відмовився продати квартиру Петлюку А. на погоджених умовах, оскільки ціни на ринку нерухомості суттєво піднялись, і він отримав значно вигіднішу пропозицію. Петлюк А. звернувся до суду із вимогою про примусове зобов'язання Теслюк О. укласти договір купівлі-продажу квартири.

*Проаналізуйте обставини ситуації.*

*Яке рішення повинен винести у даній справі суд?*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 266.**

Бахтук О. запропонував своєму знайомому Артишуку Т. придбати в нього картину відомого майстра. Артишук Т. наступного ж дня відправив по факсу відповідь, у якій була його згода придбати картину із вказівкою ціни покупки. Через п'ять днів Бахтук О. повідомив Артишуку Т., що готовий продати йому картину за ціною на 25% більшою, ніж ціна, що була запропонована Артишуку Т.. Артишук Т. не погодився з цим, відмітивши, що, на його думку, договір між ними вже був укладений на умовах, які містились в його факсимільному повідомленні, яке повинне вважатись акцептом.

*Проаналізуйте обставини ситуації.*

*Дайте визначення акцепту та оферти.*

*Чиї дії в даному випадку можна розглядати як оферту або акцепт?*

*Чи був укладений договір?*

*Вирішіть ситуацію та надайте консультацію.*

### **Задача 267.**

Постачальник та покупець уклали договір поставки металопродукції. Ціна в договорі не була визначена. Строк поставки – через три місяці після укладення договору. Коли підійшов строк поставки продукції, ціна на неї у зв'язку із зміною кон'юнктури ринку виросла удвічі. Постачальник вимагає оплати продукції за

ціною, яка існує на день поставки. Покупець погоджується оплатити продукцію за ціною, яка існувала на момент укладення договору.

*Проаналізуйте обставини ситуації.*

*Вирішіть справу.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 268.**

ТзОВ «Альфа» користувалося приміщенням, яке належало ТзОВ «Вега». Відносини між ними не були оформлені договором. Через чотири місяці ТзОВ «Вега» надіслало ТзОВ «Альфа» проект договору оренди, в якому визначався строк оренди з моменту фактичного використання орендарем приміщення. Юрист ТзОВ «Альфа» не погодився з такою умовою, зазначивши, що положення договору не можуть застосовуватися до відносин, які виникли до моменту його укладення.

*Чи правильну консультацію надав юрист ТзОВ «Альфа»?*

*Наведіть приклади можливого розірвання договору з різноманітних підстав для цього на основі положень чинного законодавства, наукової доктрини та судової практики.*

### **Задача 269.**

Стасюк П. уклав договір найму житла з Матвієнко А. Матвієнко А. здав Стасюку П. одну кімнату в двокімнатній квартирі, яка належала йому на праві приватної власності. Договір був укладений на п'ять років. Після закінчення строку договору Матвієнко А. запропонував Стасюку П. звільнити кімнату. Стасюк П. відмовився зробити це, посилаючись на те, що він довгий час вже проживав у цій кімнаті і Матвієнко А. немає права виселити його, крім того, він зробив косметичний ремонт кімнати і витратив на це велику суму грошей. Матвієнко А. звернувся до суду з позовом про виселення Стасюка П..

*Проаналізуйте обставини ситуації.*

*Яке рішення повинен прийняти суд?*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 270.**

Власюк С. була власником приватного магазину «Магнолія», який працював цілодобово, і в якому вона сама інколи торгувала. Біля 20 години до неї в магазин завітала Курилюк О., щоб купити мінеральної води, якої вона хотіла випити у зв'язку з тим, що її

шлунок погано перетравлював м'ясо, яким вона повечеряла. Інших магазинів, які б працювали у таку пізню годину поблизу не було. Власюк С. і Курилюк О. були між собою в дуже неприязних стосунках і тому друга ніколи не купувала товар у першої. Коли на цей раз Курилюк О. попросила Власюк С. продати їй пляшку мінеральної води, то отримала грубу відмову. Курилюк О. вважала, що порушені її права як покупця, а Власюк С. вважала, що вона поступила згідно законодавства, оскільки цивільні відносини засновані на вільному волевиявленні.

*Проаналізуйте обставини ситуації.*

*Хто правий у цій ситуації?*

*Свою відповідь обґрунтуйте.*

### **Задача 271.**

Тарасюк Т. прочитав в газеті оголошення про те, що Величко С. продає старовинний меблевий гарнітур, причому недорого. Зателефонувавши їй, він домовився, що наступного дня прийде оглянути меблі. Але коли у визначений час Тарасюк Т. завітав до Величко С., меблевий гарнітур уже було продано. Тарасюк Т. поставив вимогу перед Величко С. відшкодувати йому завдані збитки і моральну шкоду. Величко С. вважає, що ці вимоги є безпідставними.

*А як вважаєте ви?*

*Свою відповідь обґрунтуйте.*

*Надайте правову консультацію сторонам.*

### **Задача 272.**

Вовк І., Совсюк М. та Зозуля Р. домовились про купівлю п'яти лотерейних квитків, причому на який би із них не випав виграш, він повинен бути поділений між ними в рівних частинах. Вони склали про це письмовий договір, підписали його і передали Вовку І. Перевіряючи придбаних п'ять квитків, Зозуля Р. виявив, що на один з них випав виграш, автомобіль «Тойота». Дізнавшись про це, Вовк І. і Совсюк М. поставили вимогу перед Зозулею Р., щоб він замість автомобіля одержав по квитку гроші і поділив між ними. Але Зозуля Р. зробив навпаки – одержав «Тойота». Вовк І. і Совсюк М. звернулись до суду з позовом до Зозулі Р. з вимогою поділу виграшу.

В зустрічному позові Зозуля Р. зазначив: по-перше, громадяни не можуть укладати правочини відносно цінних паперів; по-друге,

правочин щодо поділу виграшу не передбачений законом, а тому він немає юридичної сили.

*Проаналізуйте обставини ситуації.*

*Чи підлягає позов задоволенню?*

*Обґрунтуйте вирішення зазначеної ситуації.*

## ПРАКТИКА ВЕРХОВНОГО СУДУ

**Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 11 грудня 2023 року (справа № 463/13099/21)**

*Вимоги про оспорювання акта та постанови про передачу майна стягувачу в рахунок погашення боргу є спором про право цивільне, пов'язані, зокрема, з належністю майна особі, незалежно від того, хто оспорує такі акти та постанови (боржник чи інша заінтересована особа), тому вирішення таких спорів здійснюється судами цивільної юрисдикції. Права та інтереси співвласника у спільній частковій власності на рухому неподільну річ мають захищатися шляхом виплати компенсації від іншого недобросовісного співвласника – боржника, який не повідомив виконавця та/або кредитора (стягувача) про наявність правового режиму спільної часткової власності на відповідну рухому неподільну річ, і на неї відбулося звернення стягнення (продаж на торгах, передача стягувачу)*

11 грудня 2023 року Верховний Суд у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу у справі про визнання дій протиправними та скасування постанов і актів про передачу майна стягувачу в рахунок погашення боргу.

Переглядаючи справу, Верховний Суд звернув увагу на таке. У разі неможливості виділу в натурі частки із спільного майна або заперечення інших співвласників проти такого виділу, кредитор має право вимагати продажу боржником своєї частки у праві спільної часткової власності з направленням суми виторгу на погашення боргу. У разі відмови боржника від продажу своєї частки у праві спільної часткової власності або відмови інших співвласників від придбання частки боржника кредитор має право вимагати продажу цієї частки з публічних торгів або переведення на нього прав та обов'язків співвласника-боржника, з проведенням відповідного перерахунку (частина друга статті 366 ЦК України).

Вимоги про оспорювання акта та постанови про передачу майна стягувачу у рахунок погашення боргу є спором про право цивільне, пов'язані, зокрема з належністю майна особі, незалежно від того, хто оспорує такі акти та постанови (боржник чи інша заінтересована особа). Вирішення таких спорів здійснюється судами цивільної

юрисдикції. Критерієм віднесення речей до рухомих визначається можливість їх вільного переміщення у просторі. Автомобіль є рухомою річчю. За критерієм подільності автомобіль є неподільною річчю, тобто такою, яку не можна поділити без втрати її цільового призначення.

Законодавець в ЦК України, як основному регуляторі приватних відносин, передбачив у частині другій статті 366 ЦК України механізм звернення стягнення на частку в праві спільної часткової власності на неподільну річ. Очевидно, що такий механізм може бути реалізованим у тому разі, якщо боржник у виконавчому провадженні (співвласник рухомої неподільної речі), з урахуванням вимог доброї совісті, повідомив виконавця та/або кредитора (стягувача) про наявність правового режиму спільної часткової власності на рухому неподільну річ.

У разі якщо боржник не повідомив виконавця та/або кредитора (стягувача) про правовий режим спільної часткової власності на рухому неподільну річ і відбулося звернення стягнення на рухому неподільну річ (продаж на торгах, передача стягувачу), то права та інтереси іншого співвласника (-ів), який (які) не є боржником (-ами), у спільній частковій власності на рухому неподільну річ мають захищатися шляхом виплати компенсації від недобросовісного співвласника, який не повідомив виконавця та/або кредитора (стягувача) про наявність правового режиму спільної часткової власності на рухому неподільну річ.

Повний текст постанови Верховного Суду за посиланням : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115750121>.

### **Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 11 грудня 2023 року (справа № 504/4099/16-ц)**

*З метою захисту свого особистого немайнового права, у тому числі права на ділову репутацію, юридична особа може звернутися до суду із заявою про встановлення факту недостовірності інформації в порядку окремого провадження на підставі абзацу 3 частини четвертої статті 277 ЦК України, якщо особа, яка поширила недостовірну інформацію, достовірно невідома. У такому випадку абзац 3 частини четвертої статті 277 ЦК України потрібно тлумачити в контексті змісту частини першої статті 91 ЦК України та частини першої статті 94 ЦК України*



11 грудня 2023 року Верховний Суд у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу про встановлення факту недостовірності інформації.

Передаючи справу на розгляд Об'єднаної палати, колегія суддів Касаційного цивільного суду зауважила, що у практиці Верховного Суду сформувалося два підходи щодо застосування абзацу 3 частини четвертої статті 277 ЦК України, а саме, чи може юридична особа звертатися до суду із заявою про встановлення факту недостовірності цієї інформації та її спростування.

Об'єднана палата Касаційного цивільного суду зауважила, що якщо особа, яка поширила недостовірну інформацію, невідома, то фізична особа, право якої порушено, може звернутися до суду із заявою про встановлення факту недостовірності цієї інформації (абзац 3 частини четвертої статті 277 ЦК України).

Юридична особа здатна мати такі самі цивільні права та обов'язки (цивільну правоздатність), як і фізична особа, крім тих, які за своєю природою можуть належати лише людині (частина перша статті 91 ЦК України).

Юридична особа має право на ділову репутацію, і таке право по своїй суті не може належати тільки фізичній особі.

З метою захисту свого особистого немайнового права, в тому числі права на ділову репутацію, юридична особа може застосовувати як загальні способи захисту (глава 3 ЦК України), так і спеціальні способи захисту особистих немайнових прав, які передбачені у главі 20 ЦК України, зокрема вимагати спростування поширеної недостовірної інформації, дати відповідь на цю інформацію тощо.

З урахуванням принципу розумності абзац 3 частини четвертої статті 277 ЦК України потрібно тлумачити в контексті змісту частини першої статті 91 ЦК України та частини першої статті 94 ЦК України. Тобто оскільки юридична особа, хоча вона і є штучним утворенням, невидимим, невідчутним на дотик і таким, що існує лише у вимірі правової дійсності, має універсальну правоздатність, юридичній особі належить право на ділову репутацію, то для захисту цього права юридична особа може звернутися до суду в порядку окремого провадження із заявою про встановлення факту недостовірності цієї інформації, якщо особа, яка поширила недостовірну інформацію, невідома.

У цій справі аналіз постанови апеляційного суду свідчить, що єдиною підставою для відмови в задоволенні вказаної заяви апеляційний суд зазначив відсутність відомостей про власника вебсайту чи розповсюджувача (автора) відповідного матеріалу.

При цьому відсутність відомостей про особу, яка поширила недостовірну інформацію, саме і є підставою для розгляду заяви про встановлення факту недостовірності інформації в порядку окремого провадження за правилами, визначеними розділом IV ЦПК України. Якщо під час розгляду справи в порядку окремого провадження особа, яка поширила інформацію, щодо якої виник спір, стане відома, то суд залишає заяву без розгляду й роз'яснює заінтересованим особам, що вони мають право подати позов на загальних підставах.

Встановивши відсутність відомостей про власника вебсайту чи розповсюджувача (автора) відповідного матеріалу, апеляційний суд не надав оцінки оспорюваній інформації на предмет її достовірності, при цьому не з'ясувавши по суті, чи не є заінтересовані фізичні особи, яких заявник зазначив у заяві, власниками вебсайту або розповсюджувачами (авторами) відповідного матеріалу.

Повний текст постанови Верховного Суду за посиланням : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115750120>

### **Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 11 грудня 2023 року (справа № 752/5281/20)**

*Передавання власником у користування іншій особі транспортного засобу не вважається вибуттям транспортного засобу з володіння власника (особи, якій він передав майно в користування) поза його волю в розумінні положень пункту 3 частини першої статті 388 ЦК України. Власник речі (у цьому випадку – автомобіля) повинен нести ризик обрання контрагента, який може своєю недобросовісною поведінкою позбавити його права на витребування своєї речі. У такому разі власник може захистити своє право шляхом звернення з позовом про відшкодування збитків до особи, якій він передав річ у користування і володіння, оскільки спірне майно вибуло з його власності з його волі, а тому правовий механізм, передбачений статтею 388 ЦК України, застосуванню до спірних правовідносин не підлягає.*

11 грудня 2023 року Верховний Суд у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного

позовного провадження касаційну скаргу у справі про визнання дій незаконними, визнання правочинів недійсними та витребування майна із чужого незаконного володіння.

Виникнення права на витребування майна від добросовісного набувача на підставі частини першої статті 388 ЦК України залежить від того, у який спосіб майно вибуло з володіння. Однією з таких підстав є вибуття майна з володіння власника або особи, якій він передав майно у володіння, не з їхньої волі іншим шляхом.

Передання власником в користування іншій особі транспортного засобу не вважається вибуттям транспортного засобу з володіння власника (особи, якій він передав майно у користування) поза його волю в розумінні положень пункту 3 частини першої статті 388 ЦК України.

Власник речі (у цьому випадку автомобіля) повинен нести ризик обрання контрагента, який може своєю недобросовісною поведінкою позбавити його права на витребування своєї речі. У такому разі власник може захистити своє право шляхом звернення з позовом про відшкодування збитків до особи, якій він передав річ у користування і володіння, оскільки спірне майно вибуло з його власності з його волі, а тому правовий механізм, передбачений статтею 388 ЦК України, застосуванню до спірних правовідносин не підлягає.

Зважаючи на викладене, Верховний Суд у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду відступив від висновку щодо застосування положень статті 388 ЦК України, викладеного у постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 19 січня 2022 року у справі № 243/2282/20 (провадження № 61-14197св21).

З огляду на встановлені судами в цій справі обставини щодо добровільного передання позивачем належного йому автомобіля ОСОБА\_7 разом із ключами та свідоцтвом про державну реєстрацію транспортного засобу на підставі усної домовленості, а також з урахуванням особливостей правового режиму транспортного засобу як рухомого майна, Верховний Суд у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду вважає, що спірний автомобіль вибув із володіння ОСОБА\_1 з його волі, а тому не підлягає витребуванню у добросовісного набувача.

Повний текст постанови Верховного Суду за посиланням : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115859345>.

**Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 08 грудня 2023 року (справа № 372/3603/21)**

*Позовна вимога зобов'язати банк здійснити реструктуризацію заборгованості за кредитним договором спрямована на захист цивільного права споживача, тому обраний спосіб захисту є ефективним та забезпечує реальне поновлення / захист його порушеного права щодо реструктуризації наявного кредитного боргу. Пред'явлення окремої вимоги про визнання неправомірними дій банку щодо відмови в задоволенні заяви про здійснення реструктуризації кредитної заборгованості не є обов'язковим, оскільки суд незалежно від наявності такої вимоги повинен надати оцінку правомірності дій банку.*

06 грудня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу у справі про захист прав споживача та зобов'язання вчинити дії.

Відповідно до частини першої статті 17 Закону України «Про споживче кредитування» реструктуризація зобов'язань за договором про споживчий кредит – це зміна істотних умов договору про споживчий кредит, що здійснюється кредитором на договірних умовах із споживачем і впливає на умови та/або порядок повернення такого кредиту.

Абзацами 3, 7 підпункту 3 пункту 7 розділу IV «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про споживче кредитування» встановлено, що реструктуризація зобов'язань, передбачених договором, здійснюється за заявою, що подається кредитору позичальником (особою, до якої перейшли права та обов'язки позичальника) або його представником (за законом або за наявності довіреності на вчинення таких дій) особисто або надсилається рекомендованим листом з повідомленням про вручення протягом трьох місяців з дня набрання чинності цим пунктом, крім таких випадків: у разі наявності на день набрання чинності цим пунктом у суді відкритого провадження у справі, предметом спору в якій є права та обов'язки сторін за договором, щодо реструктуризації зобов'язань за яким подається заява, та/або права та обов'язки сторін за іпотечним договором, укладеним для забезпечення виконання передбачених цим договором зобов'язань, та/або договором між іпотекодавцем та іпотекодержателем про задоволення вимог

іпотекодержателя, та відсутності рішення суду, що набрало законної сили, заява про проведення реструктуризації може бути подана після спливу тримісячного строку з дня набрання чинності цим пунктом, але не пізніше двох місяців з дня набрання законної сили рішенням суду в такій справі.

У разі пропуску позичальником строків, зазначених у цьому підпункті, кредитор звільняється від обов'язку проведення реструктуризації зобов'язань за іпотечним кредитом на умовах, визначених цим пунктом.

Ураховуючи викладене, Верховний Суд зауважив, що обраний позивачем спосіб захисту є ефективним, оскільки заявлена ним вимога про зобов'язання банку реструктуризувати його заборгованість за кредитним договором спрямована на захист цивільного права, відповідає змісту порушеного права та характеру правопорушення (у разі його наявності) та в обраний ним спосіб забезпечить реальне поновлення/захист порушеного права позивача щодо реструктуризації наявного кредитного боргу.

Крім того, пред'явлення окремої вимоги про визнання дій банку щодо такої відмови неправомірними не є обов'язковим, оскільки суд під час розгляду цієї справи, незалежно від наявності відповідної вимоги, повинен надати оцінку правомірності дій банку щодо відмови у задоволенні заяви позивача про здійснення реструктуризації кредитної заборгованості.

Повний текст постанови Верховного Суду за посиланням : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115598548>.

### **Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 06 листопада 2023 року (справа № 707/2516/18)**

*Під час розгляду справ про поділ нерухомого майна в натурі не вимагається надання суду попередніх дозволів на виконання будівельних робіт, навіть у випадку, коли такий поділ вимагатиме переобладнання та перепланування з проведенням робіт, які передбачають втручання в несучі конструкції та/або інженерні системи загального користування.*

06 листопада 2023 року Верховний Суд у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу у справі про виділення в натурі частини домоволодіння.

Під час розгляду справи в суді першої інстанції було проведено судову будівельно-технічну експертизу, за результатами якої визначено три варіанти розподілу спірного домоволодіння, які передбачають перепланування та переобладнання у вигляді реконструкції систем електропостачання, водопостачання, водовідведення, демонтажу дверних блоків, перегородок, влаштування дверних прорізів та мурування стін.

Позивач звернувся до виконавчого комітету сільської ради із заявою про надання дозволу на переобладнання та перепланування будинку, однак отримав відмову через відсутність у виконавчого комітету таких повноважень.

Суд першої інстанції, рішення якого апеляційний суд залишив без змін, задовольнив позов про виділення в натурі частини домоволодіння. Суди врахували висновки судової будівельно-технічної експертизи і вказали на варіант розподілу, який відповідає найкращим інтересам сторін. При цьому суд зазначив, що оскільки спір вирішений у судовому порядку з урахуванням висновку експерта про технічну можливість перепланування і переобладнання спірного будинку, то відмова органу місцевого самоврядування в наданні згоди на такі роботи не має істотного значення для правильного вирішення спору.

Об'єднана палата Касаційного цивільного суду погодилася з такими висновками і вказала, що за змістом статті 152 ЖК України, якщо роботи з переобладнання та перепланування передбачають втручання в несучі конструкції та/або інженерні системи загального користування, то необхідно отримати відповідні документи на їх виконання до початку таких робіт.

Водночас у спорах про поділ нерухомого майна в натурі суд має встановити можливість поділу об'єкта нерухомості відповідно до вимог, передбачених будівельними нормами та правилами, відповідно до яких кожній зі сторін може бути виділено відокремлену частину будинку із самостійним виходом (квартиру), або в разі, коли є технічна можливість переобладнання будинку в ізольовані квартири.

З цією метою призначається судова будівельно-технічна експертиза, за результатами проведення якої суд розглядає найбільш оптимальний варіант поділу нерухомого об'єкта в натурі. Отримання дозволів на перепланування об'єкта нерухомості здійснюється власниками, якщо техніко-юридичними нормами встановлена вимога

щодо отримання дозвільних документів, у разі втручання в несучі конструкції та/або інженерні системи загального користування чи в інших випадках, передбачених будівельними нормами та правилами.

Наявність чи відсутність станом на час ухвалення судом відповідного рішення таких дозволів чи погоджень, необхідних для фактичного виконання робіт із поділу спірного майна, не має значення для суду, який ухвалює рішення про поділ, незалежно від того, чи є у сторін у справі проєктна документація з поділу, чи затверджена вона, чи отримали вони документи на право виконання відповідних будівельних робіт, а також незалежно від того, чи вимагається за законом у конкретному випадку розробка такої проєктної документації та отримання дозвільної документації.

Положення статті 152 ЖК України не стосуються вирішення питань технічної можливості поділу спірної нерухомості та визначення необхідності його здійснення. Тобто ця стаття не застосовується під час вирішення спору співвласників про поділ спільного майна або про виділ з нього частки.

Таким чином, суд не має підстав вимагати від позивача проходження дозвільної процедури за правилами статті 152 ЖК України до ухвалення судового рішення про поділ спірного нерухомого майна.

Повний текст постанови Верховного Суду за посиланням : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115031064>.

### **Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 08 грудня 2023 року (справа № 939/1280/22)**

*Ліцензійний договір, вчинений одним із співсуб'єктів прав на торговельну марку, вважається правомірним до моменту спростування презумпції правомірності правочину внаслідок визнання судом його недійсним. Оскільки в пункті 3 статті 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» по-іншому визначені правові наслідки відсутності договору між співсуб'єктами прав на торговельну марку і він суперечить статті 428 ЦК України, то з урахуванням правила про пріоритетність норм ЦК України над нормами інших законів застосуванню підлягає стаття 428 ЦК України.*

08 листопада 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у

порядку письмового провадження касаційну скаргу у справі про захист прав на знак для товарів та послуг.

Право інтелектуальної власності на певну торговельну марку може належати одночасно кільком фізичним та (або) юридичним особам (частина друга статті 493 ЦК України).

У главі 44 ЦК України законодавцем не визначено, як мають здійснюватися спільні права на торговельну марку. Як наслідок, слід застосовувати правила, передбачені в статті 428 ЦК України, згідно з якими за загальним правилом всі аспекти реалізації спільних прав на торговельну марку мають визначатися співсуб'єктами в договорі.

У разі якщо співсуб'єкти права на торговельну марку не вчинили договір, то законодавець передбачив, що спільні права на торговельну марку мають здійснюватися спільно (друге речення частини першої статті 428 ЦК України). Тобто всі питання, пов'язані зі здійсненням спільних прав на торговельну марку, їх суб'єкти мають вирішувати спільно (зокрема, хто та як буде використовувати торговельну марку, за яких умов видаватиметься ліцензія на використання, які правила вчинення договору про передання прав на торговельну марку, як розподілятимуться доходи від використання прав на торговельну марку).

Для вирішення того, яка норма підлягає застосуванню (стаття 428 ЦК України чи пункт 3 статті 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»), потрібно застосувати частину другу статті 4 ЦК України, яка закріплює пріоритет норм ЦК України над нормами інших законів. Оскільки у пункті 3 статті 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» по-іншому визначені правові наслідки відсутності договору між співсуб'єктами прав на торговельну марку і він суперечить статті 428 ЦК України, то з урахуванням правила про пріоритетність норм ЦК України над нормами інших законів застосуванню підлягає стаття 428 ЦК України.

Касаційний суд зауважив, що законодавець не передбачив норми, яка кваліфікує ліцензійний договір, вчинений одним із співсуб'єктів прав на торговельну марку, як нікчемний.

Тому з урахуванням презумпції правомірності правочину ліцензійний договір, вчинений одним із співсуб'єктів прав на торговельну марку, вважається правомірним до моменту спростування презумпції правомірності правочину внаслідок визнання судом його недійсним.



Повний текст постанови Верховного Суду за посиланням : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115680982>.

**Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 22 листопада 2023 року (справа № 712/5278/20)**

*У справі про встановлення порядку землекористування суд не повинен вирішувати будь-які вимоги, пов'язані з розпорядженням земельною ділянкою чи правом власності на неї. Встановлюючи порядок користування земельною ділянкою, суд має лише визначити умови, на яких співвласники домоволодіння її використовуватимуть, з метою забезпечення ефективної реалізації ними своїх прав щодо користування майном.*

22 листопада 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу у справі про встановлення порядку землекористування та відновлення межі землекористування між співвласниками домоволодіння.

Відповідно до частин першої – третьої статті 358 ЦК України право спільної часткової власності здійснюється співвласниками за їхньою згодою.

Співвласники можуть домовитися про порядок володіння та користування майном, що є їхньою спільною частковою власністю.

Кожен із співвласників має право на надання йому у володіння та користування тієї частини спільного майна в натурі, яка відповідає його частці у праві спільної часткової власності. У разі неможливості цього, він має право вимагати від інших співвласників, які володіють і користуються спільним майном, відповідної матеріальної компенсації.

Співвласник має право на виділ у натурі частки із майна, що є у спільній частковій власності (частина перша статті 364 ЦК України).

На відміну від виділу, у разі поділу майна (стаття 367 ЦК України) спільна часткова власність припиняється для всіх учасників.

Згідно з частиною першою статті 377 ЦК України до особи, яка набула право власності на житловий будинок (крім багатоквартирного), будівлю або споруду, переходить право власності, право користування на земельну ділянку, на якій вони розміщені, без зміни її цільового призначення в обсязі та на умовах, встановлених для попереднього землевласника (землекористувача).

Встановлюючи порядок користування земельною ділянкою співвласників, суд має лише визначити умови, на яких співвласники її використовуватимуть, з метою забезпечення ефективної реалізації ними своїх прав щодо користування майном. Будь-яких вимог, пов'язаних із розпорядженням земельною ділянкою чи правом власності на неї, суд у такій справі не має вирішувати.

Повний текст постанови Верховного Суду за посиланням : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115126913>.

**Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 23 листопада 2023 року (справа № 685/547/23)**

*Якщо строк користування орендованою земельною ділянкою сільськогосподарського призначення, у тому числі приватної власності, закінчився вже після введення воєнного стану, строк дії договору оренди вважається поновленим на один рік без волевиявлення сторін відповідних договорів і без внесення відомостей про поновлення договору до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, що відповідає пункту 27 розділу X «Перехідні положення» ЗК України, який має зворотну дію в часі та повинен застосовуватися із 24 лютого 2022 року.*

23 листопада 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу у справі про визнання укладеною додаткової угоди до договору оренди землі.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» від 24 березня 2022 року № 2145-ІХ були внесені зміни, зокрема в ЗК України.

Відповідно до пункту 27 розділу X «Перехідні положення» ЗК України під час дії воєнного стану земельні відносини регулюються з урахуванням таких особливостей: вважаються поновленими на один рік без волевиявлення сторін відповідних договорів і без внесення відомостей про поновлення договору до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно договори оренди, суборенди, емфітевзису, суперфіцію, земельного сервітуту, строк користування земельними ділянками щодо яких закінчився після введення воєнного стану, щодо земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної, комунальної власності, невитребуваних, нерозподілених земельних

ділянок, а також земельних ділянок, що залишилися у колективній власності і були передані в оренду органами місцевого самоврядування.

У пункті 1 Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» вказано: «Ввести в Україні воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року».

Верховний Суд зауважив, що законодавець на свій розсуд може встановлювати спеціальні випадки зворотної дії актів законодавства. Зазвичай вони стосуються поширення дії норм нового закону на відносини, що не були врегульовані до його прийняття або регулювалися не повною мірою.

Законодавець на рівні пункту 27 розділу Х «Перехідні положення» ЗК України передбачив спеціальний випадок поновлення договору оренди невитребуваних, нерозподілених земельних ділянок, строк користування земельними ділянками щодо яких закінчився після введення воєнного стану, та пов'язує наявність специфіки в регулюванні окремих конструкцій із наявністю правового режиму воєнного стану.

Пункт 27 розділу Х «Перехідні положення» ЗК України має зворотню дію в часі та повинен застосовуватися із 24 лютого 2022 року.

Суди не врахували, що строк користування земельною ділянкою за договором оренди від 31 березня 2015 року з урахуванням додаткової угоди від 07 червня 2017 року закінчився 31 березня 2022 року, після введення воєнного стану, та з моменту його закінчення був поновлений на один рік, тобто до 31 березня 2023 року.

Суди встановили, що лист-повідомлення орендар про свій намір скористатися правом на поновлення договору оренди на новий строк надіслав орендодавцю 05 грудня 2022 року. Таким чином, орендар у встановлений договором строк надіслав орендодавцю повідомлення про намір реалізувати своє право на поновлення договору оренди на новий строк, тим самим реалізував механізм поновлення договору оренди землі, що передбачений умовами укладеного між сторонами договору.

Повний текст постанови Верховного Суду за посиланням : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115201833>.

**Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 23 листопада 2023 року (справа № 757/42452/20)**

*На рівні Конституції України та закону не передбачено можливості Національного банку України регулювати вимоги щодо форми такого одностороннього правочину, як відмова від договору банківського вкладу.*

23 листопада 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу у справі про захист прав споживачів, стягнення процентів, 3 % річних та пені у розмірі 3 % за кожен день прострочення на підставі частини п'ятої статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів».

У разі односторонньої відмови від договору у повному обсязі або частково, якщо право на таку відмову встановлено договором або законом, договір є відповідно розірваним або зміненим (частина третя статті 651 ЦК України).

На рівні Конституції України та закону не передбачено можливості Національного банку України регулювати вимоги щодо форми такого одностороннього правочину, як відмова від договору банківського вкладу. У разі коли виконавець не може виконати (прострочує виконання) роботу (надання послуги) згідно з договором, за кожний день (кожну годину, якщо тривалість виконання визначено у годинах) прострочення споживачеві сплачується пеня у розмірі трьох відсотків вартості роботи (послуги), якщо інше не передбачено законодавством.

У разі коли вартість роботи (послуги) не визначено, виконавець сплачує споживачеві неустойку в розмірі трьох відсотків загальної вартості замовлення. Сплата виконавцем неустойки (пені), встановленої в разі невиконання, прострочення виконання або іншого неналежного виконання зобов'язання, не звільняє його від виконання зобов'язання в натурі (частина п'ята статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів»).

Отже, пеня, передбачена частиною п'ятою статті 10 зазначеного Закону, застосовується в разі порушення виконання договірною зобов'язання на користь споживача.

За змістом частини третьої статті 1058 ЦК України до відносин банку та вкладника за рахунком, на який внесений вклад, застосовуються положення про договір банківського рахунка (глава

72 цього Кодексу), якщо інше не встановлено цією главою або не впливає із суті договору банківського вкладу. Частиною першою статті 1075 ЦК України передбачено, що договір банківського рахунка розривається за заявою клієнта у будь-який час. У разі розірвання договору зобов'язання сторін припиняються (частина друга статті 653 ЦК України).

Як установили суди, позивач, звертаючись до суду з позовом, просила стягнути з відповідача пеню відповідно до частини п'ятої статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів», тоді як договори банківських рахунків було розірвано 17 листопада 2019 року за її власною ініціативою. Оскільки між позивачем та банком з 17 листопада 2019 року припинено правовідносини за вказаними договорами банківських рахунків, то дія частини п'ятої статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів» не поширюється на спірні правовідносини. З урахуванням викладеного колегія суддів дійшла висновку про відсутність підстав для стягнення з відповідача на користь позивача пені за вказаними договорами банківських рахунків відповідно до частини п'ятої статті 10 Закону України «Про захист прав споживачів».

У справі, що переглядалася, суди не врахували, що за допомогою такого універсального регулятора приватних відносин, як договір його сторони можуть регулювати, зокрема, вчинення між сторонами односторонніх правочинів, підстави для односторонньої відмови.

Також суди не звернули уваги, що на рівні Конституції України та закону не передбачено можливості Національного банку України регулювати вимоги щодо форми такого одностороннього правочину, як відмова від договору банківського вкладу.

Повний текст постанови Верховного Суду за посиланням : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115201832>.

### **Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 8 листопада 2023 року (справа № 521/6487/20)**

*Вселення осіб разом з дітьми до квартири без згоди одного зі співвласників квартири є порушенням визначеного статтею 358 ЦК України порядку здійснення права спільної часткової власності. За встановленого порушення майнових прав співвласника внаслідок недотримання порядку вселення вказаних осіб до спірної квартири останніх може бути виселено за вимогою співвласника, що відновлює*

*становище, яке було до такого порушення. Питання щодо законності вселення у квартиру має вирішуватися як підстава позову в спорі про виселення. Позовні вимоги про визнання незаконним вселення не відновлюють порушеного права співвласника, тому є неефективним способом захисту.*

08 листопада 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу у справі про усунення перешкод у користуванні житловим приміщенням шляхом виселення.

Власник житлового будинку, квартири має право використовувати помешкання для власного проживання, проживання членів своєї сім'ї, інших осіб (частина перша статті 383 ЦК України). Члени сім'ї власника житла, які проживають разом з ним, мають право на користування цим житлом відповідно до закону. Житлове приміщення, яке вони мають право займати, визначається його власником (частина перша статті 405 ЦК України).

У частинах першій, другій статті 355 ЦК України визначено, що майно, що є у власності двох або більше осіб (співвласників), належить їм на праві спільної власності (спільне майно). Майно може належати особам на праві спільної часткової або на праві спільної сумісної власності.

Власність двох чи більше осіб із визначенням часток кожного з них у праві власності є спільною частковою власністю (частина перша статті 356 ЦК України). Відповідно до статті 358 ЦК України право спільної часткової власності здійснюється співвласниками за їхньою згодою. Співвласники можуть домовитися про порядок володіння та користування майном, що є їхньою спільною частковою власністю. Кожен із співвласників має право на надання йому у володіння та користування тієї частини спільного майна в натурі, яка відповідає його частці у праві спільної часткової власності. У разі неможливості цього він має право вимагати від інших співвласників, які володіють і користуються спільним майном, відповідної матеріальної компенсації.

У справі, що переглядалася, суди керувалися тим, що відсутній факт незаконного вселення відповідачів у квартиру, оскільки вони вселилися в цю квартиру зі згоди її співвласника. Суди не врахували, що спірна квартира належить на праві спільної часткової власності,

яке поширюється на все спільне майно, а частка в праві спільної часткової власності не стосується частки майна.

Відповідачі не заперечували, що вселились у спірну квартиру без згоди всіх співвласників, доказів визначення порядку користування квартирою з правом такого користування інших осіб (зокрема членів сім'ї одного зі співвласників) не надали. Якщо співвласник вважає порушеними своє право власності іншим співвласником, зокрема шляхом вселення до спільного житла інших осіб без його згоди, він може, з огляду на фактичні обставини, вимагати відновлення становища, яке існувало до порушення (пункт 4 частини другої статті 16 ЦК України). Тому вселення відповідачів разом з дітьми до квартири без згоди позивача як співвласника квартири є порушенням визначеного статтею 358 ЦК України порядку здійснення права спільної часткової власності.

За встановленого порушення майнових прав позивача внаслідок недотримання порядку вселення вказаних відповідачів до спірної квартири, останніх може бути виселено за вимогою позивача, що відновлює становище, яке існувало до такого порушення. Також слід зауважити, що якщо особа висуває небезпідставну скаргу щодо повторюваних актів насильства, якими б незначними не були окремі епізоди, та незалежно від того, чи притягалась відповідна особа до адміністративної відповідальності або іншої відповідальності, суд зобов'язаний оцінити ситуацію загалом, у тому числі й загрозу продовження аналогічних подій, враховуючи право особи на фізичну та психологічну недоторканість.

За таких обставин суди першої та апеляційної інстанцій зробили передчасні висновки про відмову у задоволенні вказаних позовних вимог та не оцінили можливість виселення відповідачів з урахуванням відповідних принципів статті 8 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, балансу інтересів сторін, загальних засад цивільного законодавства, зокрема, справедливості, добросовісності та розумності, а також доводів позивача щодо систематичного порушення правил співжиття відповідачами, що зробило неможливим нормальне проживання у власній квартирі.

Відмовляючи у задоволенні позовних вимог за необґрунтованістю, суди не врахували, що питання щодо законності вселення в квартиру має вирішуватися як підстава позову у спорі про виселення. Позовні вимоги про визнання незаконним вселення не відновлюють порушеного права позивача, тому є неефективним способом захисту.

Повний текст постанови Верховного Суду за посиланням : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114904527>.

**Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 11 жовтня 2023 року (справа № 388/339/20)**

*Якщо представник вчинив правочин не в інтересах довірителя, а у власних, то це є підставою для визнання такого правочину недійсним. У такому випадку довіритель не повинен доводити, що цей правочин вчинено не в його інтересах, збитковість правочину, недобросовісність чи нерозумність своїх дій.*

11 жовтня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу у справі за позовом про визнання договору купівлі-продажу земельної ділянки недійсним.

Згідно з частиною третьою статті 238 ЦК України представник не може вчиняти правочин від імені особи, яку він представляє, у своїх інтересах або в інтересах іншої особи, представником якої він одночасно є, за винятком комерційного представництва, а також щодо інших осіб, встановлених законом.

Водночас словосполучення «у своїх інтересах» потрібно розуміти так, що представник не може вчиняти від імені особи, яку він представляє, правочин щодо себе особисто (тобто бути стороною цього правочину) або у інший спосіб на шкоду інтересам довірителя, зокрема на користь інших осіб, включаючи і тих, представником яких він одночасно є. Отже, якщо представник вчинив правочин не в інтересах довірителя, а у своїх власних, то це є підставою для визнання такого правочину недійсним.

По суті, положення частини третьої статті 238 ЦК України надають право довірителю визнати недійсним вказаний договір незалежно від того, на яких умовах він укладений. На довірителя не покладається тягар доведення невідповідності умов такого договору. Його укладення не в інтересах довірителя презюмується.

Верховний Суд також зазначив, що у разі укладення представником договору на свою користь довіритель не повинен доводити, що цей правочин вчинено не в його інтересах, збитковість правочину, недобросовісність чи нерозумність дій довірителя.



Повний текст постанови Верховного Суду за посиланням : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114187331>.

**Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 04 жовтня 2023 року (справа № 741/1181/21)**

*Звільнення земельної ділянки від самочинно побудованих споруд передбачає їх демонтаж на будівельні матеріали та конструктивні елементи, а тому внаслідок зобов'язання відповідача звільнити самовільно зайняту земельну ділянку комунальної власності ні право власності останнього, ні право власності його дружини на такі матеріали та конструктивні елементи порушено не буде.*

04 жовтня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу у справі про звільнення самовільно зайнятої земельної ділянки.

Апеляційний суд не звернув уваги на те, що предметом пред'явленого позову є зобов'язання відповідача звільнити самовільно зайняту земельну ділянку. Указаний факт встановлено ГУ ДГК у Чернігівській області та притягнуто відповідача до відповідальності за статтею 53-1 КУпАП. При цьому ГУ ДГК у Чернігівській області не було встановлено вини дружини відповідача у самовільному зайнятті земельної ділянки, її до відповідальності притягнуто не було.

Усі документи перевірок факту самовільного захоплення земельної ділянки під розміщення господарських будівель і споруд та відповідні процесуальні документи оформлені за участю лише відповідача, які він підписував та не заперечував, сплачував штраф, а тому саме він вчинив дії, які є незаконними, а не дружина відповідача, яка таких дій не вчиняла. Більше того, під час розгляду справи відповідач не просив про залучення до участі у справі його дружини, яка відповідно до положень статей 51, 53 ЦПК України також не просила залучити її до участі у справі, в якості співвідповідача чи третьої особи.

Звільнення земельної ділянки від самочинно побудованих споруд передбачає їх демонтаж на будівельні матеріали та конструктивні елементи, а тому ні право власності відповідача, ні право власності його дружини на такі матеріали та конструктивні елементи не будуть порушені.

Тому висновок апеляційного суду про те, що суд першої інстанції, зобов'язавши відповідача звільнити самовільно зайняту земельну ділянку, вирішив питання про права та обов'язки дружини відповідача, яку не було залучено до участі у справі, є помилковим, оскільки її права не порушені.

Повний текст постанови Верховного Суду за посиланням : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113967360>.

**Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 06 вересня 2023 року (справа № 757/519/20-ц)**

*Рішення про відмову в реєстрації авторського права на твір має бути обґрунтованим і вмотивованим, містити конкретні підстави для відмови, а також переконливі та зрозумілі для заявника мотиви прийняття такого рішення.*

06 вересня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу у справі про визнання незаконними та скасування рішень про відмову у реєстрації авторського права та зобов'язання вчинити дії.

У частині першій статті 433 ЦК України та частині першій статті 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» наведено перелік об'єктів авторського права, які вважаються творами.

Відповідно до частини п'ятої статті 11 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (чинного на момент виникнення спірних правовідносин) суб'єкт авторського права для засвідчення авторства (авторського права) на оприлюднений чи не оприлюднений твір, факту і дати опублікування твору чи договорів, які стосуються права автора на твір, у будь-який час протягом строку охорони авторського права може зареєструвати своє авторське право у відповідних державних реєстрах.

Державна реєстрація авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір, здійснюється установою (центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності) відповідно до затвердженого Кабінетом Міністрів України порядку.

Процедуру подання заявок на реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір, їх розгляду, державної реєстрації, публікації відомостей про цю реєстрацію, видачі свідоцтв

про реєстрацію авторського права на твір, а також ведення Державного реєстру свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір і Державного реєстру договорів, які стосуються права автора на твір, яка здійснюється Мінекономрозвитку, на момент виникнення спірних правовідносин визначав Порядок державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 року № 1756 (далі – Порядок № 1756).

Відповідно до пункту 17 Порядку № 1756 (тут і далі в редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин) заявка про реєстрацію авторського права або договору, який стосується права автора на твір, приймається до розгляду після одержання Мінекономрозвитку усіх документів, визначених пунктами 6 і 7 цього Порядку.

За змістом пункту 18 Порядку № 1756 якщо заявка відповідає вимогам розділів II і III цього Порядку, заявнику надсилається відповідне рішення про реєстрацію. В іншому випадку заявнику надсилається обґрунтоване рішення про відмову в реєстрації. При цьому документи, подані заявником на реєстрацію, йому не повертаються.

Заявка про реєстрацію авторського права не підлягає реєстрації, зокрема, якщо до неї не долучені необхідні документи, що потрібні для реєстрації авторського права та договору, який стосується права автора на твір (невідповідність заявки вимогам розділу II Порядку № 1756), та/або заявником не дотримані вимоги щодо оформлення матеріальної форми твору (невідповідність заявки вимогам розділу III Порядку № 1756). В такому разі заявнику надсилається обґрунтоване рішення про відмову в реєстрації.

У розглядуваній справі апеляційний суд встановив, що підставою для відмови у реєстрації заявок відповідачем зазначена їх невідповідність вимогам частини першої статті 433 ЦК України та частини першої статті 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права», в яких наведено перелік (який не є вичерпним) об'єктів авторського права, що вважаються творами.

При цьому за змістом поданих заявок про реєстрацію авторського права, а саме у пункті 3 заявником вказано, до якого об'єкта авторського права належить твір. За таких обставин апеляційний суд дійшов правильного висновку про те, що відповідач, відмовляючи у реєстрації авторського права на твір, без конкретизації, в чому саме

полягають мотиви відмови, зокрема, без посилання на невідповідність поданих заявок конкретним вимогам розділу II та/або розділу III Порядку № 1756, прийняв рішення, які не можна вважати належним чином обґрунтованими та вмотивованими.

Верховний Суд погодився з висновками апеляційного суду, оскільки рішення про відмову в реєстрації авторського права на твір має бути обґрунтованим та вмотивованим, містити конкретні підстави для відмови, а також переконливі та зрозумілі для заявника мотиви прийняття такого рішення.

Повний текст постанови Верховного Суду за посиланням : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113324529>.

### **Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 13 вересня 2023 року (справа № 522/21486/18)**

*У разі вчинення боржником фродакторного правочину ефективним способом захисту права / інтересу кредитора за вимогою про повернення сторін в первісний стан, тобто відновлення становища, яке існувало до порушення (пункт 4 частини другої статті 16 ЦК України), є повернення відповідного майна боржнику, і для такого повернення оспорювання наступних правочинів (реєстраційних дій) щодо цього майна не вимагається.*

13 вересня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу у справі про визнання договорів недійсними та скасування державної реєстрації.

При здійсненні своїх прав особа зобов'язана утримуватися від дій, які могли б порушити права інших осіб, завдати шкоди довкіллю або культурній спадщині (частина друга статті 13 ЦК України). Приватно-правовий інструментарій не повинен використовуватися учасниками цивільного обороту для уникнення сплати боргу (коштів, збитків, шкоди) або виконання судового рішення про стягнення боргу (коштів, збитків, шкоди), що набрало законної сили.

Зловживання правом і використання приватно-правового інструментарію всупереч його призначенню проявляється в тому, що особа (особи) «використовувала/використовували право на зло», наявні негативні наслідки (різного прояву) для інших осіб (негативні наслідки являють собою певний стан, до якого потрапляють інші суб'єкти, чії права безпосередньо пов'язані з правами особи, яка

ними зловживає; цей стан не задовольняє інших суб'єктів; для здійснення ними своїх прав не вистачає певних фактів та/або умов; настання цих фактів/умов безпосередньо залежить від дій іншої особи; інша особа може перебувати у конкретних правовідносинах з особами, які «потерпають» від зловживання нею правом, або не перебувати).

Враховується правовий статус особи/осіб (особа перебуває у правовідносинах і як їх учасник має уявлення не лише про обсяг своїх прав, а і про обсяг прав інших учасників цих правовідносин та порядок їх набуття та здійснення, особа не вперше перебуває у цих правовідносинах або ці правовідносини є тривалими, або вона є учасником й інших аналогічних правовідносин).

Способом захисту цивільних прав та інтересів може бути, зокрема відновлення становища, яке існувало до порушення (пункт 4 частини другої статті 16 ЦК України).

У справі, що переглядалася, позивач вказував, що цивільно-правовий інструментарій (договір дарування у грудні 2012 року) використовувався учасниками для унеможливлення звернення стягнення на частку ОСОБА\_2 і зумовив для нього настання негативних наслідків.

ОСОБА\_1 зазначав, що його інтерес полягає в тому, щоб спірна частина нежитлового приміщення повернулася у власність відповідача ОСОБА\_2, оскільки від цього залежить подальша можливість примусового виконання рішення районного суду, яке було ухвалене в жовтні 2012 року у справі № 1527/8655/12, у межах виконавчого провадження.

Укладений відповідачами договір дарування нежитлового приміщення, частина якого могла б бути реалізована в порядку примусового виконання рішення районного суду після відкриття виконавчого провадження в інтересах позивача, є фраздаторним правочином, оскільки він вчинений відповідачами на шкоду інтересам позивача як стягувача.

Верховний Суд зазначив, що у спірних правовідносинах, у разі встановлення відповідних обставин справи, ефективним способом захисту права/інтересу кредитора за вимогою про повернення сторін в первісний стан, тобто відновлення становища, яке існувало до порушення (пункт 4 частини другої статті 16 ЦК України), є повернення відповідного майна боржнику, і для такого повернення

оспорювання наступних правочинів (реєстраційних дій) щодо цього майна не вимагається.

Повний текст постанови Верховного Суду за посиланням : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113454747>.

**Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 20 вересня 2023 року (справа № 205/3766/20)**

*Якщо особа, яка завдала шкоди джерелом підвищеної небезпеки, заволоділа транспортним засобом внаслідок недбалого ставлення його власника до використання та зберігання автомобіля, обов'язок із відшкодування завданої шкоди покладається на власника (володільця) джерела підвищеної небезпеки та винуватця дорожньо-транспортної пригоди спільно.*

20 вересня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу у справі про відшкодування майнової та моральної шкоди.

Відповідно до частини першої статті 22 ЦК України особа, якій завдано збитків у результаті порушення її цивільного права, має право на їх відшкодування. Особа має право на відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок порушення її прав (частина перша статті 23 ЦК України). Статтею 1187 ЦК України передбачені підстави і порядок відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.

Частиною першою цієї статті встановлено, що джерелом підвищеної небезпеки є діяльність, пов'язана з використанням, зберіганням або утриманням транспортних засобів, механізмів та обладнання, використанням, зберіганням хімічних, радіоактивних, вибухо – і вогнебезпечних та інших речовин, утриманням диких звірів, службових собак та собак бійцівських порід тощо, що створює небезпеку для особи, яка цю діяльність здійснює, та інших осіб.

Частинами третьою та четвертою статті 1187 ЦК України встановлено, що особа, яка неправомірно заволоділа транспортним засобом, механізмом, іншим об'єктом, завдала шкоди діяльністю щодо його використання, зберігання або утримання, зобов'язана відшкодувати її на загальних підставах. Якщо неправомірному заволодінню іншою особою транспортним засобом, механізмом, іншим об'єктом сприяла недбалість її власника (володільця), шкода,

завдана діяльністю щодо його використання, зберігання або утримання, відшкодовується ними спільно, у частці, яка визначається за рішенням суду з урахуванням обставин, що мають істотне значення.

Верховний Суд, погодився з висновками судів попередніх інстанцій, якими встановлено, що власник джерела підвищеної небезпеки недбало ставився до його використання та зберігання, не забезпечив належного контролю за автомобілем, тому обов'язок із відшкодування завданої шкоди покладається на власника (володільця) джерела підвищеної небезпеки та винуватця ДТП спільно.

Повний текст постанови Верховного Суду за посиланням : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113867152>.

### **Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 30 серпня 2023 року (справа № 633/409/18)**

*Якщо позов спрямований на відновлення власником володіння спірною земельною ділянкою, вимогу про зобов'язання фізичної особи, яка незаконно набула права власності на земельну ділянку фермерського господарства, повернути у відання держави земельну ділянку слід розуміти як вимогу про витребування цієї ділянки з чужого незаконного володіння на користь власника.*

30 серпня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу у справі про визнання незаконним та скасування наказу, скасування рішення, зобов'язання повернути земельну ділянку.

Для реалізації права на приватизацію землі, визначеного статтею 32 ЗК України та статтею 13 Закону України «Про фермерське господарство», фізична особа – майбутній засновник фермерського господарства – повинен попередньо отримати земельну ділянку в користування для створення фермерського господарства.

Якщо особа увійшла до складу членів фермерського господарства після його створення, тобто не отримавши для такого створення земельної ділянки, то вона не має права на безоплатне отримання у власність земельної ділянки, яка перебуває у користуванні цього фермерського господарства. Для отримання земельної ділянки у власність вона має звертатися до відповідного органу виконавчої

влади або органу місцевого самоврядування в загальному порядку, визначеному статтями 116, 118 ЗК України.

Земельна ділянка, що перебуває у користуванні фермерського господарства, може бути передана у власність фізичній особі – члену цього господарства лише після припинення прав останнього на таку ділянку.

У квітні 2016 року відповідач, який є членом ФГ «Олта-А», проте не передав земельну ділянку до цього господарства як засновник, звернувся до ГУ Держгеокадастру у Харківській області із заявою, в якій просив передати йому у власність земельну ділянку, яка перебуває у користуванні ФГ «Олта-А». При цьому підставою передання він зазначив статтю 118 ЗК України, тобто просив виділити йому земельну ділянку для ведення фермерського господарства на загальних підставах, проте із земель, що вже перебувають у користуванні фермерського господарства.

Верховний Суд звернув увагу, що член фермерського господарства, який не отримував земельну ділянку у користування для створення фермерського господарства, може отримати таку земельну ділянку у власність виключно на загальних підставах.

Відповідач у заяві не зазначив про наявність у нього як фізичної особи, яка бажає створити фермерське господарство, матеріальних та трудових ресурсів для ефективного здійснення фермерської діяльності. Більше того, відповідач після передачі йому у власність спірної земельної ділянки фермерську діяльність не здійснював, а передав останню в оренду ФОП. За встановлених у цій справі обставин поведінка відповідача щодо спірної земельної ділянки не є добросовісною.

Апеляційний суд дійшов обґрунтованого висновку про те, що передання спірної земельної ділянки у власність відповідача із подальшою реєстрацією за ним права власності є незаконними. Однак колегія суддів не погодилася з висновком суду апеляційної інстанції в частині визнання незаконним і скасування наказу ГУ Держгеокадастру у Харківській області та в частині скасування рішення державного реєстратора з огляду на таке.

Серед способів захисту речових прав цивільне законодавство виокремлює, зокрема, витребування майна з чужого незаконного володіння (статті 387, 388, 1212 ЦК України) й усунення перешкод у здійсненні права користування та розпорядження майном (стаття 391 ЦК України, частина друга статті 52 ЗК України).



Предметом позову про витребування майна є вимога власника, який не є володільцем цього майна, до особи, яка заволоділа останнім, про повернення такого майна з чужого незаконного володіння.

Вимоги про визнання незаконним (недійсним) і скасування рішення органу влади про надання земельної ділянки у власність і про скасування державної реєстрації такого права за певних умов можна розглядати як вимоги про усунення перешкод у користуванні та розпорядженні майном, якщо саме ці рішення та реєстрація створюють відповідні перешкоди.

Саме тому, виходячи з мети позову, який заявив прокурор, і його обґрунтування, вимогу зобов'язати відповідача повернути у відання держави в особі ГУ Держгеокадастру у Харківській області земельну ділянку слід розуміти як вимогу про витребування цієї ділянки з володіння відповідача на користь власника. Зміни під час провадження у справі в адміністративно-територіальному устрої та перехід права розпорядження певними земельними ділянками від держави до територіальної громади не впливають на можливість задоволення цього позову та виконання рішення суду на користь належного суб'єкта (територіальної громади).

Втручання у право відповідача на мирне володіння спірною земельною ділянкою ґрунтується на законі. Легітимною метою такого втручання є публічні інтереси у контролі за раціональним використанням сільськогосподарських земель, які є обмеженим природним ресурсом. З огляду на недобросовісність поведінки у спірних правовідносинах як ГУ Держгеокадастру у Харківській області, так і відповідача, втручання у право останнього на мирне володіння спірною ділянкою та її повернення у володіння власника будуть пропорційними легітимній меті і, враховуючи встановлені обставини справи, не становитимуть для відповідача надмірного тягара.

Повний текст постанови Верховного Суду за посиланням : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113176159>.

**Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 16 серпня 2023 року (справа № 161/2552/21)**

*Особа, яка є власником нерухомого майна, набутого у власність на підставі договору довічного утримання, відповідно до частини*

*третьої статті 388 ЦК України має право на його витребування від останнього набувача, який набув право власності на це саме майно за договорами дарування в осіб, які не мали права його відчужувати.*

16 серпня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу у справі про визнання договорів дарування недійсними та витребування майна з чужого незаконного володіння та про розірвання договору довічного утримання.

За змістом частини першої статті 316 ЦК України правом власності є право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб. Зміст права власності полягає у праві володіння, користування та розпорядження своїм майном.

Згідно з вимогами статті 319 ЦК України власник володіє, користується і розпоряджається своїм майном на власний розсуд. Він сам вирішує, що робити зі своїм майном, керуючись виключно власними інтересами, здійснюючи щодо цього майна будь-які дії, які не суперечать закону і не порушують прав інших осіб та інтереси суспільства.

Відповідно до статті 425 ЦК УРСР 1963 року за договором довічного утримання одна сторона, що є непрацездатною особою за віком або станом здоров'я (відчужувач), передає у власність другій стороні (набувачеві) будинок або частину його, взамін чого набувач майна зобов'язується надавати відчужувачеві довічно матеріальне забезпечення в натурі у вигляді житла, харчування, догляду і необхідної допомоги.

Статтею 426 ЦК УРСР 1963 року передбачено, що договір довічного утримання повинен бути нотаріально посвідчений (стаття 47 цього Кодексу). У договорі довічного утримання повинна бути зазначена оцінка відчужуваного будинку, що визначається за згодою сторін, а також види матеріального забезпечення, що надаються набувачем майна відчужувачеві, та їх грошова оцінка, яка визначається за згодою сторін.

З матеріалів справи вбачається, що при укладенні договору довічного утримання вимоги статей 425, 426 ЦК УРСР 1963 року було дотримано. За нормами ЦК УРСР 1963 року не передбачалась обов'язкова державна реєстрація договорів довічного утримання, як це було зроблено щодо інших угод із відчуження нерухомості,

зокрема, за договорами купівлі-продажу, міни, дарування (статті 227, 242, 244 ЦК УРСР 1963 року).

Зі змісту наведених норм та обставин справи випливає, що право власності на спірну квартиру виникло за договором довічного утримання з моменту нотаріального посвідчення зазначеного договору. Договір довічного утримання не розірваний, не визнавався недійсним, подальші дії відчужувача квартири щодо укладення мирової угоди про недійсність договору дарування та повернення у власність його матері частки квартири й подальше відчуження за договором дарування квартири відповідачу не можуть свідчити про те, що дарувальники мали право її відчужувати.

Відповідно до частини третьої статті 388 ЦК України якщо майно було набуто безвідплатно в особи, яка не мала права його відчужувати, власник має право витребувати його від добросовісного набувача у всіх випадках.

Витребування майна шляхом віндикації застосовується до відносин речово-правового характеру, зокрема, якщо між власником і володільцем майна немає договірних відносин і майно перебуває у володільця не на підставі укладеного з власником договору. У цьому разі майно може бути витребуване від особи, яка не є стороною недійсного правочину, шляхом подання віндикаційного позову, зокрема від добросовісного набувача, з підстав, передбачених частинами першою, третьою статті 388 ЦК України.

Отже, можливість витребування майна з володіння іншої особи законодавець ставить у залежність насамперед від змісту правового зв'язку між позивачем та спірним майном, його волевиявлення щодо вибуття майна, а також від того, чи є володільцем майна добросовісним чи недобросовісним набувачем та від характеру набуття майна (оплатно чи безоплатно).

Повний текст постанови Верховного Суду за посиланням : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112896016>.

**Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 19 липня 2023 року (справа № 214/11028/21)**

*Поширення (розміщення) особою фото в соціальній мережі в інтернеті без обмеження кола користувачів, які можуть переглядати це фото, є публічним показом фото, який здійснює ця особа самотійно. Тож використання таких фото іншими особами є*

*правомірним, адже попереднє поширення (розміщення) у соціальній мережі було публічним і за згодою особи, яка своїми діями зробила таку інформацію відкритою. У разі якщо фото були відкриті лише для певного кола користувачів, то публічного розповсюдження таких фото не було, а отже їх використання без згоди особи є неправомірним.*

19 липня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу ОСОБА\_3 у справі за позовами ОСОБА\_1, ОСОБА\_2 до ОСОБА\_3 про визнання неправомірним використання відповідачем фотозображень, належних позивачам, розміщених ОСОБА\_3 у мережі Інтернет на її сторінці в соціальній мережі «Facebook» під публікацією посту (далі – допис) та таким, що призвело до розголошення персональних даних третім особам, а саме поширення інформації про приватне (сімейне) життя позивачів; визнання обставин поширення ОСОБА\_3 в мережі Інтернет на її сторінці в соціальній мережі «Facebook» з назвою «ОСОБА\_4» ІНФОРМАЦІЯ\_1 негативної, недостовірної інформації, що не відповідає дійсності, порушує права і свободи ОСОБА\_2, принижує честь, гідність, ділову репутацію керівника КП «РИТУАЛ СЕРВІС ПЛЮС»; зобов'язання вчинити певні дії та відшкодування моральної шкоди.

Згідно з частиною першою статті 277 ЦК України фізична особа, особисті немайнові права якої порушено внаслідок поширення про неї та (або) членів її сім'ї недостовірної інформації, має право на відповідь, а також на спростування цієї інформації.

Відповідно до частин першої, третьої статті 308 ЦК України фотографія, інші художні твори, на яких зображено фізичну особу, можуть бути публічно показані, відтворені, розповсюджені лише за згодою цієї особи, а в разі її смерті – за згодою осіб, визначених частиною четвертою статті 303 цього Кодексу. Фотографія може бути розповсюджена без дозволу фізичної особи, яка зображена на ній, якщо це викликано необхідністю захисту її інтересів або інтересів інших осіб.

Тлумачення статті 308 ЦК України дає підстави стверджувати, що за загальним правилом фотографія, на якій зображено фізичну особу, може бути публічно показана, відтворена, розповсюджена тільки за згодою фізичної особи. Винятком є випадки, за яких фізична особа

позувала авторові за плату, або ж це викликано необхідністю захисту інтересів зображеної фізичної особи або інтересів інших осіб.

Втім в останньому випадку потрібно враховувати, що використання будь-якої інформації, що посягає на приватність особи, має бути виправдана переважаючим публічним інтересом. Для уникнення неправомірного втручання у приватне життя особи потрібно утриматися від публікації відверто особистих фотографій, якщо тільки це безпосередньо не стосується питання публічного інтересу.

Законодавство не визначає, як має бути оформлена згода фізичної особи на використання фотографії з її зображенням. Тобто, надаючи оцінку існуванню відповідної згоди, потрібно враховувати, що згода може бути надана у письмовому вигляді, усно, а також у формі мовчазної згоди.

Мовчазна згода може проявлятися в тому, що особа знала й бачила, що її знімають на фото чи відеокамеру, але не висловила своїх заперечень щодо проведення зйомок, а також у випадку самостійного розміщення фото чи відеозображення для необмеженого кола користувачів і без зазначення про існування авторських чи суміжних прав на них.

Верховний Суд встановив, що суди першої та апеляційної інстанцій дійшли помилкових висновків про часткове задоволення позовів ОСОБА\_1 та ОСОБА\_2 в частині вимог, що стосуються використання ОСОБА\_3 фото із зображеннями позивачів, які спершу були опубліковані внаслідок спільних дій останніх у соціальній мережі «Facebook» на сторінці ОСОБА\_2, яка відкрита для перегляду необмеженого кола користувачів. Відтак використання відповідачкою фото є правомірним, адже попереднє розміщення у соціальній мережі було публічним і за згодою осіб, які своїми діями зробили таку інформацію відкритою.

Також суди попередніх інстанцій дійшли помилкових висновків про часткове задоволення позову ОСОБА\_2 в частині вимог, що стосуються визнання інформації недостовірною та зобов'язання її спростувати, оскільки частина оспорюваної інформації, викладена відповідачем зі слів мешканців територіальної громади міста, а інші частина інформації має характер оціночних суджень, є суб'єктивною думкою відповідача, зокрема, щодо діяльності позивача та комунального підприємства, яке він очолює. Питання захисту ділової репутації КП «РИТУАЛ СЕРВІС ПЛЮС» не є предметом спору у

справі, що переглядається, а стосовно ОСОБА\_2 як керівника КП «РИТУАЛ СЕРВІС ПЛЮС» в жодному з дописів ОСОБА\_3 не стверджувала про його причетність до корупційних схем, поборів, шахрайства, мародерства. ОСОБА\_2 як керівник комунального підприємства є публічною особою, тому межа допустимої критики стосовно нього як публічної особи є значно ширшою.

Верховний Суд вважає, що поширення (розміщення) фото у соціальній мережі в Інтернеті без обмеження кола користувачів, які можуть переглядати це фото, є публічним показом фото, яке здійснює ця особа самостійно. Тож використання таких фото є правомірним, адже попереднє поширення (розміщення) у соціальній мережі було публічним і за згодою особи, яка своїми діями зробила таку інформацію відкритою. У випадку якщо фото були відкриті лише для певного кола користувачів, то публічного розповсюдження таких фото не було, а отже, їх використання без згоди особи є неправомірним.

Водночас, Верховний Суд наголосив на тому, що хоча опублікована відповідачкою інформація й містить елементи провокативного характеру, однак її не можна витлумачити як таку, що містить фактичні дані, оскільки вона є оцінкою дій і не містить стверджень про порушення законодавства чи моральних принципів, а лише дає можливість проаналізувати та сприйняти зміст інформації згідно з власними суб'єктивними переконаннями.

Повний текст постанови Верховного Суду за посиланням : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112433950>.

### **Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 03 липня 2023 року (справа № 369/6092/20)**

*Розмір збитків у разі вилучення товару за рішенням суду визначається судом з урахуванням ринкових цін, що існували в місці, де зобов'язання має бути виконане, на день пред'явлення позову, якщо інше не встановлено договором або законом, а не на день придбання майна. Суд має підстави визначити розмір збитків, беручи до уваги ринкові ціни, що існували на день ухвалення рішення, якщо на момент ухвалення рішення відповідні ціни істотно зросли порівняно з датою подання позову. Застосування цього правила здійснюється не за ініціативою суду (що було б порушенням принципу диспозитивності процесу), а лише за позовом кредитора (позивача).*

03 липня 2023 року Верховний Суд у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу у справі про стягнення грошових коштів.

Збитки визначаються з урахуванням ринкових цін, що існували на день добровільного задоволення боржником вимоги кредитора у місці, де зобов'язання має бути виконане, а якщо вимога не була задоволена добровільно, – у день пред'явлення позову, якщо інше не встановлено договором або законом. Суд може задовольнити вимогу про відшкодування збитків, беручи до уваги ринкові ціни, що існували на день ухвалення рішення (частина третя статті 623 ЦК України).

У разі вилучення за рішенням суду товару у покупця на користь третьої особи на підставах, що виникли до продажу товару, продавець має відшкодувати покупцеві завдані йому збитки, якщо покупець не знав або не міг знати про наявність цих підстав (частина перша статті 661 ЦК України).

У статті 661 ЦК України законодавець закріпив право покупця вимагати від продавця відшкодування збитків, завданих продавцю евікцією товару. При цьому спеціальних правил щодо визначення складу та розміру таких збитків стаття 661 ЦК України не містить, фактично відсилаючи до загальних положень статей 22 і 623 ЦК України.

Положення частини третьої статті 623 ЦК України конкретизують загальний принцип повного відшкодування (частина третя статті 22 ЦК України), а тому є справедливими й для будь-яких інших правовідносин, крім зобов'язальних. Оскільки у будь-якому випадку йдеться про те, що кредитор має отримати рішення про присудження відшкодування, реальна грошова цінність якого є адекватною економічній ситуації в суспільстві та цінності відповідних матеріальних благ на момент ухвалення судом відповідного рішення. При ухваленні рішення про стягнення збитків суд має найбільш повно відновити порушене право кредитора.

Отже, суд має підстави визначити розмір збитків саме за правилами другого речення частини третьої статті 623 ЦК України, якщо на момент ухвалення рішення відповідні ціни істотно зросли порівняно із датою подання позову. Але застосування цього правила здійснюється не за ініціативою суду (що було б порушенням

принципу диспозитивності процесу), а лише за позовом кредитора (позивача).

Розмір збитків у разі вилучення товару за рішенням суду визначається судом за правилами частини третьої статті 623 ЦК України: якщо вимога кредитора не була задоволена боржником добровільно, то збитки визначаються з урахуванням ринкових цін, що існували у місці, де зобов'язання має бути виконане, на день пред'явлення позову, якщо інше не встановлено договором або законом. Водночас суд може задовольнити вимогу про відшкодування збитків, беручи до уваги ринкові ціни, що існували на день ухвалення рішення, керуючись при цьому загальними принципами повного відшкодування збитків, справедливості, добросовісності та розумності.

Апеляційний суд дійшов обґрунтованого висновку про те, що при розгляді справи № 754/11747/18 судом встановлено, що ОСОБА\_6 не мав права на відчуження спірної квартири у зв'язку із порушенням порядку набуття на неї прав, а ОСОБА\_2 була залучена до участі у справі, в якій було ухвалено рішення про витребування 7/8 часток спірної квартири у добросовісного набувача – ОСОБА\_1.

Отже, апеляційний суд дійшов правильного висновку про те, що ОСОБА\_2, як продавець квартири, повинна відшкодувати ОСОБА\_1 збитки у вигляді дійсної вартості майна, а саме у розмірі ринкової вартості 7/8 часток квартири – 1 911 240,62 грн, яка підтверджується звітом про оцінку вартості нерухомого майна приватного підприємства «Спілка експертів».

З огляду на висновки, зроблені за результатами касаційного перегляду цієї справи, Об'єднана палата Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду відступила від висновку, викладеного у постановках Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 30 жовтня 2019 року у справі № 206/1193/16-ц (провадження № 61-30679св18), Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 11 листопада 2019 року у справі № 335/7363/15-ц (провадження № 61-18149св18) та Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 14 грудня 2021 року у справі 520/6824/18 (провадження № 61-7468св21), оскільки продавець товару, вилученого за рішенням суду, повинен відшкодувати покупцю збитки у вигляді дійсної вартості майна, тобто з урахуванням ринкових цін, що існували у місці, де зобов'язання має бути виконане, на день пред'явлення позову, якщо



інше не встановлено договором або законом, а не на день придбання майна.

Також Об'єднана палата Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду зазначила, що суд має підстави визначити розмір збитків саме за правилами другого речення частини третьої статті 623 ЦК України, якщо на момент ухвалення рішення відповідні ціни істотно зросли порівняно із датою подання позову. Застосування цього правила здійснюється не за ініціативою суду (що було б порушенням принципу диспозитивності процесу), а лише за позовом кредитора (позивача).

Повний текст постанови Верховного Суду за посиланням : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112058227>.

## Список рекомендованих джерел

### Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Конституція від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Декларація про державний суверенітет України: Декларація від 16.07.1990 р. № 55-ХІІ. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12>.
3. Європейська конвенція з прав людини: Конвенція від 04.11.1950 р. *База даних «Законодавство України»*. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_004](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004).
4. Загальна декларація прав людини: Декларація від 10.12.1948 р. *База даних «Законодавство України»*. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_015](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015).
5. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права: Міжнародний документ від 16.12.1966 р. *База даних «Законодавство України»*. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_043](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043).
6. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-ІV. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
7. Водний кодекс України: Закон України від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%8>.
8. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-ІV. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
9. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 р. № 1798-ХІІ. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
10. Житловий кодекс України: Закон України від 30.06.1983 р. № 5464-Х. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10>.
11. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-ІІІ. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
12. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18.10.2018 р. № 2597-VІІІ. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19>.
13. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-Х. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
14. Кодекс України про надра: Закон України від 27.07.1994 р. № 132/94-ВР. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80>.

15. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04 2001 р. № 2341-III. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
16. Лісовий кодекс України: Закон України від 21.01.1994 р. № 3852-XII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>.
17. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
18. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
19. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>.
20. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20>.
21. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076>.
22. Про акціонерні товариства: Закон України від 27.07.2022 р. № 2465-IX. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985>.
23. Про альтернативну (невійськову) службу: Закон України від 12.12.1991 р. № 1975-XII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1975-12>.
24. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
25. Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові: Закон України від 30.09.2020 р. № 931-IX. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-20>.
26. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 р. № 5073-VI. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>.
27. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>.
28. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
29. Про використання доменних імен у спеціальному публічному домені .gov.ua: Закон України від 28.07.2023 р. № 3284-IX. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3284-20>.

30. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

31. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 р. № 2232-XII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12>.

32. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення непорушності майнових прав: Закон України від 03.05.2023 р. № 3103-IX. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3103-20>.

33. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо єдиної правової долі земельної ділянки та розміщеного на ній об'єкта нерухомості: Закон України від 02.02.2021 р. № 1174-IX. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1174-20>.

34. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії рейдерству: Закон України від 05.12.2019 р. № 340-IX. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/340-20>.

35. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення: Закон України від 31.03.2020 р. № 552-IX. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-20>.

36. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 р. № 236-VI. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.

37. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.

38. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.

39. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 р. № 2398-VI. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17>.

40. Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків: Закон України від 30.10.1996 р. № 448/96-ВР. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80>.

41. Про Державний земельний кадастр: Закон України від 07.07.2011 р. № 3613-VI. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17>.

42. Про державні резерви: Закон України від 09.08.2023 р. № 3310-IX. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3310-20>.

43. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>.

44. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>.
45. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.
46. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 р. № 3855-XII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>.
47. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.
48. Про дошкільну освіту: Закон України від 11.07.2001 р. № 2628-III. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>.
49. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15>.
50. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень: Закон України від 18.11.2003 р. № 1255-IV. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1255-15>.
51. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.
52. Про заборону репродуктивного клонування людини: Закон України від 14.12.2004 р. № 2231-IV. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2231-15>.
53. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.
54. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині: Закон України від 20.12.2018 р. № 2427-VIII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19>.
55. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80>.
56. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.
57. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.

58. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.

59. Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України: Закон України від 23.02.2023р. №2923-ІХ. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20>.

60. Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003 р. № 1087-ІV. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.

61. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 р. № 222-VІІІ. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19>.

62. Про медіа: Закон України від 13.12.2022 р. № 2849-ІХ. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20>.

63. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-ІV. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>.

64. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. № 1906-ІV. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>.

65. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.

66. Про науково-технічну інформацію: Закон України від 25.06.1993 р. № 3322-ХІІ. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3322-12>.

67. Про національні меншини (спільноти) України: Закон України від 13.12.2022 р. № 2827-ІХ. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20>.

68. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VІІІ. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

69. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-ХІІ. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>.

70. Про оренду державного і комунального майна: Закон України від 03.10.2019 р. № 157-ІХ. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-20>.

71. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VІІІ. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

72. Про основні засади молодіжної політики: Закон України від 27.04.2021 р. № 1414-ІХ. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20>.

73. Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів: Закон України від 03.03.2022 р. № 2116-IX. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3455-20>.

74. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23.12.1997 р. № 771/97-ВР. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80>.

75. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 р. № 742-IV. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15>.

76. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою: Закон України від 09.02.2012 р. № 4391-VI. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4391-17>.

77. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16.10.1992 р. № 2707-XII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12>.

78. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>.

79. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.

80. Про охорону прав на знаки для товарів та послуг: Закон України від 15.12.1993 р. № 3689-XII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>.

81. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-XII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.

82. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-XII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>.

83. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>.

84. Про поведження з радіоактивними відходами: Закон України від 30.06.1995 р. № 255/95-ВР. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/255/95-%D0%B2%D1%80>.

85. Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2365-III. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>.

86. Про порядок виїзду з України і виїзду в Україну громадян України: Закон України від 21.01.1994 р. № 3857-XII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3857-12>.

87. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.
88. Про правонаступництво України: Закон України від 12.09.1991 р. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1543-12>.
89. Про правотворчу діяльність: Закон України від 24.08.2023 р. № 3354-IX. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20>.
90. Про приватизацію державного житлового фонду: Закон України від 19.06.1992 р. № 2482-XII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2482-12>.
91. Про приватизацію державного і комунального майна: Закон України від 18.01.2018 р. № 2269-VIII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-19>.
92. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15.09.1999 р. № 1045-XIV. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14>.
93. Про професійну (професійно-технічну) освіту: Закон України від 10.02.1998 р. № 103/98-ВР. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80>.
94. Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2000 р. № 1489-III. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80>.
95. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.
96. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання: Закон України від 11.12.2003 р. № 1382-IV. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15>.
97. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991 р. № 987-XII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12>.
98. Про систему громадського здоров'я: Закон України від 06.09.2022 р. № 2573-IX. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20>.
99. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-XII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#n181> (дата звернення: 11.02.2024).
100. Про стандартизацію: Закон України від 05.06.2014 р. № 1315-VII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>.



101. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20>.
102. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
103. Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21.09.2006 р. № 185-V. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16>.
104. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15>.
105. Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України від 14.12.2021 р. № 1953-IX. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20>.
106. Про хмарні послуги: Закон України від 17.02.2022 р. № 2075-IX. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2075-20>.
107. Про цифровий контент та цифрові послуги: Закон України від 10.08.2023 р. № 3321-IX. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20> (дата звернення: 11.02.2024).
108. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n34>.
109. Деякі питання управління об'єктами державної власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.03.2017 р. № 143. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-2017-%D0%BF>.
110. Інструкція з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвнонародженості: затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29.03.2006 р. № 179. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0427-06>.
111. Модельний статут товариства з обмеженою відповідальністю: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27.03.2019 р. № 367. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/367-2019-%D0%BF>.
112. Положення про порядок подання заяв до Антимонопольного комітету України про попереднє отримання дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання: Затверджено розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19.02.2002 р. № 33-р в редакції розпорядження Антимонопольного комітету України від 21.06.2016 р. № 14-рп. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-02>.
113. Порядок надання комплексної медичної допомоги вагітній жінці під час небажаної вагітності: затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я

України від 24.05.2013 р. № 423. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-13>.

114. Порядок розгляду заяв про зміну імені (прізвища, власного імені, по батькові) фізичної особи: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 11.07.2007 р. № 915. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/915-2007-%D0%BF>.

115. Про державну реєстрацію речових прав та їх обтяжень: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.12.2015 р. № 1127. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-2015-%D0%BF>.

116. Програма подання громадянам гарантованої державою безоплатної медичної допомоги: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 11.07.2002 р. № 955. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/955-2002-%D0%BF>.

117. Про затвердження Правил опіки та піклування: Наказ Держ. ком. України у справах сім'ї та молоді від 26.05.1999 р. № 34/166/131/88. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0387-99>.

118. Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.09.1993 р. № 706 *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/706-93>.

119. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5. *База даних «Законодавство України»* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>.

120. Про затвердження Порядку державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи: Наказ Міністерства юстиції України від 09.02.2016 р. № 359/5. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0200-16>.

121. Статус фізичної особи – підприємця: проблеми застосування законодавства: Роз'яснення Міністерства юстиції України від 14.01.2011 р. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/p0012323-11>.

122. Щодо пільгового строку позовної давності: Лист Міністерства юстиції України від 05.07.2004 р. № 19-5-738. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v-738323-04>.

123. Про деякі питання дотримання розумних строків розгляду судами цивільних, кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення: Постанова пленуму Вишого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17.10.2014 № 11. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011740-14>

124. Про деякі питання застосування судами законодавства при вирішенні спорів про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки:

постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 01.03.2013 р. № 4. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004740-13>

125. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності: постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17.10.2012 р. № 12. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12>.

126. Про деякі питання практики застосування позовної давності у вирішенні господарських спорів: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 29.05.2013 р. № 10. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010600-13>.

127. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 01.11.1996 р. № 9. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96>

128. Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 04.06.2010 р. № 5. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-10>.

129. Про окремі питання застосування строків позовної давності: Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16.01.2013 р. № 10-70/0/4-13. *База даних «Законодавство України»*. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v\\_070740-13](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_070740-13).

130. Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів, що виникають із кредитних правовідносин: Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 30.03.2012 р. № 5. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-12>.

131. Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 21.12.2007 № 11. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011700-07>.

132. Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16.04.2004 р. № 7. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va007700-04>.

133. Про практику застосування судами статті 376 Цивільного кодексу України (Про правовий режим самочинного будівництва): Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 30.03.2012 р. № 6. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0006740-12>.

134. Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.03.1992 р. № 6. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0006700-92>.

135. Про спростування недостовірної інформації: Постанова Вищого Господарського суду України від 26.09.2006 р. у справі № 12/189. *База даних «Законодавство України»*. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v\\_189600-06](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_189600-06)

136. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995 р. № 4. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>.

137. Про судову практику в справах про захист гідності та честі фізичних осіб, а також ділової репутації фізичних та юридичних осіб: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.02.2009 р. № 1. *База даних «Законодавство України»*. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v\\_001700-09](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09)

138. Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав: Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 07.02.2014 р. № 5. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>

139. Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 р. № 9. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-09>.

140. Про судову практику у справах за позовами про захист права приватної власності: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22.12.1995 р. № 20. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0020700-95>.

141. Про судову практику у справах про спадкування: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.2008 р. № 7. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08>.

142. Судовий захист права власності: практика Верховного Суду від 19.02.2021 р. *База даних «Судова влада України»*. URL: [https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new\\_folder\\_for\\_uploads/supreme/Presenation\\_Property\\_right\\_s.pdf](https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Presenation_Property_right_s.pdf).

143. Ухвала Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 30.07.2020 р. у справі № 910/32643/15. *База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень»*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90774898>.

144. Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 11.12.2023 р. у справі № 463/13099/21. *База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень»*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115750121>.

145. Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 11.12.2023 р. у справі № 504/4099/16-ц. *База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень»*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115750120>.

146. Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 11.12.2023 р. у справі № 752/5281/20. *База даних «Єдиний*

*державний реєстр судових рішень*». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115859345>.

147. Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 08.12.2023 р. у справі № 372/3603/21. *База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень»*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115598548>.

148. Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 08.12.2023 р. у справі № 939/1280/22. *База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень»*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115680982>.

149. Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 23.11.2023 р. у справі № 685/547/23. *База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень»*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115201833>.

150. Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 23.11.2023 р. у справі № 757/42452/20. *База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень»*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115201832>.

151. Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 22.11.2023 р. у справі № 712/5278/20. *База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень»*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115126913>.

152. Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 08.11.2023 р. у справі № 521/6487/20. *База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень»*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114904527>.

153. Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 06.11.2023 р. у справі № 707/2516/18. *База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень»*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115031064>.

154. Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 11.10.2023 р. у справі № 388/339/20. *База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень»*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114187331>.

155. Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 04.10.2023 р. у справі № 741/1181/21. *База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень»*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113967360>.

156. Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 20.09.2023 р. у справі № 205/3766/20. *База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень»*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113867152>.

157. Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 13.09.2023 р. у справі № 522/21486/18. *База даних «Єдиний*

*державний реєстр судових рішень*». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113454747>.

158. Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 06.09.2023 р. у справі № 757/519/20-ц. База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113324529>.

159. Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 30.08.2023 р. у справі № 633/409/18. База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113176159>.

160. Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 16.08.2023 р. у справі № 161/2552/21. База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112896016>.

161. Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 19.07.2023 р. у справі № 214/11028/21. База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112433950>.

162. Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 03.07.2023 р. у справі № 369/6092/20. База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112058227>.

### **Навчальна та наукова література**

#### **Основна:**

163. Батрин О. В., Бобрик В. І., Науменко К. С. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / за заг. ред. В. І. Бобрика. Київ: Центр учб. літ., 2016. 783 с.

164. Бервено С. М., Васильєва В. А., Галянтич М. К. Цивільне право України. Загальна частина: підручник / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової, Р. А. Майданика. 5-те вид., стер. Київ: Юрінком Інтер, 2017. 973 с.

165. Борисова В. І., Баранова Л. М., Бєгова Т. І. Цивільне право: підручник: у 2 т. / за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Харків: Право, 2012. Т. 1. 656 с.

166. Бошицький Ю. Л., Шишка І. Р., Шишка О. Р. Цивільне право України. Загальна частина: підручник / за ред. Ю. Л. Бошицького, Р. Б. Шишки. Київ: Ліра-К, 2018. 760 с.

167. Кіріяк О. В., Пацурківський Ю. П., Гудима-Підвербецька М. М. Цивільне право (загальна частина): навч. посібник / Чернівці: Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 304 с.

168. Коротюк О. В. Науково-практичний коментар до книги IV Цивільного кодексу України. Київ: ОВК, 2022. 340 с.

169. Майданик Р. А. Цивільне право. Загальна частина. Т. 1. Вступ у цивільне право. Київ: Алерта, 2012. 472 с.

170. Мічурін Є. О., Шишка О. Р. Цивільне право. Альбом схем: навч. посіб.: у 2 ч. Ч. 1. Вид. 6-те, перероб. Харків: Право, 2022. 220 с.

171. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / за заг. ред. В. І. Теремецького. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2021. 1158 с.

172. Романюк Я. М. Коментар постанови Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 р. № 9 "Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними". Практика розгляду Верховним Судом України цивільних справ про визнання правочинів недійсними. Київ : Істина, 2012. 222 с.

173. Ромовська Зорислава. Українське цивільне право: Заг. частина: академічний курс: Підручник. Київ: Атіка, 2013. 860 с.

174. Тетарчук І. В. Цивільне право України: навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ: ЦУЛ, 2021. 248 с.

175. Цивільне право України: Академічний курс: підручник: у 2 т. / за ред. Я. М. Шевченко. Київ: «Видавничий Дім «Ін Юре», 2013. Т. 1 Загальна частина. 520 с.

176. Цивільне право України: підручник: в 2 т. / за ред. Г. Б. Яновицької, В. О. Кучера. Львів: «Новий Світ-2000», 2014. Т. 1. 444 с.

177. Цивільне право. Загальна частина : навч. посіб. / за заг. ред. С. О. Сліпченка, О. Л. Зайцева. Харків: ХНУВС, 2022. 332 с.

178. Цивільне право: практикум / за ред. В. О. Кучера. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. Ч. 2. 208 с.

179. Цивільний кодекс України. Науково-практичний коментар / за ред. Є. О. Харитонова, О. М. Калітенко та ін. Київ: «Норма права», 2023. 1424 с.

180. Цивільний кодекс України. Науково-практичний коментар. Том 1. Загальні положення. Особи. / За ред. професора Спасибо-Фатєєва І. В. Харків: ЕКУС, 2020. 928 с.

181. Цивільний кодекс України. Науково-практичний коментар. Том 2. Об'єкти. Правочини. Представництво. Строки та терміни. Позовна давність. Особисті немайнові права фізичної особи / за ред. І. Спасибо-Фатєєвої. Харків: ЕКУС, 2021. 784 с.

182. Цивільний кодекс України. Науково-практичний коментар. Том 3. Право власності та інші речові права / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєва. Харків: ЕКУС, 2023. 808 с.

183. Цивільний кодекс України. Науково-практичний коментар. Том 3. Право власності та інші речові права / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєва. Харків: ЕКУС, 2023. 808 с.

#### **Додаткова:**

184. Актуальні питання прикладної цивілістики у сфері складання процесуальних документів. Науково-практичний посібник / за заг. ред. д.ю.н., професора М. М. Ясинка. Київ: Алерта, 2015. 814 с.

185. Бондар І. В. Особисті немайнові правовідносини: нотаріат, суд, виконавче провадження: монографія. Київ: Алерта, 2019. 366 с.

186. Виговський О., Голубєва Н., Гринько С. Оновлення Цивільного кодексу України: формування підходів: кол. монографія / за ред.: А. Довгерта, Є. Харитонов. Одеса: Гельветика, 2020. 674 с.
187. Жук А. В. Відновлення становища, яке існувало до порушення суб'єктивних цивільних прав: проблеми теорії та судової практики. Одеса: Гельветика, 2022. 256 с.
188. Майданик, Р. Право фізичної особи на життя: поняття, елементи, виникнення і припинення. *Публічне право*. 2016. № 3. С. 9-20.
189. Права приватної особи в умовах пандемії COVID-19: проблеми здійснення і захисту: монографія / ред.: Є. Харитонов, О. Харитонова, К. Некіт. Одеса: Гельветика, 2020. 404 с.
190. Право власності. Способи захисту крізь призму судової практики: монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєва. Харків: ЕКУС, 2023. 616 с.
191. Рішення ЄСПЛ про захист прав людини і основоположних свобод в цивільному судочинстві. Актуальне законодавство та судова практика. Київ, 2021. 530 с.
192. Харитонов Є.О., Харитонова О.І. Оновлення (кодифікація та рекодифікація) цивільного законодавства України: досвід, проблеми та перспективи: монографія. Одеса: Фенікс, 2020. 462 с.
193. Харченко Г. Г. Речові права: монографія. Київ: Алерта, 2016. 556 с.
194. Цивільне право України: посіб. для підготов. до зовніш. незалеж. оцінювання / за ред.: Є. Харитонов, І. Давидова. Одеса: Гельветика, 2021. 388 с.
195. Цюра В. В. Теоретичні питання інституту представництва в цивільному праві України: монограф. Київ: ФОП Мельник А. А., 2016. 492 с.
196. Чубоха Н. Поняття та зміст інтересу в цивільному праві. *Право і суспільство*. 2019. № 3-1. С. 145-150.
197. Чубоха Н. Співвідношення інтересу та суб'єктивного цивільного права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 4. URL: [www.lsej.org.ua](http://www.lsej.org.ua).
198. Чубоха Н. Ф. Добросовісність заволодіння майном як умова набувальної давності. *Історико-правовий часопис*. № 2 (8). 2016. С.103-105.
199. Чубоха Н. Ф. Договірна свобода як засада договірного права України *Історико-правовий часопис*. № 1 (11). 2018. С.76-81.
200. Чубоха Н. Ф. Мораль як принцип цивільного законодавства України. *Історико-правовий часопис*. № 2 (6). 2015. С. 83-89.
201. Чубоха Н. Ф. Моральні засади цивільного законодавства України. *Науковий Вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. Вип. 20. Ч. 1 Т. 2. 2012. С.143-146.
202. Чубоха Н. Ф. Принцип диспозитивності у цивільному праві України. *Науковий Вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. Вип. 21. Ч. 2 Т. 1. 2013. С. 299-302.
203. Чубоха Н. Ф. Принцип добросовісності у цивільному праві України. *Електронне фахове видання «Порівняльно-аналітичне право» ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*. 2013. № 2. С.171-174.



204. Чубоха Н. Ф. Принцип розумності у цивільному праві України: поняття та особливості застосування. *Науковий Вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. Вип. 21. Ч. 1 Т. 1. 2013. С. 287-289.

205. Чубоха Н. Ф. Притримання як спосіб забезпечення прав та інтересів кредитора. Актуальні питання реформування правової системи України: зб. Матеріалів XV Міжнар. наук.-практ. конф. (Луцьк, 13-14 червня 2017 р.) / уклад. Л. М. Джурак. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. С. 175-181.

206. Чубоха Н. Ф. Моральні засади цивільного законодавства України. *Правове регулювання суспільних відносин: питання теорії та практики* : монографія / А. В. Духневич та ін. Луцьк : Завжди поруч, 2021. С. 140–164.

207. Чубоха Н.Ф. До питання свободи у цивільному праві. *Актуальні питання реформування правової системи* : зб. матеріалів XX Міжнар. наук.-практ. конф. (Луцьк, 15-16 верес. 2023 р.). Луцьк : Завжди поруч, 2023. С. 51-53.

208. Чубоха Н.Ф. Договір у цивільному праві (ч. 1. Поняття, ознаки, функції, форми і види цивільно-правових договорів). Серія науково-методичних видань «Відкриті лекції». Луцьк: Вежа-Друк, 2019. 39 с.

209. Чубоха Н. Ф. До питання інтересів у цивільному праві. *Історико-правовий часопис*. 2020. № 1 (15). С. 58-63.

210. Чубоха Н. Ф. До питання розсуду у цивільному праві. *Актуальні дослідження правової та історичної науки* : матеріали Міжнар. наук. інтернет-конф. (м. Ополе, Польща, 12-13 жовт. 2023 р.). 2023. Вип. 54. URL: [http://www.lex-line.com.ua/?go=full\\_article&id=3689](http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=3689)

211. Чубоха Н. Ф. Договірне права України: зб. задач для магістрів ден. та заоч. форми навч. Луцьк, 2019. 27 с.

212. Чубоха Н. Ф. Межі договірної свободи сторін у цивільному праві. *Історико-правовий часопис*. 2022. № 02 (19). С. 41–48. URL: <http://chasopys.hl.vnu.volyn.ua/index.php/chasopys/issue/view/19/20>

213. Чубоха Н. Ф. Моральні засади цивільного законодавства України. *Правове регулювання суспільних відносин: питання теорії та практики* : монографія / А. В. Духневич та ін. Луцьк : Завжди поруч, 2022. С. 234-257.

214. Чубоха Н. Ф. Принципи договірної права: відкрита лекція. Луцьк Вежа-Друк, 2018. Вип. 1. 34 с.

215. Chubokha N. O treści rozporządzalności w prawie cywilnym Ukrainy. *Area Nauki*. 2023. № 1. S. 14-22.

#### **Інтернет-ресурси:**

<https://www.rada.gov.ua> – офіційний сайт Верховної Ради України

<http://www.president.gov.ua> – офіційне Інтернет представництво Президента України

<http://www.kmu.gov.ua> – єдиний веб-портал органів виконавчої влади України

<https://supreme.court.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховного Суду

<https://ccu.gov.ua> – офіційний веб-сайт Конституційного Суду України

Автор:

**Чубоха Надія Федорівна** – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Навчальний видання

**Чубоха Надія Федорівна**

**ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА  
ПРАКТИКУМ**

Друкується в авторській редакції

Підписано до друку 02.07.2024р.  
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний. Друк на різнографі.  
Обсяг 10,46 ум. друк. арк., 10,11 обл.-вид. арк. Наклад 300 пр. Зам. 87.  
Видавець і виготовлювач – Вежа-Друк  
(м. Луцьк, вул. Шопена, 12, тел. (0332) 29-90-65).  
E-mail: vezhaprint@gmail.com. Свідоцтво Держ. комітету телебачення та  
радіомовлення України ДК № 4607 від 30.08.2013 р.